

Nr 230.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönereglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför här-
efter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg:

Under åttonde huvudtiteln, punkterna 119 och 170, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående lönereglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39 dels till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor* ett förslagsanslag av 1 520 000 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 1 saml. Nr 230.

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av 2 440 000 kronor;

dels ock till Högre folkskolor: Understöd ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

Förslag rörande löneroglering för ifrågavarande lärare hava under de senaste åren framlagts av lärarlönekommittén (statens offentliga utredningar 1924: 13), 1928 års lönekommitté (1930: 20) samt nu senast av 1936 års lärarlönésakkunniga (statens offentliga utredningar 1937: 27).

Sistnämnda sakkunniga tillkallades i anledning av Kungl. Maj:ts den 29 maj 1936 givna bemyndigande av chefen för finansdepartementet med uppdrag att inom detta departement biträda med fortsatt utredning och framlägga förslag rörande löneroglering för lärare vid folk- och småskolor samt vissa andra grupper av icke statligt anställda lärare. De sakkunniga, som den 27 november 1936 avlämnade betänkande med förslag till löneroglering för lärare vid folk- och småskolor, vilket lagts till grund för 1937 års riksdags beslut rörande löneroglering för folk- och småskollärarna, hava utgjorts av t. f. statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet N. Löwbeer, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare, bankofullmäktigen C. Jonsson, ledamoten av riksdagens första kammare, friherre I. Lagerfelt, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren A. Nilsson i Stenberg och ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren G. Hj. Svensson i Grönvik.

Över 1936 års lärarlönésakkunnigas omförmälda betänkande med förslag till löneroglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor, hava utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen den 25 november 1937, av statskontoret den 15 december 1937 och av undervisningsväsendets lönenämnd den 19 januari 1938. I anledning av de sakkunnigas förslag hava vidare ingivits framställningar från lärarsammanslutningar m. fl.

Ärendet, som innefattar, förutom själva lönerogleringsfrågan, även spörsmålen om statens bidrag till kostnaderna för lärarnas avlöning och om de för nästa budgetår erforderliga statsanslagen, är nu färdigberett, och jag tillåter mig därför ånyo anmäla detsamma.

I. Lönerogleringsfrågan.

A. Skolornas organisation m. m.

Kommunal flickskola har enligt stadgan nr 426/1928 för ifrågavarande läroanstalter till ändamål att bereda kvinnliga lärjungar tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till

den kvinnliga ungdomens egenart samt att därvid tillika i större eller mindre utsträckning förbereda lärjungarna för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område. Varje skola är anordnad med såväl sjuårig som sexårig lärokurs. Fristående sjuårig lärokurs anknyter till folkskolans fjärde klass och fristående sexårig kurs till folkskolans sjätte klass. Läsåret omfattar 38 veckor.

Vid kommunal flickskola skola vara anställda visst antal ordinarie ämneslärare ävensom i mån av behov extra ordinarie lärare samt timlärare. Som regel förordnas till rektor för en tid av högst fem år i sänder en av de ordinarie lärarna. Behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vinnes på något av följande sätt:

a) genom att med avseende på avlagda examina vid universitet eller högskola och genomgången provårskurs eller ock vid vederbörligt högre lärarinneseminarium avlagd examen uppfylla villkoren för behörighet till ordinarie ämneslärar- eller ämneslärarinnebefattning vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium ävensom hava under minst två läsår vid vissa läroanstalter bestritt tjänstgöring, vilken till omfattningen kan anses minst motsvara den, som åligger ämneslärare vid kommunal flickskola;

b) genom att med goda vitsord hava genomgått folkskoleseminarium samt därefter med hänsyn till fortsatta väl vitsordade studier i ämnen, tillhörande kommunala flickskolans ämneskrets, och väl vitsordad tjänstgöring under minst två år av den art, som i punkt a) avses och som kan anses ådagalägga lämplighet för anställning vid kommunal flickskola, hava blivit av Kungl. Maj:t, efter överstyrelsens hörande, förklarad behörig att antagas till ordinarie ämneslärare vid kommunal flickskola;

c) genom att vid universitet eller högskola hava förvärvat goda vitsord om genomgången prövning i ämnen, tillhörande kommunala flickskolans ämneskrets, samt beträffande pedagogisk utbildning och undervisningsskicklighet hava antingen med goda vitsord avlagt folkskolläroverexamen och fullgjort sådan tjänstgöring, som under b) sägs, eller ock hava på annat sätt förvärvat motsvarande utbildning och erfarenhet samt i varje fall därefter hava, på sätt under b) sägs, av Kungl. Maj:t förklarats behörig att antagas till ordinarie lärare vid kommunal flickskola.

Har kommunal flickskola manlig rektor, skall som biträdande föreståndarinna för en tid av högst fem år i sänder förordnas kvinnlig lärare vid skolan.

Beträffande befattningshavarnas undervisningsskyldighet gälla i stort sett samma bestämmelser som i fråga om lärare vid realskola. Utöver rektorsgöromålen åligger rektor en undervisningsskyldighet av 18—20 undervisningstimmar i veckan. Ämneslärare med full tjänstgöring är skyldig åtaga sig en undervisning av 24—28 undervisningstimmar i veckan. Ämneslärarinna, som förordnats till biträdande föreståndarinna, åligger en undervisningsskyldighet av 22—24 undervisningstimmar i veckan.

Kommunal mellanskola har enligt stadgan nr 345/1933 till ändamål att meddela allmän medborgerlig bildning och är med avseende å det kunskapsmått, som erfordras för inträde i första klassen, grundad på genom-

gången sjätte klass i folkskola. Kommunal mellanskola omfattar fyra klasser. Vid undervisningen skall i huvudsak tillämpas den undervisningsplan, som av Kungl. Maj:t fastställts för fyraårig realskola. Läsåret omfattar 38 veckor. Undervisningen leder till och avslutas med realexamen.

Beträffande rektor, lärare och biträdande föreståndarinna gälla i stort sett samma bestämmelser, som enligt det föregående tillämpas i fråga om kommunala flickskolor. Dock vinnes behörighet till ordinarie ämneslärartjänst allenast på någon av följande två vägar, nämligen *antingen* enligt a) i det föregående, *eller* också genom att med goda vitsord hava genomgått folkskoleseminarium och därjämte hava vid universitet eller högskola förvärvat goda vitsord om genomgången prövning i ämnen, tillhörande kommunala mellanskolans ämneskrets, ävensom hava under minst två läsår med nit och skicklighet bestritt tjänstgöring vid vissa läroanstalter, samt därefter hava blivit av Kungl. Maj:t, efter överstyrelsens hörande, förklarad behörig att antagas till ordinarie lärare vid kommunal mellanskola.

1937 års riksdag har bemyndigat Kungl. Maj:t att efter vederbörlig framställning medgiva upprättande vid kommunal mellanskola av inbyggd praktisk linje i huvudsaklig överensstämmelse med de linjer av denna art, som dithills upprättats.

Högre folkskola har, såsom överbyggnad på den egentliga folkskolan, enligt stadgan nr 248/1934 till ändamål att bereda ungdom, som genomgått egentlig folkskola eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått av allmänt medborgerlig och praktisk bildning, utan att de unga därigenom dragas från sina vanliga levnadsförhållanden eller nödig övning i praktiskt arbete. Högre folkskola anordnas såsom allmän högre folkskola, i vilken undervisningen erhåller en mera allmän läggning, eller såsom yrkesbestämd högre folkskola, i vilken undervisningen inriktas på visst yrke eller viss yrkesgrupp. Utbildningen omfattar högst fyra ettåriga klasser och läsåret som regel minst 36 veckor.

Föreskrifterna i fråga om rektor, lärare och biträdande föreståndarinna överensstämma i stort sett med dem, som gälla beträffande de kommunala mellanskolorna.

Efter vederbörligt medgivande hava vissa yrkesbestämda högre folkskolor anordnats såsom *praktiska mellanskolor*, vilka åsyfta att föra eleverna fram till praktisk realexamen, avsedd att medföra med realexamen, avlagd vid kommunal mellanskola eller statlig realskola, jämförlig kompetens.

Undervisningen vid ifrågavarande högre kommunala skolformer i *övningsämnen* bestrides i viss utsträckning av ordinarie ämneslärare. Enligt gällande bestämmelser kan nämligen i de för sådan tjänst bestämda läroämnena ingå jämväl ett och i vissa fall flera övningsämnen.

Sålunda föreskrives i gällande stadga för kommunala mellanskolor, att vid

förening av ämnen för ledig ämneslärartjänst skolstyrelsen må för tjänsten bestämma två eller tre av de i undervisningsplanen upptagna läroämnena, varvid i tillämpliga delar skall gälla vad i läroverksstadgan föreskrives beträffande ledig adjunktstjänst, dock att i tjänst, där sådant anses för skolan ändamålsenligt, må efter skolöverstyrelsens beprövande kunna i stället för ett av läroämnena ingå ett övningsämne. I stadgan för de kommunala flickskolorna har motsvarande stadgande intagits beträffande i undervisningsplanen för dessa skolor upptagna teoretiska respektive praktiska ämnen.

Beträffande de högre folkskolorna har i den nu gällande stadgan för dessa skolor föreskrivits, att skolstyrelsen må vid förening av ämnen för ledig ämneslärartjänst för tjänsten bestämma två eller tre av de i undervisningsplanen upptagna ämnena, vilka på grund av sin inbördes samhörighet lämpligen kunna förenas, oavsett om de äro att räkna till läro- eller övningsämnen; dock skall för det fall, att ämneskombinationen anses böra avvika från vad i sådant avseende är stadgat beträffande ledig adjunktstjänst vid allmänt läroverk, frågan om de ämnen, vilka skola ingå i tjänsten, underställas skolöverstyrelsens prövning och avgörande.

I regel bestrides emellertid undervisningen i övningsämnena och i förekommande fall i praktiska läroämnena vid ifrågakommande högre kommunala skolformer av lärare, vilka icke innehava ordinarie anställning.

Av vissa av 1936 års lärarlönesakkunniga lämnade uppgifter framgår, att antalet kommunala mellanskolor vårterminen 1936 uppgick till 50 (311 klassavdelningar),

antalet kommunala flickskolor höstterminen 1936 till 25 (246 klassavdelningar)

antalet allmänna högre folkskolor vårterminen 1936 till 31 (94 klassavdelningar) och

antalet yrkesbestämda sådana skolor samma termin till 25 (225 klassavdelningar).

Beträffande lärarpersonalens sammansättning vid berörda tidpunkter inhämtas av de sakkunnigas betänkande följande uppgifter rörande antalet ämneslärare:

	Kommunala mellanskolor	Kommunala flickskolor	Högre folkskolor	Summa
Ordinarie ämneslärare:				
a) manliga	157	2	126	285
b) kvinnliga	110	199	69	378
Extra ordinarie ämneslärare:				
a) manliga	46	—	53	99
b) kvinnliga	60	57	68	185
			Summa	947

B. Nuvarande avlöningsförhållanden.

Kommunala mellanskolor. Bestämmelser i ämnet hava meddelats genom kungörelsen nr 927/1918 angående avlöning åt lärare vid kommunal mellanskola samt statsbidrag till sådan skola.

Enligt dessa bestämmelser skall ordinarie manlig ämneslärare för år räknat uppbära *kontant avlöning* med 3 300 kronor och kvinnlig ämneslärare med 2 800 kronor. Härtill kunna komma tre ålderstillägg efter respektive fem, tio och femton år, vart och ett å 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinnlig lärare. För extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring utgör avlöningen 2 900 kronor för manlig och 2 600 kronor för kvinnlig lärare. Till timplärare i läsämne utgår avlöning med 105 kronor för veckotimme till manlig lärare och med 95 kronor för veckotimme till kvinnlig lärare.

För manlig timplärare i teckning, i musik och i gymnastik utgör avlöningen 90 kronor för veckotimme och för kvinnlig sådan lärare 85 kronor för veckotimme. För undervisning i manlig slöjd utgår avlöning med 80 kronor för veckotimme till manlig lärare och med 75 kronor för veckotimme till kvinnlig lärare. Lärarinna i hushållsgöromål samt i kvinnlig slöjd äger uppbära avlöning med 75 kronor för veckotimme.

Utöver de kontanta löneförmånerna skall ordinarie ämneslärare, på sätt därom stadgas i kungörelsen nr 979/1918 angående boställsordning för lärare vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor, åtnjuta *fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning*, icke understigande för manlig lärare 500 kronor och för kvinnlig lärare 350 kronor. För ordinarie manlig ämneslärare skall tjänstebostad innehålla minst 4 rum och kök och för ordinarie kvinnlig ämneslärare minst 3 rum och kök. Rektors tjänstebostad skall omfatta minst 5 rum och kök.

Rektor skall utöver honom såsom lärare tillkommande avlöning åtnjuta ett särskilt arvode av 1 000 kronor, *biträdande föreståndarinna* ett särskilt arvode av 200 kronor, vikarierande rektor ett särskilt arvode av 500 kronor samt vikarie för biträdande föreståndarinna ett särskilt arvode av 200 kronor, allt för år räknat.

Ovan angivna lönebelopp utgöra den minimiavlöning, vartill lärare är berättigad vid kommunal mellanskola, för vilken statsbidrag utgår.

Enligt kungörelsen nr 322/1925 utgår *tillfällig löneförbättring* med för år räknat 600 kronor till ordinarie manlig och 500 kronor till ordinarie kvinnlig ämneslärare. Till extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare utgår dylik löneförbättring med 450 kronor för manlig och 420 kronor för kvinnlig lärare. För timplärare i läsämne utgör löneförbättringen 18 kronor för veckotimme för manlig och 17 kronor för veckotimme för kvinnlig lärare; dock att den tillfälliga löneförbättringen icke må utgå med högre belopp än sam-

manlagt 450 kronor för manlig och 420 kronor för kvinnlig timplärare. Till lärare i övningsämnen utgår den tillfälliga löneförbättringen med 17 kronor för veckotimme till manlig och 16 kronor för veckotimme till kvinnlig övningslärare; dock att den tillfälliga löneförbättringen ej må utgå med högre belopp än sammanlagt 420 kronor för manlig och 390 kronor för kvinnlig befattningshavare.

Å nu angivna lönebelopp utgår *dyrtidstillägg* enligt för statens befattningshavare vid s. k. oreglerade verk gällande grunder å de belopp, varmed staten bidrager till lärarnas avlöning.

K o m m u n a l a f l i c k s k o l o r. Bestämmelserna om avlöning åt lärarpersonalen vid dessa skolor, vilka bestämmelser finnas meddelade i kungörelsen nr 229/1928, hava utformats i nära anslutning till vad som gäller för motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor. I fråga om lönebeloppens storlek kan därför hänvisas till vad ovan anförts angående löneförmånerna till lärarna vid de kommunala mellanskolorna. För timplärare vid kommunal flickskola i annat övningsämne än teckning, musik och gymnastik har dock föreskrivits en avlöning av 80 kronor för varje veckotimme.

I fråga om rätt för lärare vid de kommunala flickskolorna till fri bostad och bränsle eller däremot svarande kontant ersättning har i kungörelsen nr 232/1928 föreskrivits, att bestämmelserna i boställsordningen för lärare vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor skola i tillämpliga delar gälla även för lärare vid kommunala flickskolor.

Bestämmelserna om tillfällig löneförbättring till lärare vid kommunala flickskolor, vilka jämväl överensstämma med motsvarande bestämmelser i fråga om de kommunala mellanskolornas lärare, hava meddelats i kungörelsen nr 230/1928.

H ö g r e f o l k s k o l o r. Bestämmelser rörande avlöning till lärarpersonalen vid dessa skolor finnas meddelade i kungörelsen nr 759/1918 angående avlöning åt lärare vid högre folkskola samt statsbidrag till sådan skola.

Vid allmän högre folkskola skall den *kontanta avlöningen* utgöra för ordinarie manlig ämneslärare 2 800 kronor och för ordinarie kvinnlig ämneslärare 2 400 kronor, vartill kunna komma tre ålderstillägg efter respektive fem, tio och femton år, vart och ett å 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinnlig lärare. För extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring utgör avlöningen 2 500 kronor för manlig och 2 300 kronor för kvinnlig lärare. Till timplärare i annat ämne än musik, gymnastik och husligt arbete utgår avlöning för varje veckotimme med 95 kronor för manlig och 90 kronor för kvinnlig lärare. Avlöningen till timplärare i gymnastik och musik utgår med 90 kronor för varje veckotimme till manlig lärare och med 85 kronor för veckotimme till kvinnlig lärare. Till lärarinna i husligt

arbete — vilken lärarinna ej har full tjänstgöring — utgår avlöning med 75 kronor för varje veckotimme.

Vid yrkesbestämd högre folkskola, som enligt Kungl. Maj:ts beslut blivit tillerkänd det högre statsbidrag, vilket kan utgå till sådan skola, skall den kontanta avlöningen för år räknat utgöra: för ordinarie ämneslärare 3 100 kronor för manlig och 2 650 kronor för kvinnlig lärare, vartill kunna komma ålderstillägg efter samma grunder, som gälla för ordinarie ämneslärare vid allmän högre folkskola, för extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring 2 650 kronor för manlig och 2 450 kronor för kvinnlig lärare, samt för timplärare i annat ämne än musik, gymnastik och husligt arbete för varje veckotimme 110 kronor för manlig och 100 kronor för kvinnlig lärare. Avlöning till timplärare i gymnastik och musik utgår med samma belopp som vid allmän högre folkskola eller sålunda med 90 kronor för varje veckotimme till manlig lärare och med 85 kronor för veckotimme till kvinnlig lärare. Till lärarinna i husligt arbete — vilken lärarinna ej har full tjänstgöring — utgår avlöning med 80 kronor för varje veckotimme.

Lärare, vilken i yrkesbestämd högre folkskola meddelar fackundervisning i ämne, som i det för skolan fastställda reglementet betecknas som yrkesämne, må kunna för intill sex veckotimmor inom varje klassavdelning i andra, tredje och fjärde klassen erhålla tillökning till lönen, efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen, med högst 45 kronor för varje veckotimme.

Utöver den kontanta lönen skall ordinarie ämneslärare åtnjuta *fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning* enligt samma grunder, som gälla för lärare vid de kommunala mellanskolorna.

Därest den årliga lärotiden vid högre folkskola enligt det för skolan fastställda reglementet är längre än 36 veckor, skall lärare med full tjänstgöring för varje vecka härutöver äga utbekomma $\frac{1}{36}$ av den kontanta minimilönen.

Till *rektor* vid högre folkskola skall utgå ett särskilt arvode av 300 kronor vid tvåklassig, 600 kronor vid treklassig och 800 kronor vid fyrklassig skola. Vikarierande rektor skall åtnjuta ett särskilt arvode, uppgående till hälften av arvodet för ordinarie rektor vid skolan.

I likhet med vad fallet är beträffande de fastställda löneförmånerna för lärare vid kommunal mellanskola utgöra nu angivna löneförmåner den minimiavlöning, vartill läraren är berättigad vid högre folkskola, för vilken statsbidrag utgår.

Å nu angivna lönebelopp utgår *dyrtidstillägg* enligt för statens befattningshavare vid s. k. oreglerade verk gällande grunder å de belopp, varmed staten bidrager till lärarnas avlöning.

I avvaktan på en definitiv lönereglering hava lärarna vid de högre folkskolorna genom beslut vid 1929 års riksdag erhållit *provisorisk avlöningsförbättring*, vilken utgår med 360 kronor till ordinarie manlig lärare och 300 kronor till ordinarie kvinnlig lärare. För extra ordinarie eller vikarie-

rande ämneslärare med full tjänstgöring utgår dylik avlöningsförbättring med 300 kronor till manlig lärare och 250 kronor till kvinnlig lärare. Timlärare, vilken icke i egenskap av ordinarie, extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring uppbär provisorisk avlöningsförbättring, äger uppbära dylik förbättring med 10 procent av de i ovannämnda kungörelse nr 759/1918 stadgade belopp, dock med högst 270 kronor för manlig och 240 kronor för kvinnlig lärare.

Storleken av de nu till lärarna vid ifrågavarande skolor utgående lönerna belyses närmare genom vissa tabellariska sammanställningar i *bilaga C*.

C. Lönesystem m. m.

Såväl *lärarlönekommittén* som *1928 års lönekommitté* hava ansett, att lönefrågan för lärarpersonalen vid de statsunderstödda kommunala skolformerna borde lösas på grundvalen av det för kommunikationsverken och för den allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet. Samtliga dessa sakkunnigberedningar hava sålunda varit eniga därom, att ifrågavarande lärare i likhet med statens befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk borde erhålla avlöning med belopp, som vore anpassade efter levnadskostnadernas olika höjd på olika orter inom landet. Väsentliga avvikelser från de statliga bestämmelserna hava dock ansetts påkallade för de kommunalt anställda lärarnas vidkommande. Särskilt har det ansetts vara förenat med svårigheter att å dessa lärare tillämpa det nya lönesystemet, med hänsyn till att lärarna för närvarande utöver den kontanta lönen åtnjuta förmånen av bostad och bränsle in natura eller däremot svarande ersättning. På grund av de svårigheter av ekonomisk och praktisk art, som mötte mot en tillämpning av de statliga bestämmelserna på detta område, förordade *lärarlönekommittén* en löneroglering för lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor och kommunala mellanskolor med bibehållande av de nuvarande naturaförmånerna såsom löneförmåner utöver den kontanta lönen (nettolönesystem). Med hänsyn till dessa naturaförmåner skulle lärarna i stället hänföras till en lönegrad, som vore två lönegrader lägre än den, vilken de eljest bort tillhöra. 1928 års lönekommitté däremot utgick ifrån att naturaförmånerna skulle inordnas i lönen, d. v. s. även för dessa befattningshavares del bruttolönesystem komma till användning.

Under åberopande av att 1937 års riksdag beslutat en löneroglering för folk- och småskollärarna, som grundats på det nya statliga lönesystemet och sålunda förutsatt tillämpning av bruttolöneprincipen, hava *1936 års lärarlöne-sakkunniga* utgått från att nämnda lönesystem borde vinna tillämpning även på lärarna vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor och detta även i fråga om bruttolöneprincipen.

Under det att förhållandena på folkskoleväsendets område för folk- och småskolläraernas del föranlett ganska väsentliga avvikelser från de för de statliga befattningshavarna gällande föreskrifterna, syntes det beträffande lärarna vid nu ifrågavarande högre kommunala skolformer vara icke blott möjligt utan även lämpligt att meddela avlöningsbestämmelser, som närmare anslöte sig till nämnda föreskrifter. Särskilt ville de sakkunniga framhålla, att i fråga om sistnämnda lärare anledning saknades att meddela sådana speciella föreskrifter angående avdrag å lönen för tjänstebostads värde, som befunnits erforderliga för lärare vid folk- och småskolor, enär nu ifrågakommande lärare endast undantagsvis åtnjöte bostad in natura.

Med hänsyn till de kommunala mellanskolornas, de kommunala flickskolornas och de högre folkskolornas ställning i vårt allmänna skolsystem och med beaktande jämväl därav, att redan nu för dem i olika avseenden, bland annat i fråga om avlöningsförhållandena, gällde likartade bestämmelser, hade de sakkunniga funnit sig böra förorda, att gemensamma avlöningsbestämmelser — dock med vederbörlig differentiering i fråga om lönegradsplaceringen — meddelades för lärarna vid ifrågavarande tre kommunala skolformer i så nära anslutning som möjligt till de föreskrifter, som kunde komma att meddelas för motsvarande befattningshavare i statens tjänst, nämligen lärarna vid de allmänna läroverken.

Såsom lärarlönekommittén framhållit i sitt betänkande hade grunderna för den icke-ordinarie lärarpersonalens avlöning av ålder bestämts av riksdagen. Även om avsteg från denna praxis befunnits böra göras för de icke-ordinarie lärarna vid de statliga undervisningsanstalterna, vilkas förhållanden helt administrerades och kontrollerades av statliga myndigheter, ansågo sig de sakkunniga böra förorda, att avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie lärare vid de högre kommunala skolformerna såsom hittills underställdes riksdagens prövning. Av praktiska skäl torde det därvid vara lämpligt att, i likhet med vad som skett beträffande motsvarande bestämmelser för de icke-ordinarie lärarna vid folk- och småskolor, i avlöningsreglementet införa samtliga de bestämmelser, som avsågo de icke-ordinarie lärarnas lön. I enlighet härmed hade de sakkunniga framlagt ett förslag till avlöningsreglemente, som innefattade lönebestämmelser för samtliga lärargrupper vid ifrågavarande högre kommunala skolformer.

Vad angår frågan om relationen mellan manliga och kvinnliga lärares avlöning, erinra de sakkunniga, att genom beslut av 1937 års riksdag likalönsprincipen godtagits, såvitt gäller statligt anställda lärare och lärare vid folk- och småskolor, ehuru en viss övergångstid bestämts för kvinnornas uppflyttning till samma lönegrad som männen. De sakkunniga hade på grund härav ansett sig böra utgå ifrån, att denna löneprincip skulle tillämpas jämväl vid här avsedda högre kommunala skolformer, och i enlighet därmed föreslagit inplacering av de kvinnliga lärarna i samma lönegrader som mot-

svarande manliga lärare, dock med viss övergångstid i överensstämmelse med vad som beslutats för kvinnliga lärare vid statliga undervisningsanstalter m. fl.

Statskontoret, undervisningsväsendets lönenämnd och skolöverstyrelsen hava icke haft något att i huvudsak erinra mot vad 1936 års lärarlönesakkunniga sålunda föreslagit. Vidkommande frågan huruvida avlöningsreglementet för de högre kommunala skolformerna, vilket vore avsett att underställas riksdagens prövning, borde omfatta jämväl föreskrifter, vilkas närmaste motsvarigheter för läroverkslärarna vore avsedda att utfärdas av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan, har statskontoret fäst uppmärksamheten vid att en sådan anordning torde kunna medföra olägenheter och omgång, i händelse en ändring av bestämmelserna påkallades.

En lönereglering för lärarna vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor kan betraktas som en konsekvens av de av **Departementschefen.** 1937 års riksdag beslutade löneregleringarna för lärare vid folk- och småskolor och för lärare vid de statliga undervisningsanstalterna. Det lönesystem, som väljes för ifrågavarande lärare vid de högre kommunala skolformerna, bör — såsom 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagit — utformas i anslutning till de principer, som tillämpats vid de av 1937 års riksdag beslutade löneregleringarna. Jag tillstyrker därför förslaget, att löneregleringen genomföres på grundval av det för allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken nu gällande lönesystemet och har heller ingenting att erinra emot att likställighet i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga befattningshavare kommer till stånd på sätt av 1937 års riksdag förutsatts beträffande statligt anställda lärare samt lärare vid folk- och småskolor. I likhet med de sakkunniga håller jag före, att grundreglerna för avlönande av lärarna vid de högre kommunala skolorna böra underställas riksdagen för prövning och godkännande icke blott vad angår de ordinarie lärarna utan jämväl i fråga om de icke-ordinarie. De till sistnämnda lärare utgående lönerna äro nämligen av väsentlig betydelse vad beträffar storleken av det statsbidrag, som bör utgå till ifrågavarande skolor, vilket motiverar, att samma förfarande i detta hänseende kommer till användning, som tillämpats vid löneregleringen för folk- och småskollärare. Till detaljerna i löne- och statsbidragssystemet återkommer jag i det följande.

D. Löneställningar.

1. Ordinarie ämneslärare.

Tidigare förslag. Ur 1936 års lärarlönesakkunnigas betänkande hämtas följande tabellariska översikt över de löner, som nu utgå till lärarna vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor

samt den löneställning, som för dessa lärares vidkommande föreslagits av lärarlönekommittén, 1928 års lönekommitté och skolöverstyrelsen i dess yttrande över sistnämnda lönekommittés förslag:

Kommunala mellanskolor (och kommunala flickskolor).

	Enligt gällande bestämmelser ¹		Lärarlönekommittén ¹		1928 års lönekommitté	Skolöverstyrelsen
	Adjunktskompetenta	Icke adjunktskompetenta	Adjunktskompetenta	Icke adjunktskompetenta	Alla	Alla
<i>Ämneslärare, ordin., manl.</i>						
Begynnelselön	5 425	4 913	B 21	B 20	B 22 ²	B 23 ²
Slutlön	6 449					
<i>Ämneslärare, ordin., kvinnl.</i>						
Begynnelselön	4 529	4 145	B 18	B 17	B 19 ²	B 20 ²
Slutlön	5 297					

Högre folkskolor

	Enligt gällande bestämmelser ¹		Lärarlönekommittén ¹		1928 års lönekommitté			Skolöverstyrelsen			
	Yrkesbestämmd	Allmän	Yrkesbestämmd	Allmän	3, 4 kl. f. tekn. utbildn.	3, 4 kl. f. annan utbildn.	1, 2 kl.	Yrkesbest. 3, 4 kl.	Allmän		1, 2 kl.
									4 kl.	3 kl.	
<i>Ämneslärare, ordin., manl.</i>											
Begynnelselön	4 253	3 876	B 18	B 17	B 22	B 21	B 19	B 23	B 22	B 21	
Slutlön	5 789	5 412									
<i>Ämneslärare, ordin., kvinnl.</i>											
Begynnelselön	3 617	3 304	B 15	B 14	B 19	B 18	B 16	B 20	B 19	B 18	
Slutlön	4 769	4 456									

¹ Härtill komma fri bostad och vedbrand enligt särskilda bestämmelser eller ersättning härför enligt för orten gällande pris.

² Lärare, som avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, vilken erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, äger att härför tillgodoräkna sig tre tjänstår.

1936 års lärarlönesakkunniga. De sakkunniga hava föreslagit, att ordinarie ämneslärare vid samtliga här avsedda skolformer skulle placeras i 21 lönegraden. Ordinarie sådan lärare vid kommunal mellanskola, kommunal flickskola och praktisk mellanskola, vilken ägde behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, skulle dock placeras i 23 lönegraden, eller sålunda samma lönegrad, som adjunkter vid de allmänna läroverken.

Till stöd härför har anförts följande:

K o m m u n a l a m e l l a n s k o l o r. Skolöverstyrelsen hade redan i samband med den år 1911 genomförda löneregleringen för lärare vid de kommunala mellanskolorna framhållit önskvärdheten av att *lärare, som förvärvat behörighet till adjunktstjänst* vid allmänt läroverk, måtte dragas över till den kommunala mellanskolan, enär detta skulle vara ägnat att åt skolan bereda en större auktoritet utåt och betrygga de utgående elevernas likställighet med de från de allmänna läroverken utexaminerade. Ett väsentligt villkor för förvärvande åt kommunala mellanskolor av lärare med behörighet till ämneslärartjänst vid allmänt läroverk vore därför, att skillnaden mellan lönerna för sådana lärare vid kommunal mellanskola och vid realskola ej bleve alltför stor.

Föredragande departementschefen förklarade sig dela överstyrelsens uppfattning i fråga om önskvärdheten av att lärare, vilka förvärvat behörighet till ordinarie lärartjänst vid allmänt läroverk, måtte kunna fästas vid den kommunala mellanskolan. Men enligt hans mening skulle det även med de löneförmåner för adjunktskompetent lärare, som av överstyrelsen föreslagits (ett särskilt lönetillägg å 500 kronor), helt visst icke bliva möjligt att stadigvarande kvarhålla sådana lärare vid denna skola. Den högre lönen och den därmed följande högre pensionen skulle utan tvivel i allmänhet förmå dem att, så snart detta befundes ekonomiskt fördelaktigare, övergå till de allmänna läroverken. För att hindra en dylik övergång funnes nog intet annat säkert medel än att göra lönerna vid de kommunala mellanskolorna lika höga som adjunktslönerna vid de allmänna läroverken, en åtgärd, som av ekonomiska skäl helt naturligt förbjöde sig själv. Ville man tillförsäkra de kommunala mellanskolorna lärare med adjunktskompetens, så finge man säkerligen utgå ifrån att dessa i allmänhet toge anställning vid kommunal mellanskola mera som en övergångsplats. Man finge därför nöja sig med att ställa det så, att sådana lärare kunde finna det fördelaktigast, för det första att taga anställning vid kommunal mellanskola och vidare att sedan kvarstanna där ett ej alltför litet antal år. I avseende å de åtgärder, som borde vidtagas i nämnda syfte, uttalade departementschefen sin anslutning till en anordning, enligt vilken den underlägsenhet, som finge anses ligga i en lägre teoretisk utbildning, efter hand uppvägdes genom en väl vitsordad tjänstgöring, och att en lärare med lägre kompetens efter en viss tids tjänstgöring borde erhålla samma lön som lärare med högre kompetens.

I enlighet härmed medgavs ämneslärare vid kommunal mellanskola, som avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, vilka erfordrades för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig fem år.

Vid 1918 års löneroglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor hade lönerna för ordinarie ämneslärare vid dessa skolor anpassats i ungefärligen samma relation till adjunkternas löneförmåner som tidigare.

Kraven på att undervisningen vid de kommunala mellanskolorna skulle vara fullt likvärdig med de statliga realskolornas och att en vid kommunal mellanskola avlagd examen skulle hava samma värde som motsvarande examen vid realskola hade, yttra de sakkunniga, sedan dess icke eftergivits utan snarare gjort sig starkare gällande än förut. Fordringarna på ämneslärarnas kompetens hade sålunda efter hand stegrats. Av samtliga ämneslärare vid dessa skolor hade numera icke mindre än omkring hälften föreskriven adjunktskompetens. Det torde bliva alltmåra sällsynt, att lärare

utan akademisk examen erhöle anställning som ordinarie ämneslärare vid dessa skolor. Lärarlönekommittén uttalade sig för att adjunktskompetent lärare vid kommunal mellanskola borde i avlöningshänseende vara helt jämställd med sådan adjunkt vid allmänt läroverk, som undervisade å realskolestadiet. Som motivering för sin ståndpunkt, att ämneslärarna, även de adjunktskompetenta, vid de kommunala mellanskolorna borde placeras en lönegrad lägre än adjunkterna vid de statliga realskolorna, hade 1928 års lönekommitté framhållit, att kompetensfordringarna för ordinarie tjänst vid kommunal mellanskola och vid statlig realskola icke vore lika. Särskilt hade lönekommittén erinrat om ett av skolöverstyrelsen gjort uttalande, att de icke-adjunktskompetenta ämneslärarnas kompetens icke sällan vore ganska svag och att häri låge ett bestämt skäl till lägre löneplacering för den kommunala mellanskolans lärare än för statsläroverkens adjunkter, för vilka en enhetlig utbildning med kompetens av bestämt fixerbara mått vore erforderlig.

Gentemot denna uppfattning ansåge sig 1936 års lärarlönesakkunniga böra uttala, att det vid lönesättningen för ifragavarande lärare torde böra fästas avgörande betydelse vid angelägenheten av att såvitt möjligt hålla undervisningen vid de kommunala mellanskolorna och vid dessa skolor avlagd examen på samma plan som vid de statliga realskolorna. En förutsättning härför vore emellertid, att de kommunala mellanskolorna vore i tillfälle att erbjuda lärare med adjunktskompetens samma löneförmåner, som dessa kunde erhålla vid de allmänna läroverken. I annat fall torde det knappast bliva möjligt för de kommunala mellanskolorna att behålla ämneslärare med adjunktskompetens annat än under en kortare tid, i all synnerhet som dessa lärare ägde att som merit för adjunktur vid allmänt läroverk räkna sig tillgodo tjänstgöring vid kommunal mellanskola. Erfarenheterna hade visat, att den nuvarande olikheten i löneställning berett de kommunala mellanskolorna ej ringa olägenheter i detta avseende.

Härjämte ansåge sig de sakkunniga böra framhålla, att de nuvarande lönebestämmelserna för kommunala mellanskolans lärare allenast avsåge s. k. minimilöner. Det hade i enlighet härmed varit vederbörande kommun obehaget att bevilja kommunala lönetillägg såsom ett medel bland annat att söka vid skolan bibehålla lärarkrafter med erforderlig kompetens. Därest, såsom de sakkunniga enligt det följande föresloge, dylika tillägg efter löne-regleringens genomförande icke bleve tillåtna, komme kravet på jämställdhet i de statliga lönebestämmelserna mellan de kommunala mellanskolornas och de statliga realskolornas lärare att framträda ännu starkare.

På grund av vad sålunda anförts och då det enligt de sakkunnigas mening vore ett viktigt statsintresse, att de kommunala mellanskolorna, vilka hade samma uppgift i skolsystemet som de statliga realskolorna, kunde erhålla och åt sig bevara en fullgod lärarstab, ansåge sig de sakkunniga böra ansluta sig till lärarlönekommitténs ovanberörda förslag att placera adjunktskompetenta ämneslärare vid de kommunala mellanskolorna i samma lönegrad som adjunkterna vid de statliga realskolorna.

I fråga om de icke-adjunktskompetenta ämneslärarnas löneställning hade de tidigare sakkunnigberedningarna och även överstyrelsen ansett, att de i lönehänseende icke borde sättas lägre än en lönegrad under de adjunktskompetenta lärarna. Med hänsyn till den i många fall rätt avsevärda skillnad, som förefunnes i utbildningshänseende mellan den förra gruppen av lärare och de adjunktskompetenta lärarna, ansåge de sakkunniga, att *en*

lönegrads skillnad mellan nämnda båda kategorier icke vore tillräcklig. De funne för sin del två lönegraders skillnad befogad och förutsatte följaktligen, att icke adjunktskompetent ämneslärare placerades i 21 lönegraden.

Om lärare saknade adjunktskompetens av den anledningen, att han icke genomgått provår, men hade en lång och förtjänstfull lärarverksamhet bakom sig, förefunnes den möjligheten för honom att i lönehänseende bliva likställd med lärare med vederbörlig adjunktskompetens, att Kungl. Maj:t efter särskild ansökning dispenserade honom från provåret genom att förklara honom oavsett avsaknaden av provår behörig till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk.

Högre folkskolor. Inplaceringen i lönegrad av ämneslärare vid de högre folkskolorna vore förenad med vissa svårigheter på grund av att dessa skolor sinsemellan företedde betydande olikheter såväl i fråga om arten av den undervisning, som där meddelades, som i fråga om organisationen. Enligt gällande bestämmelser gjordes åtskillnad mellan yrkesbestämda och allmänna högre folkskolor, och vidare kunde antalet årsklasser i de högre folkskolorna variera från en till fyra. I de tidigare löneregleringsförslagen hade ifrågasatts, att hänsyn till dessa förhållanden skulle tagas vid lönesättningen.

Enligt de sakkunnigas mening kunde det icke vara befogat och ej heller eljest lämpligt att till grund för inplacering av ordinarie ämneslärare i lönegrad lägga det antal årsklasser, vederbörande skola omfattade. Härutinnan kunde enligt vederbörande skolkommuns bestämmande ändringar äga rum icke blott så, att skolan utbyggdes med flera klasser, än den förut haft, utan även så, att exempelvis på grund av bristande lärjungetillströmning antalet årsklasser minskades. I intetdera fallet syntes i fråga om vare sig lärarpersonalens arbete eller kraven på dess kompetens sådana ändrade förhållanden uppkomma, att tillräckliga skäl för en förbättring, respektive en försämring av dess löneställning kunde sägas föreligga. Lönetekniskt och rättsligt sett måste också en dylik variabilitet hos lönestandarden medföra svårigheter.

Ej heller funne de sakkunniga det motiverat, att vid en lönereglering den nuvarande skillnaden i lönehänseende mellan allmänna och yrkesbestämda högre folkskolor upprätthölles. Stadgan för högre folkskolor ställde icke större kompetenskrav på lärarna vid de yrkesbestämda skolorna än på lärarna vid de övriga högre folkskolorna, och i fråga om tjänstgöringens beskaffenhet hade de sakkunniga icke kunnat konstatera sådana olikheter, att en skillnad till förmån för de förra kunde anses alltjämt hava fog för sig.

De sakkunniga intoge alltså den ståndpunkten, att i princip ämneslärarna vid de högre folkskolorna borde, oavsett skolornas organisation med hänsyn till antalet årsklasser och oavsett deras karaktär av allmänna eller yrkesbestämda, likställas i lönehänseende.

Från denna allmänna regel syntes emellertid ett undantag böra göras, nämligen i fråga om sådana högre folkskolor, vilka efter vederbörligt medgivande anordnades såsom *praktiska mellanskolor*. De praktiska mellanskolorna äsyftade att under överstyrelsens kontroll föra fram eleverna till en censurerad avgångsexamen, praktisk realexamen, avsedd att medföra med realexamen, avlagd vid kommunal mellanskola eller statlig realskola, jämförlig kompetens. Beträffande dessa skolor föreläge alltså, liksom vid de kommunala mellanskolorna, ett särskilt behov av att i konkurrensen om lärarkrafter kunna åtminstone till en viss grad mäta sig med de statliga real-

skolorna. Detta förhållande betingade enligt de sakkunnigas mening en särställning för ifrågavarande skolor, såvitt anginge lärares med adjunkts- eller däremot svarande kompetens löneförmåner. Till denna fråga återkomme de sakkunniga i det följande.

I avseende å den löneställning, som borde tillkomma ämneslärare vid högre folkskolor i allmänhet, förefunnes enligt de sakkunnigas mening icke tillräcklig grund för att göra åtskillnad mellan adjunktskompetenta och icke adjunktskompetenta lärare. Däremot talade praktiska skäl för att lönesättningen icke mer än nödigt differentierades för ämneslärare vid samma skoltyp. De sakkunniga ansåge alltså, att, såsom förhållandet vore enligt nu gällande lönesystem, lönesättningen för ämneslärare vid högre folkskolor såsom regel borde ske oberoende av huruvida vederbörande förvärvat adjunktskompetens eller icke. För nämnda lärare föresloge de sakkunniga samma löneställning som för icke-adjunktskompetenta lärare vid kommunala mellanskolor, eller sålunda inplacering i den 21 lönegraden för såväl manliga som kvinnliga lärare.

Allenast i fråga om de såsom praktiska mellanskolor anordnade högre folkskolorna ansåge de sakkunniga av förut anfört skäl undantag från nämnda lönesättning böra ske, för såvitt anginge de adjunktskompetenta lärarna. Dessa borde enligt de sakkunnigas förslag erhålla lön lika med adjunkter vid statens realskolor, alltså enligt 23 lönegraden. Det kunde visserligen invändas, att åtskilliga fyrklassiga högre folkskolor i verkligheten gjorde samma tjänst som realskolorna, i det att de bibringade sina lärjungar ett kunskapsmått, motsvarande realexamens, ehuru lärjungarna icke ägde möjlighet att vid skolan avlägga sådan examen utan måste såsom privatister fullgöra sina examensprov vid andra skolor, samt att därför till stöd för de adjunktskompetenta lärarnas vid sistberörda högre folkskolor jämställande med läroverksadjunkterna enahanda skäl förelåge, som när det gällde de praktiska mellanskolorna. De sakkunniga ansåge dock, att, så länge ifrågavarande högre folkskolor saknade en författningsmässigt reglerad examensrätt, det icke vore möjligt att draga gränsen så, att de adjunktskompetenta lärarna därstädes bleve inneslutna i den förmån, som skulle tillkomma motsvarande lärare vid de praktiska mellanskolorna.

I fråga om adjunktskompetens torde, vad de sistnämnda skolorna anginge, böra beaktas 1928 års lönekommittés förslag om en utvidgning av nämnda begrepp. Kommittén uttalade, att i betraktande därav att inom den yrkesbestämda högre folkskolan den praktiska utbildningens tillgodoseende ofta måste kräva med adjunktskompetens likvärdiga kvalifikationer av mera praktisk art, kommittén ansåge, att likvärdig med adjunktskompetens skulle anses dels filosofisk ämbetsexamen eller högre akademisk examen jämte folkskolläraexamen, dels kompetens för lektorat i ingenjörs- eller handelsämne vid tekniskt läroverk, i varje fall jämte två års tjänstgöring vid högre folkskola eller annan läroanstalt, som av Kungl. Maj:t i det avseendet föreskrivits. De sakkunniga ansåge det befogat, att vid de praktiska mellanskolorna vissa lärare i tekniska eller yrkesbetonade ämnen, vilka icke ägde formell adjunktsbehörighet men som med hänsyn till ifrågavarande skolors utbildningsuppgift måste anses besitta en med sådan behörighet likvärdig kompetens, komme i åtnjutande av samma löneförmåner som de adjunktskompetenta lärarna. Det torde emellertid möta svårighet att härutinnan i författningsväg uppställa generella regler, såsom 1928 års lönekommitté syntes hava avsett. De sakkunniga föresloge därför, att det skulle ankomma

på Kungl. Maj:t att efter ansökning och prövning från fall till fall förklara sådan lärare, som här avsåges, berättigad att åtnjuta lön såsom adjunktskompetent lärare.

Det vore att märka, att enligt gällande stadga läsåret vid de högre folkskolorna kunde understiga läsåret vid de kommunala mellanskolorna och även vid de kommunala flickskolorna med tre, respektive två veckor. De sakkunniga hade icke ansett detta förhållande motivera en lönereducering för lärare vid de högre folkskolor, där detta vore fallet, men komme i det följande att föreslå befogenhet för vederbörande skolstyrelse att i dylika fall, om så prövades lämpligt, vidtaga viss utökning av lärarens undervisningskyldighet, i antalet veckotimmar räknat.

Kommunala flickskolor. I anslutning till vad de sakkunniga förordat beträffande *icke-adjunktskompetenta* ämneslärare vid övriga här avsedda högre kommunala skolformer torde även motsvarande lärare vid de kommunala flickskolorna böra placeras i 21 lönegraden.

Beträffande *adjunktskompetenta* lärare vid dessa flickskolor uppstode frågan, huruvida de i likhet med motsvarande lärare vid de kommunala och praktiska mellanskolorna skulle erhålla samma lönegradsplacering som adjunkter vid statliga realskolor, eller om de, i enlighet med vad de sakkunniga förordat i fråga om adjunktskompetenta ämneslärare vid de högre folkskolorna, skulle placeras i samma lönegrad som ämneslärare, som icke förvärvat denna högre kompetens.

Vid tillkomsten av de kommunala flickskolorna hade de kommunala mellanskolorna tagits till förebild beräffande organisationen och i fråga om de ekonomiska förhållandena. De ordinarie ämneslärarnas avlöningsförmåner hade sålunda hittills varit desamma, som utginge till motsvarande befattningshavare vid de kommunala mellanskolorna.

Under sådana förhållanden hade det synts de sakkunniga vara mindre tilltalande att i lönehänseende nu nedsätta de kommunala flickskolornas ämneslärare i förhållande till mellanskolornas lärare, även om de kommunala flickskolorna icke förde fram sina elever till en kontrollerad avgångsexamen. Därtill komme, att kurserna vid dessa skolor sträckte sig i vissa ämnen ganska väsentligt utöver realskolornas kurser och följaktligen ställde större anspråk på lärarpersonalen. Likställighet mellan de kommunala flickskolornas och mellanskolornas ämneslärare borde därför alltjämt upprätthållas.

Vad de sakkunniga ovan föreslagit beträffande adjunktskompetenta ämneslärare vid de kommunala mellanskolorna borde därför äga tillämpning på motsvarande lärare vid här avsedda flickskolor.

Med avseende å jämförelsen mellan nuvarande och av de sakkunniga föreslagna lönebelopp kunde hänvisas till den tablå, som avsåge de kommunala mellanskolornas lärare.

Beträffande vissa av de sakkunniga verkställda jämförelser mellan de nu utgående lönerna och de löner, som skulle utgå vid bifall till de sakkunnigas förslag, hänvisas till berörda *bilaga C*.

Myndigheternas yttranden. Endast skolöverstyrelsen och statskontoret hava särskilt berört frågan om löneställningen för de ordinarie ämneslärarna.

Skolöverstyrelsen har anslutit sig till 1936 års lärarlönesakkunnigas ifrågasvarande förslag med den ändringen, att överstyrelsen förordat, att adjunkts-

kompetent ordinarie lärare vid högre folkskola placeras i 22 lönegraden i stället för, såsom de sakkunniga föreslagit, 21 lönegraden. Som motiv här för har anförts, att den löneskillnad i jämförelse med motsvarande löner vid andra skolformer, som bleve en följd av bifall till de sakkunnigas förslag i denna del, knappast vore motiverad med hänsyn till skolformernas olikhet och skulle högst ofördelaktigt inverka på rekryteringen av de högre folkskolornas lärarkår.

I övrigt inhämtas av överstyrelsens utlåtande bland annat följande:

Överstyrelsen behjärtade det krav beträffande placering i 22 lönegraden av de icke-adjunktskompetenta lärarna, som framställdes av representanter för de kommunala mellanskolornas lärarkår. Överstyrelsen hade också i utlåtande år 1924 uttalat sig för de icke-adjunktskompetenta lärarnas inplacering endast en lönegrad under de adjunktskompetenta lärarna. Överstyrelsen hade också nu tagit under överbägande, huruvida icke möjlighet föreläge att förorda inplacering av vederbörande lärare i 22 lönegraden. Då överstyrelsen emellertid icke för sin del ansåge sig kunna stanna inför detta förslag, skedde det under framhållande av att enligt dess mening det vid 1937 års riksdag fattade beslutet rörande inplaceringen av de vid de statliga läroverken anställda lärarna, och särskilt inplaceringen av ämneslärarinnorna i 21 lönegraden, skapat ett delvis nytt utgångsläge för avgörandet av föreliggande fråga. Ett generellt inplacering av den icke-adjunktskompetenta läraren i kommunala mellanskolan en lönegrad *över* även den adjunktskompetenta ämneslärarinnan vid statsläroverk måste betraktas som avgjort olämplig. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle däremot de icke-adjunktskompetenta lärarna i kommunala mellanskolan placeras i samma lönegrad som de icke-adjunktskompetenta ämneslärarinnorna vid de statliga läroverken, vilket torde anses vara riktigt.

Dessutom förefunnes, såsom de sakkunniga påpekat, möjlighet för lärare, som saknade adjunktskompetens av den anledning, att han ej genomgått provår, att, om han hade en lång och förtjänstfull lärarverksamhet bakom sig, efter av Kungl. Maj:t medgiven dispens från provår bliva förklarad behörig till adjunktstjänst vid allmänt läroverk. Om olika lönevillkor bleve fastställda för adjunktstjänst och icke-adjunktstjänst ämneslärare, vore det emellertid enligt överstyrelsens mening önskvärdt, att i det förslag i ärendet, som Kungl. Maj:t ämnade framlägga för riksdagen, det uttryckligen utsades, att sådan dispens måtte under ovannämnd förutsättning kunna av Kungl. Maj:t beviljas efter prövning i varje särskilt fall åt sådan lärare, som avlagt magisterexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov. Därest detta icke av Kungl. Maj:t och riksdagen på förhand klart utsades, kunde tvekan komma att uppstå, huruvida en sådan dispens icke vore ett sätt att kringgå de av riksdagen fastställda lönebestämmelserna, och Kungl. Maj:t skulle av detta skäl kunna se sig förhindrad bevilja dylika dispenser även i fall, där dessa vore i och för sig motiverade. Överstyrelsen tillåte sig ytterligare ifrågasätta, om ej även för nu i tjänst varande lärare med lägre meriter än magisterexamen den möjligheten skulle genom en övergångsbestämmelse kunna ställas öppen att av Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall uppflyttas i lönegrad över den 21:a. Överstyrelsen tänkte härvidlag särskilt på vissa äldre av de nuvarande icke-adjunktskompetenta lärarna, som gjort en betydande insats vid tillkomsten av de kom-

munala mellanskolorna, och vilka efter en lång och förtjänstfull lärargärning gjort sig förhoppning om åtminstone någon löneförbättring och därmed följande förhöjning av pensionsunderlaget.

Vad överstyrelsen anfört rörande möjligheten för nu i tjänst vid kommunal mellanskola varande lärare med lägre meriter att av Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall uppflyttas i högre lönegrad än den 21:a, gällde i samma grad om lärare vid praktisk mellanskola. Överstyrelsen tänkte i detta fall särskilt på vissa lärare, som nu innehade rektors ställning, vilka under en långvarig tjänstgöring gjort sig förtjänta om den praktiska kommunala mellanskolans utveckling och för vilka det med hänsyn härtill liksom till deras auktoritet i förhållande till underordnade yngre lärare med adjunktskompetens torde vara av betydelse att ej inplaceras två lönegrader under dessa med ty åtföljande lägre pension.

Med hänsyn till den förhållandevis obetydliga utbildning utöver folkskol-lärarexamen, som vore erforderlig för erhållande av kompetens till ifrågasvarande lärarbefattningar, har en placering i 21 lönegraden — fyra lönegrader högre än den högsta för folkskollärare — icke förefallit *statskontoret* tillräckligt motiverad. Särskilt tedde den sig för hög vid jämförelse med den inom den allmänna civilförvaltningen gängse lönesättningen. I anledning härav funne sig ämbetsverket icke kunna förorda högre placering för dessa lärare än högst 20 lönegraden. Därvid förutsatte *statskontoret*, att den skärpning av kompetensfordringarna, som vidtagits genom 1933 års stadga för de kommunala mellanskolorna, utsträcktes att gälla jämväl lärarna vid de båda övriga här ifrågasvarande skoltyperna. Vad anginge löneställningen för de adjunktskompetenta lärarna, funne *statskontoret* det i och för sig otillfredsställande att låta den för en befattning gällande lönegraden bliva beroende av dess tillfällige innehavares formella kompetens. Med hänsyn till vad de sakkunniga anfört till stöd för en sådan anordning vid de kommunala mellanskolorna och de praktiska mellanskolorna ville *statskontoret* emellertid icke motsätta sig förslaget för dessa skolors vidkommande. Vad anginge de kommunala flickskolorna — vilka i avseende å avgångsexamen icke vore att likställa med mellanskolorna — funne *statskontoret* knappast tillräckliga skäl föreligga att bereda den högre löneställningen.

Vid ärendets föredragning i *statskontoret* uttalade *t. f. statskommisarien Britth* skiljaktig mening och yttrade:

Enligt den av *statskontoret* föreslagna lönegradsplaceringen för icke-adjunktskompetenta lärare skulle skillnaden i lönehänseende mellan adjunktskompetenta och icke-adjunktskompetenta ämneslärare komma att uppgå till icke mindre än tre lönegrader. Då någon skillnad i fråga om arbetsuppgifter och ansvar icke förefunnos mellan lärare med adjunktskompetens och lärare utan sådan kompetens, syntes en sådan skillnad i lönehänseende som den av *statskontoret* förordade vara alltför stor. Den av de sakkunniga föreslagna lönesättningen för icke-adjunktskompetent lärare kunde visserligen vid vissa allmänna högre folkskolor förefalla alltför hög vid en jämförelse med den lönegradsplacering, folkskollärarna erhållit genom den

vid 1937 års riksdag beslutade löneregleringen och med den inom allmänna civilförvaltningen gängse lönesättningen. I betraktande av de krav, som numera ställdes på lärarnas kompetens även vid de allmänna högre folkskolorna, och med hänsyn tagen till de svårigheter av praktisk art, som skulle möta vid en differentiering i olika lönegrader av ifrågavarande lärare, hade reservanten ansett sig böra förorda de sakkunnigas förslag i fråga om de icke-adjunktskompetenta lärarnas löneställning.

Ej heller kunde reservanten biträda uppfattningen, att tillräckliga skäl icke skulle föreligga för att adjunktskompetenta lärare vid de kommunala flickskolorna skulle i likhet med motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor erhålla samma löneställning som adjunkter vid statens realskola. Även beträffande detta spörsmål ansågo sig reservanten böra förorda de sakkunnigas förslag, vilket innebure, att de kommunala flickskolorna skulle i fortsättningen liksom hittills vara jämställda med de kommunala mellanskolorna i fråga om lärarnas löneförmåner. I betraktande av den betydelse, dessa flickskolor hade inom undervisningsväsendet, syntes det vara fullt motiverat, att de hade samma möjlighet som kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor att förvärva och bibehålla lärarpersonal med adjunktskompetens.

Departementschefen.

Med de kompetensbestämmelser, som nu tillämpas vid de kommunala mellanskolorna, kommunala flickskolorna och högre folkskolorna och vilka i huvuddragen måste tillämpas jämväl efter löneregleringens genomförande, synes det icke möjligt att undvika en differentiering av lönerna för de ordinarie ämneslärarna vid ifrågavarande skolformer efter kompetensens beskaffenhet. En lönesättning, som för de adjunktskompetenta lärarnas del skulle ligga lägre än den lönenivå, som numera tillämpas vid de statliga läroverken, skulle bliva till förfång för de med dessa likställda eller jämförbara kommunala skolorna och en lönesättning, som skulle bereda även icke-adjunktskompetenta lärare samma löneställning som adjunktskompetenta, kan av andra skäl icke accepteras. En differentiering av lönerna efter lärarkompetensen synes för övrigt icke strida mot de principer, som följts vid löneregleringar på andra, motsvarande områden. I detta hänseende må erinras, att för adjunkter vid de allmänna läroverken bestämts en högre löneställning än för ämneslärarinnor, oaktat dessa befattningshavarkategorier fullgöra i stort sett samma tjänstgöring, och att adjunkter, som överflyttats till realskola från kommunal mellanskola utan att innehava formell kompetens som adjunkt, hänförts till en lägre lönegrad än adjunkterna i övrigt.

Jag anser mig med hänsyn till det nu anförda icke böra resa invändning mot de sakkunnigas av myndigheterna i stort sett tillstyrkta förslag om en gradering av lönerna för de ordinarie lärarna vid flertalet av de skolformer, varom här är fråga, efter lärarkompetensens art.

De sakkunnigas förslag, att ordinarie *adjunktshörig ämneslärare* vid kommunal mellanskola och praktisk mellanskola skulle placeras i samma lönegrad som adjunkt vid allmänt läroverk, d. v. s. i den 23:e, har tillstyrkts

av de myndigheter, som yttrat sig i ämnet. Även jag anser mig böra biträda förslaget. Särskilt vill jag framhålla, att en sådan lönesättning är ägnad att främja en god rekrytering av lärarpersonalen vid dessa skolformer, vilka i avseende å utbildningens art och slutmål äro att jämställa med de statliga realskolorna.

De sakkunniga hava föreslagit, att jämväl adjunktskompetent ordinarie ämneslärare vid kommunal flickskola skulle hänföras till 23 lönegraden, oaktat denna skolform icke är att i utbildningshänseende direkt jämställa med de statliga realskolorna. Detta förslag har biträts av skolöverstyrelsen men avstyrkts av statskontorets majoritet, som förmenat, att tillräckliga skäl knappast föreligga att bereda den högre löneställningen åt lärarna vid dessa skolor, som med avseende å avgångsexamen icke vore att likställa med mellanskolorna. Jag kan icke godtaga statskontorets uppfattning. Härvid tillmäter jag vikt åt det förhållandet, att — såsom de sakkunniga påpekat — den vid de kommunala flickskolorna meddelade undervisningen i många hänseenden sträcker sig längre än den, de statliga realskolorna förmedla, och följaktligen kan ställa högre krav på läraren än de krav, som ställas exempelvis på en lärare vid kommunal mellanskola. Vidare må erinras, att de kommunala flickskolornas lärarpersonal hittills varit i lönehänseende jämställd med de kommunala mellanskolornas. Jag anser mig därför böra tillstyrka de sakkunnigas förslag om jämställande alltfort i lönehänseende av lärarna vid dessa läroanstalter med lärarna vid de kommunala mellanskolorna.

I likhet med de sakkunniga håller jag före, att tillräckliga skäl saknas att bereda den högre löneställningen åt de adjunktskompetenta lärare, som tjänstgöra vid andra högre folkskolor än praktiska mellanskolor. Dessa skolors ställning i undervisningsväsendet och de betingelser, varunder de arbeta, synas mig motivera den ståndpunkt, som av de sakkunniga i detta hänseende intagits. Jag finner mig alltså icke böra biträda överstyrelsens förslag, att de adjunktskompetenta lärarna vid förevarande högre folkskolor skulle placeras i 22 lönegraden.

Vad angår de *icke-adjunksbehöriga ämneslärarna*, äro de sakkunniga och överstyrelsen ense om att dessa lärare böra hänföras till 21 lönegraden. Statskontoret åter har uttalat sig till förmån för 20 lönegraden. En lönesättning i anslutning till den sistnämnda lönegraden kan enligt min mening icke gärna genomföras i betraktande av det stora avstånd, som i så fall skulle komma att förefinnas mellan de adjunktskompetenta och de icke-adjunktskompetenta lärarnas löner. Det får icke förglömmas, att lärarna vid förevarande skolor fullgöra praktiskt taget samma tjänstgöring och att bland dem, som formellt icke äga adjunksbehörighet, finnas många, vilka såsom lärare väl kunna mäta sig med de adjunksbehöriga. Å andra sidan är det av skäl, som av överstyrelsen framhållits, näppeligen möjligt att för de icke-adjunksbehöriga lärarnas del tillstyrka en högre lönegradsplacering än de

sakkunnigas förslag innebär. Jag anser mig följaktligen böra förorda de sakkunnigas förslag, att icke-adjunktskompetent ämneslärare vid samtliga de skolformer, som här äro i fråga, hänföres till 21 lönegraden. Härvid förutsätter jag i likhet med statskontoret, att den skärpning av kompetensfordringarna för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna, som år 1933 vidtagits, utsträcker att gälla jämväl nytillkommande lärare vid de övriga skolformerna. I 21 lönegraden böra även i enlighet med de sakkunnigas förslag placeras adjunktskompetenta lärare vid andra högre folkskolor än praktiska mellanskolor.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag icke har något att erinra mot att Kungl. Maj:t jämväl efter löneregleringens genomförande må kunna förklara lärare vid ifrågavarande skolor, vilka icke genomgått provår men som avlagt filosofisk ämbetsexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov, behörig till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk, varmed alltså följer rätt till uppflyttning från 21 till 23 lönegraden. I sakens natur ligger emellertid, att dispenser av denna art böra komma till användning endast i fall, då det är fråga om i hög grad förtjänta lärare med väl vitsordad och långvarig lärartjänstgöring. Vissa billighetsskäl synas mig tala för den av skolöverstyrelsen framförda tanken, att nu i tjänst varande lärare vid kommunala mellanskolor, vilka hava lägre examensmeriter än magisterexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov, skulle kunna efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall förklaras berättigade att åtnjuta lön enligt högre lönegrad än 21 lönegraden. De svårigheter, som säkerligen skulle uppstå att vid tillämpningen av en sådan bestämmelse rättvist och likväl efter vissa enhetliga normer bedöma de enskilda fallen, avhålla mig emellertid från att förorda en anordning av detta slag.

Vad särskilt angår de högre folkskolorna, utgår jag i likhet med de sakkunniga från att vederbörande skolstyrelse bör äga befogenhet att i de fall, då läsåret vid högre folkskola är kortare än det vid de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolorna förekommande (38 veckor), utöka undervisningsskyldigheten för lärarna i syfte att kompensera den kortare undervisningstiden. Jag har heller ingenting att invända mot de sakkunnigas förslag, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att efter ansökning och prövning från fall till fall förklara lärare i tekniskt eller yrkesbetonat ämne vid praktisk mellanskola, vilken icke äger formell adjunktsbehörighet men som med hänsyn till dessa skolors utbildningsuppgift måste anses besitta en med sådan behörighet likvärdig kompetens, berättigad att åtnjuta lön såsom adjunktskompetent lärare. Även denna individuella prövning kan komma att medföra svårigheter och bestämmelsens tillämpning bör ske med försiktighet.

Av vad jag nu anfört framgår, att jag ansluter mig till de förslag rörande placering i lönegrad av hithörande lärare, som framlagts av 1936 års lärarlönesakkunniga. Av de tablåer, som de sakkunniga upprättat och som

torde böra fogas vid denna proposition, framgår, att ett genomförande av detta förslag medför avsevärda löneökningar för ifrågavarande lärare i förhållande till nu utgående författningsenliga löner. Vid bedömandet av tabellerna bör emellertid uppmärksammas, att de i dessa lämnade uppgifterna rörande de nuvarande löneförhållandena icke innesluta lärarna tillkommande naturaförmåner, vilka vid bifall till löneregeringsförslaget komma att inräknas i lönen, och ej heller nu utgående kommunala tillägg, vilka i det följande föreslås skola avskaffas i samband med löneregeringens genomförande.

2. Rektorer.

Tidigare förslag. I fråga om rektorer vid kommunala mellanskolor föreslog *lärarlönekommittén* bibehållande av den nuvarande anordningen med ett särskilt arvode utöver vederbörande tillkommande avlöning som ordinarie ämneslärare. Liksom beträffande rektorerna vid realskolor uppdelade kommittén de kommunala mellanskolornas rektorer i två grupper, med ett lärjungeantal av minst 250 såsom normerande för gruppindelningen. För rektor vid den högre gruppen skulle arvodet utgå med 1 500 kronor, för annan rektor med 1 300 kronor.

Till detta förslag anslöt sig *skolöverstyrelsen* i sitt yttrande över kommitténs betänkande. Då naturaförmånerna av överstyrelsen föreslagits inarbetade i den kontanta lönen och då rektorernas naturaförmåner hade något högre värde än lärarnas, borde enligt överstyrelsens mening som ersättning för denna värdeskillnad det särskilda rektorsarvodet sättas något högre, än kommittén föreslagit, varjämte differensen mellan de olika arvoden borde göras något större, så att de bestämdes till respektive 1 500 och 1 800 kronor (det sista endast vid två skolor, Malmö och Stockholm).

1928 års lönekommité ansåg, att den nuvarande formen för tillsättning av rektor borde ersättas med en annan. Kommittén erinrade, att även skolöverstyrelsen uttalat sig för en ändring av bestämmelserna rörande tillsättningen av dessa rektorsbefattningar till överensstämmelse med vad som gällde för tillsättning av motsvarande befattningar vid de allmänna läroverken. Ehuru frågan stode i nära samband med en löneroglering, hade emellertid skolöverstyrelsen ansett, att en särskild utredning av denna fråga vore av behovet påkallad, innan den upptoges till lösning. 1928 års lönekommité ansåge sig efter övervägande av frågans olika sidor böra förorda den av överstyrelsen antydda ändringen. Därav borde följä, att den dåvarande formen för avlöning av rektor ersattes med en, som vore analog med den, vilken gällde för rektor vid läroverk.

Kommittén ansåge, att tillsättning av rektor vid kommunal mellanskola, kommunal flickskola och sådan högre folkskola, vid vilken Kungl. Maj:t bestämde, att rektorsbefattning skulle tillsättas såsom vid allmänt läroverk,

borde ske på sådant sätt, att rektorstjänst förenades med ordinarie lärartjänst. Den invändningen kunde göras, att i vissa fall, särskilt vid mindre kommunal mellanskola med endast fyra avdelningar, svårighet uppstode att med rektorstjänst förena ordinarie lärartjänst med bestämd ämneskombination, vilken i varje fall kunde befinnas erforderlig med hänsyn till ämnesfördelningen på skolans övriga lärare. Detta ägde emellertid giltighet redan i fråga om statens realskolor av ifrågavarande storlek, och där hade anordningen likväl befunnits lämplig eller i varje fall möjlig. Till rektor måste utses någon av de sökande, som vore lämplig icke blott med hänsyn till de kvalifikationer, som erfordrades för rektorssysslan, utan även med hänsyn till möjligheten att bestrida undervisning i vissa bestämda ämnen. Svårigheten vore fastmera att, då rektorsförordnande icke förnyades, bereda den som rektor avgående ordinarie lärares anställning. Dels torde emellertid sådana fall, såsom sagts, bliva sällsynta, dels torde svårigheten icke vara oöverkomlig, dels torde fördelarna för undervisningsväsendet i sin helhet av den föreslagna anordningen med rektors tillsättning vara så betydande, att en svårighet i sällsynta undantagsfall icke borde överskygga gagnet av anordningen i de talrika och normala fallen. Kommittén ansåge den föreslagna anordningen och den föreslagna löneställningen för de kommunala läroanstalternas rektorer vara väl ägnade att, så långt förhållandena i övrigt det medgäve, få rektorsbefattningarna besatta med dugande innehavare.

Beträffande rektorernas löneförmåner föreslog kommittén, i analogi med vad som föreslagits för de allmänna läroverken, en indelning av skolorna i två avlöningsgrupper, med gränsen förlagd vid ett lärjungeantal av 250. Kommittén förordade, att rektor vid skola inom den högre gruppen placerades i samma lönegrad som rektor inom realskolornas lägsta grupp, manlig i 28 lönegraden och kvinnlig i 25 lönegraden, med lön omedelbart i lönegradens högsta löneklass, samt rektor vid skola med färre än 250 lärjungar i 26 respektive 23 lönegraden, med lön omedelbart i lönegradens högsta löneklass.

I yttrande över 1928 års lönekommittés förslag uttalade *skolöverstyrelsen*, att överstyrelsen icke för det dåvarande vore beredd att taga ställning till kommitténs förslag angående ändrade bestämmelser för tillsättning av rektorstjänster. Överstyrelsen ville tillika meddela, att överstyrelsen hade för avsikt att upptaga spörsmålet till behandling i samband med avgivandet av det förslag till ny stadga för kommunala mellanskolor, som vore under arbete inom överstyrelsen. Det syntes emellertid i varje fall icke nödvändigt, att fastställandet av rektors lön gjordes direkt beroende av dessa bestämmelser.

I likhet med kommittén ansåge överstyrelsen, att skolorna, då det gällde rektors lön, borde indelas i grupper. Överstyrelsen, som beträffande rektorerna vid de statliga realskolorna förordat 1928 års lönekommittés förslag om en indelning i olika lönegrupper efter antalet klassavdelningar vid de olika skolorna, hade tagit under övervägande, huruvida icke en liknande indelningsgrund även kunde vara lämplig i fråga om rektorerna vid de kommunala mellanskolorna. Då emellertid delning av klasser på två eller flera

avdelningar skedde efter olika principer vid de olika skolformerna och vidare klassindelning bestämdes av olika myndigheter, syntes en indelningsgrund efter klassavdelningar kunna bli något missvisande i vissa fall.

Då emellertid de största av de kommunala mellanskolorna såväl beträffande elevantal som antal klassavdelningar vore fullt jämförbara med de största statsrealskolorna, hade överstyrelsen ansett, att beträffande dessa skolor rektors lön borde sättas något högre, än vad kommittén föreslagit. De skolor, det här skulle röra sig om, vore Stockholms stads norra mellanskola med 24 avdelningar och 696 lärjungar, Göteborgs stads mellanskola med 28 avdelningar och 733 lärjungar samt Malmö stads mellanskola med 18 avdelningar och 533 lärjungar. Dessa tre skolor skulle således bilda en grupp, grupp I, med lägst 500 lärjungar, mellanskolor med mindre än 500 men lägst 250 lärjungar (för närvarande endast Stockholms södra kommunala mellanskola) skulle bilda grupp II och övriga skolor grupp III.

Nära till hands skulle då ligga att även tänka sig full jämställdhet i löneavseende med rektor vid statsrealskola. Överstyrelsen framhöll emellertid, att de dåvarande bestämmelserna för tillsättning av rektor liksom behörighetsbestämmelserna för ordinarie ämneslärartjänst vore så olika de bestämmelser, som gällde beträffande rektor vid statsrealskola, att överstyrelsen icke för det dåvarande ansåge sig kunna tillstyrka fullt likställande av rektorer vid de nu avsedda två kategorierna av skolor.

Enligt överstyrelsens mening syntes det lämpligt, att rektorerna vid mellanskolor i grupperna I och II (enligt överstyrelsens förslag till gruppindelning) placerades en lönegrad lägre än rektorer i motsvarande grupper vid statsrealskolorna. Överstyrelsen hade därför föreslagit för rektor vid kommunal mellanskola inom

Grupp I, manlig	.....	29	lönegraden,	32	löneklassen,
»	kvinnlig	.....	26	»	29
»	II, manlig	.....	28	»	31
»	kvinnlig	.....	25	»	28
»	III, manlig	.....	26	»	29
»	kvinnlig	.....	23	»	26

I sitt sedermera framlagda förslag till ny stadga för kommunala mellanskolor förordade överstyrelsen ett förfaringsätt för tillsättning av rektor vid dylik skola, enligt vilket överstyrelsen i vissa fall skulle äga att till rektor förordna annan person än den, som innehade ordinarie anställning som ämneslärare vid skolan.

Såsom framgår av redogörelsen i det föregående för de nu gällande författningsbestämmelserna, har emellertid i stadgan nr 345/1933 för kommunala mellanskolor i stort sett det nuvarande förfarandet bibehållits oförändrat. Sålunda skall överstyrelsen alltjämt till rektor för en tid av fem år i sänder förordna en av skolans ordinarie lärare. Rektorsbefattningen kan dock numera kungöras till ansökan ledig samtidigt med ledigförklarandet av eventuellt ledigbliven ordinarie ämneslärarbefattning vid skolan. Rektorsförordnande meddelas emellertid ej heller i sådant fall, förrän skolstyrelsen utsett innehavare av den samtidigt ledigförklarade ämneslärarbefattningen, och skall avse någon av skolans ordinarie lärare. Endast om

till följd av särskilda förhållanden i något fall nu nämnt förordnande ej lämpligen kan lämnas åt ordinarie ämneslärare, må för kortare tid annan vid skolan anställd lärare kunna utses till rektor.

Beträffande rektorerna vid de kommunala flickskolorna föreslog 1928 års lönekommitté, att den nuvarande jämställdheten med de kommunala mellanskolorna alltjämt borde bibehållas.

Såsom förut angivits, äro rektorsarvodena vid de högre folkskolorna numera differentierade efter antalet klasser (300 kronor vid tvåklassig, 600 kronor vid treklassig och 800 kronor vid fyrtklassig skola).

Lärlönekommittén föreslog, att dessa arvoden höjas till respektive 400, 800 och 1 100 kronor.

Skolöverstyrelsen uttalade i sitt yttrande över kommitténs förslag, att överstyrelsen icke kunde ansluta sig till kommitténs förslag i fråga om rektorsarvodenas storlek. Kommittén hade tagit uteslutande hänsyn till klassernas antal, medan däremot i fråga om arvodet åt rektor vid kommunal mellanskola lärjungarnas antal varit bestämmande. Då beträffande kompetensvillkor och tillsättning skulle gälla ensartade författningsbestämmelser, fann överstyrelsen alla skäl tala för likställighet även i fråga om arvode.

1928 års lönekommitté ansåg beträffande arvode till rektor vid högre folkskola, att större skolor, som Kungl. Maj:t bestämde, borde ställas i en grupp för sig. Vissa skolor vore icke avsedda att ombildas till kommunala mellanskolor, varför deras organisation vore fixerad och formen för rektorsanställning lämpligen kunde ändras därhän, att rektor anställdes såsom vid läroverk. I överensstämmelse därmed borde avlöningsförhållandena kunna ändras och lönen bestämmas såsom för läroverksrektorer. För rektorer vid övriga skolor torde däremot nuvarande system med särskild ersättning utöver lärlönen böra bibehållas. Kommittén föreslog, att till sådan lärare vid högre folkskola, som förordnades att uppehålla rektorsbefattningen vid skolan, finge utgå särskild ersättning utöver lönen med 1 200 kronor vid tre- eller fyrtklassig skola samt med 600 kronor vid en- eller tvåklassig skola.

1936 års lärlönesakkunniga. En förutsättning för att avlöning till rektorerna vid de kommunala mellanskolorna skulle utgå efter liknande bestämmelser som för realskolornas rektorer vore enligt de sakkunnigas mening, att även tillsättning av rektor skedde enligt samma grunder, som gällde för allmänna läroverk i liknande fall. Då denna likformighet ej heller genom 1933 års stadga för de kommunala mellanskolorna åstadkommits, ansåge sig de sakkunniga böra ansluta sig till lärlönekommitténs förslag att för kommunala mellanskolans rektorer bibehålla det nuvarande avlöningssättet med ett särskilt arvode utöver lärlönen. De sakkunniga

utginge emellertid ifrån att hänsyn till sådant arvode komme att tagas vid bestämmandet av rektors pensionsförmåner.

Beträffande arvodets storlek hava de sakkunniga yttrat:

Då några särskilda förmåner in natura icke längre skulle vara förenade med rektors befattning, ansåge de sakkunniga, att en höjning av nu utgående arvodesbelopp kunde vara motiverad. Därjämte torde emellertid, såsom även de tidigare sakkunnigberedningarna föreslagit, ersättningen för rektorsgöromålen såvitt möjligt böra anpassas efter det arbete och det ansvar, som vore förenat med rektorsbefattningarna vid de olika skolorna.

I fråga om det lämpligaste tillvägagångssättet för bestämmandet av avlöningsförmånerna för rektorerna vid de olika kommunala mellanskolorna, finge de sakkunniga erinra om den lösning av motsvarande spörsmål beträffande rektorerna vid de allmänna läroverken, som vunnits genom beslut av 1937 års riksdag. Bestämmelserna i ämnet, som utarbetats av läroverkslönesakkunniga, anslöte sig närmast till överstyrelsens yttrande över lärarlöneskommitténs förslag, dock med lika löneförmåner för män och kvinnor. De innebure i huvudsak, att rektorsbefattningarna vid de allmänna läroverken skulle hänföras till kategorien förordnandetjänster. Till utgångspunkt för lönesättningen hade tagits högsta löneklassen inom 30 lönegraden för högre läroverk samt 27 lönegraden för realskolor. De sålunda erhållna avlöningsbeloppen hade utökats med vissa tillägg efter läroverkens storlek. Ifrågavarande tilläggsbelopp uppginge för såväl högre allmänna läroverk som realskolor till respektive 480, 960 och 1 440 kronor. Dessa lönetillägg vore direkt inlagda i lönen. Samma system hade tillämpats beträffande rektorerna vid övriga kategorier av läroanstalter. För vissa av dessa hade dock icke föreslagits tillägg utöver högsta löneklassen. Ehuru lönerna för rektorerna i princip anslutits till de för förordnandetjänster gällande avlöningsgrunderna, hade dock dyrortsgradering bibehållits för rektorsslönerna. Likaså hade beträffande åtnjutandet av speciella avlöningsförmåner rektorerna likställts med lärare, utnämnda medelst fullmakt, och ävenså beträffande det provisoriska dyrortstillägget.

Under det att lärarlöneskommittén beträffande själva uppdelningen av de allmänna läroverken föreslagit, att antalet lärjungar skulle utgöra huvudgrund för indelningen, och 1928 års löneskommitté ansett, att läroverkens storlek med hänsyn till antalet klassavdelningar borde ligga till grund för gruppindelningen, innefattade 1937 års bestämmelser en kombination av bägge nu nämnda beräkningsgrunder. Sålunda skulle enligt dessa bestämmelser tillämpas ett poängsystem med för realskolornas vidkommande följande beräkningsgrunder. För varje fullt 50-tal lärjungar beräknades 1 poäng och för varje klassavdelning 1 poäng. De olika realskolorna fördelades efter poängtalet i tre olika grupper: till grupp I hänfördes skolor med 26 eller högre poäng, till grupp II skolor med 12—25 poäng och till grupp III skolor med lägre poängtal än 12.

Med tillämpning av en dylik indelningsgrund skulle av de nuvarande 83 realskolorna 5 komma att tillhöra grupp I, 27 grupp II och 51 grupp III.

För var och en av dessa grupper skulle rektorsslönen utgå med följande belopp inom de olika ortsgrupperna:

Vid realskola, tillhörande	O r t s g r u p p						
	A	B	C	D	E	F	G
	K r o n o r						
grupp I	10 500	10 740	10 980	11 220	11 460	11 700	11 940
» II	10 020	10 260	10 500	10 740	10 980	11 220	11 460
» III	9 540	9 780	10 020	10 260	10 500	10 740	10 980

Ifrågavarande lönebelopp överstege slutlönerna inom motsvarande dyrtortsgrupp för manlig adjunkt i 23 lönegraden med följande belopp:

inom grupp I	med 3 360 kronor
» » II	» 2 880 »
» » III	» 2 400 »

Enligt de sakkunnigas mening torde jämväl rektorsbefattningarna vid de kommunala mellanskolorna böra indelas i tre grupper med tillämpning av samma indelningsgrund, som godtagits beträffande rektorerna vid de statliga realskolorna.

Vid en tillämpning av de nya bestämmelserna på rektorsbefattningarna vid de kommunala mellanskolorna skulle 4 (Stockholms stads norra och södra, Göteborgs samt Malmö kommunala mellanskolor) komma att tillhöra grupp I, 2 (Norrköping och Solna) grupp II och samtliga övriga (44) grupp III.

I fråga om storleken av de arvoden, som rektorer vid de kommunala mellanskolorna skäligen borde uppbära utöver avlöningen som ordinarie ämneslärare, torde böra beaktas de olikheter, som förefunnes i fråga om tillsättningen av dessa befattningar i förhållande till vad som i sådant avseende gällde beträffande rektorerna vid de statliga realskolorna. Rektorsarvodena vid de kommunala mellanskolorna torde med hänsyn härtill böra fastställas till något lägre belopp, än vad rektor vid statlig realskola ägde uppbära utöver avlöningen som adjunkt. De sakkunniga hade för sin del ansett sig böra föreslå följande arvodesbelopp för de olika grupperna, nämligen

i grupp I	3 000 kronor
» » II	2 200 »
» » III	1 800 »

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa, till vilken grupp vederbörande skulle hänföras.

De högre folkskolor, vilka i behörig ordning anordnats såsom *praktiska mellanskolor*, borde enligt de sakkunnigas mening jämväl i fråga om rektorernas avlöningsförmåner jämföras med de kommunala mellanskolorna. I enlighet härmed skulle av nu befintliga 8 praktiska mellanskolor 5 hänföras till grupp I och 3 till grupp II.

Beträffande rektorer vid *övriga högre folkskolor* finge de sakkunniga, i anslutning till vad som föreslagits för de kommunala mellanskolornas rektorer men med avseende fäst på det förhållandet, att här variationen med avseende å skolornas storlek vore större, förorda, att dessa högre folkskolor

fördelades på fyra grupper med följande rektorsarvoden för varje grupp, nämligen i grupp I 2 500 kronor, i grupp II 1 800 kronor, i grupp III 1 200 kronor och i grupp IV 600 kronor. Fördelningen av de olika skolorna på dessa fyra grupper torde liksom i fråga om de kommunala mellanskolorna böra ske med hänsyn tagen till såväl antalet lärjungar som antalet klassavdelningar vid de olika skolorna.

Med tillämpning av den av riksdagen beslutade indelningsgrunden och med iakttagande av att till grupp IV borde hänföras sådana skolor, vilkas poängtal understeg 5, skulle av *övriga högre folkskolor* för närvarande ingen nå upp till grupp I, allenast en hänföras till grupp II, 16 komma i grupp III och 27 i grupp IV.

Liksom beträffande de kommunala mellanskolorna torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa till vilken grupp här avsedda högre folkskolor borde hänföras.

Eftersom ämneslärare vid kommunala flickskolor enligt de sakkunnigas förslag skulle i lönehänseende jämsställas med motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor, ville de sakkunniga även i fråga om rektorerna vid de kommunala flickskolorna förorda, att deras avlöning bestämdes i överensstämmelse med vad ovan föreslagits för rektorer vid kommunala mellanskolor.

Av de kommunala flickskolorna skulle med den av 1937 års riksdag beslutade indelningsgrunden 1 (Örebro) komma att tillhöra grupp I, 16 grupp II och 8 grupp III.

En jämförelse mellan de nu till rektorerna utgående särskilda löneförmanerna och de arvoden, som skulle tillkomma dem vid bifall till de sakkunnigas förslag, återfinnes i *bilaga C*.

Myndigheternas yttranden. *Skolöverstyrelsen* har anslutit sig till de sakkunnigas förslag rörande avlöningen av rektorerna vid här berörda skolformer, såväl i vad avser själva lönebeloppen som ock grunderna för dessas beräkning.

Överstyrelsen ansåge visserligen icke de nuvarande grunderna för tillsättningen av dessa rektorer helt lyckliga. Möjligheterna till urval bleve ganska ringa, då rektor skulle utses bland vederbörande skolas ordinarie lärare, särskilt som de flesta kommunala mellanskolor hade endast ett fåtal lärare. Visserligen hade i de nya stadgarna för kommunala mellanskolor och högre folkskolor sådana ändringar vidtagits, vilka i vissa fall medfört större urvalsmöjligheter vid tillsättning av rektor; motsvarande ändringar torde också komma att införas i det förslag till ny stadga för de kommunala flickskolorna, som överstyrelsen hade för avsikt att inom den närmaste tiden framlägga för Kungl. Maj:t. Det torde dock alltjämt kvarstå som ett önskemål, att bestämmelserna rörande rektors tillsättning vid de högre kommunala skolorna skulle kunna bringas i så nära överensstämmelse som möjligt med de bestämmelser, som gällde för tillsättning av rektorerna vid

de statliga realskolorna. Endast härigenom skulle också vinnas grundförutsättningen för ett eventuellt genomförande av likställighet i lönehänseende mellan de kommunala mellanskolornas och de statliga realskolornas rektorer. Då emellertid överstyrelsen icke för närvarande vore beredd att framlägga förslag till en sådan ändring i vederbörande bestämmelser, anslöte sig överstyrelsen, som nämnts, till de sakkunnigas förslag rörande rektorsavlöning.

Överstyrelsen ville emellertid i detta sammanhang understryka vikten av att, såsom de sakkunniga förutsatt, rektorsarvodet finge inräknas i de löneförmåner, som skulle läggas till grund för beräkning av rektors pension.

Vidare ville överstyrelsen framhålla,

att i sådant fall, där en och samma person förenade rektorat vid en kommunal mellanskola och en kommunal flickskola, poängberäkningen för bestämmande av rektorsarvodets storlek finge gälla för båda skolorna tillsammans, samt

att för rektorer vid förenade praktiska mellanskolor och högre folkskolor arvodets storlek finge beräknas med utgångspunkt från de förra.

Statskontoret har förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot de sakkunnigas föreliggande förslag. För de mindre kommunala mellanskolorna syntes dock en arvodesökning från det nuvarande arvodet å 1 000 kronor — jämte särskild bostadsförmån — till 1 800 kronor knappast vara motiverad. Med hänsyn härtill ävensom till den omständigheten, att av de 50 kommunala mellanskolorna icke mindre än 44 skulle komma att tillhöra grupp III, ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke även här en fjärde grupp borde bildas med ett arvodesbelopp om förslagsvis 1 400 kronor.

I särskilt yttrande har *t. f. statskommissarien Britth* anfört, att — därest de av de sakkunniga föreslagna rektorsarvodena i vissa fall ansåges för höga — rättelse därav icke syntes böra ske genom att föreskriva gruppindelning av dessa rektorstjänster efter andra grunder än dem, som fastställts för rektorer vid statens realskolor, utan genom en såsom skälig befunnen nedsättning av de föreslagna arvodesbeloppen.

Undervisningsväsendets lönenämnd har framlagt ett från de sakkunnigas avvikande förslag till arvodesreglering för rektorerna, ledande till i vissa fall väsentliga reduktioner av de av de sakkunniga föreslagna arvodesbeloppen.

De föreslagna särskilda arvodena syntes nämnden i vissa fall förefalla väl höga med hänsyn till att man vid utseendet av rektor skulle vara bunden vid en viss, stundom ganska begränsad personkrets. Därest icke vid nu förevarande skoltyper ett genomförande kunde ske av det vid de allmänna läroverken tillämpade systemet för rektorsbefattningarnas tillsättande, enligt vilket befattningarna stode öppna även för sökande utom den egna skolan, ansåge nämnden, att de särskilda arvodena för rektorer vid här ifrågavarande mellanskolor och flickskolor borde, åtminstone delvis, väsentligt reduceras i jämförelse med de av de sakkunniga föreslagna. Lönenämnden ville erinra, att intervallerna mellan två närliggande rektorsavlö-

ningar vid läroanstalter tillhörande det statliga undervisningsväsendet genomgående satts till 480 kronor. Det ville under hänvisning härtill förefalla lönenämnden, som om nämnda belopp lämpligen kunde komma till användning vid bestämmandet av rektorsarvodena även i föreliggande fall. I enlighet härmed kunde i fråga om kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och kommunala flickskolor lägsta rektorsarvodet förslagsvis sättas till ($3 \times 480 =$) 1 440 kronor, varefter nästa arvode skulle bli ($1\,440 + 480 =$) 1 920 kronor och nästa ($1\,920 + 480 =$) 2 400 kronor. Såsom ett högsta arvode kunde möjligen i ett eller annat fall förekomma ($2\,400 + 480 =$) 2 880 kronor. Om man utginge från att det lägsta arvodet, 1 440 kronor, skulle bli det för det stora flertalet hithörande skolor gällande — alltså de skolor, vid vilka de sakkunniga tänkte sig ett arvode av 1 800 kronor — kunde möjligen någon av de påföljande grupperna, exempelvis den med ett arvode av 2 400 kronor, tills vidare hållas öppen på så sätt, att ingen skola tilldelades densamma. Vad slutligen de högre folkskolorna anginge, kunde rektorsarvodena förslagsvis sättas till 480, 960 och 1 440 kronor, alltefter skolans grupp.

Lönenämnden ville framhålla, att det enligt nämndens förmenande icke torde vara utan vidare klart, att de i fråga om de statliga realskolorna tilllämpade grunderna för gränsdragningen mellan avlöningsgrupperna borde gälla även i fråga om exempelvis de kommunala mellanskolorna. Därest vid en undersökning av förhållandena inom denna grupp av skolor andra grunder för gränsdragningen befunnos naturliga och lämpliga, syntes sådana grunder kunna tillämpas utan hinder av riksdagens beslut i fråga om realskolorna. Som av det nyss sagda framginge, räknade nämnden dessutom för sin del med möjligheten av fyra avlöningsgrupper vid de kommunala mellanskolorna, och frågan om gränsdragningen komme då i ett annat läge. Och vad de kommunala flickskolorna beträffade, ansåge sig nämnden böra ifrågasätta, huruvida det över huvud kunde anses lämpligt att, på sätt som skett i sakkunnigförslaget, uteslutande tillämpa de för realskolorna avsedda reglerna. De kommunala flickskolorna kunde enligt nämndens förmenande anses intaga en mellanställning mellan realskolorna och de högre allmänna läroverken, detta enär de innefattade dels ett lägre stadium, som i visst hänseende kunde anses motsvara realskolestadiet, dels ock ett högre, differentierat stadium, vilket påminde om de högre läroverkens två högsta ringar därutinnan, att lärjungarnas undervisning innefattade deltagande i fasta ämnen och i vissa fritt tillvalda ämnen ävensom utförande av s. k. enskilt arbete. Den grundläggande synpunkten vid införandet av systemet med olika avlöningsgrupper — hänsynstagandet till olikheter i rektors arbetsbörda — torde icke vad de kommunala flickskolorna anginge komma fullt till sin rätt, därest dessa skolor i förevarande avseende uteslutande jämfördes med realskolorna.

Lönenämnden hade för sin del verkställt en undersökning av förhållandena vid hithörande skolformer under läsåret 1936—37, det läsår, på vilket de sakkunnigas förslag byggde. Med stöd av de härvid framkomna resultaten ansåge sig nämnden böra till övervägande framlägga följande förslag till gruppering av de här ifrågavarande rektorsbefattningarna. Därvid gjorde nämnden det tillägget till de sakkunnigas förslag till grunder för poängberäkningen, att vid kommunal flickskola varje klassavdelning å det differentierade stadiet räknades som 1.5 poäng i stället för att tilldelas ett värde av 1 poäng såsom å det odifferentierade stadiet.

Kommunala flickskolor:

Grupp I, rektorsarvode å 2 880 kronor, skolor med över 20 poäng (summa 4);

Grupp II, rektorsarvode å 2 400 kronor, skolor med lägst 13, högst 20 poäng (summa 11);

Grupp III, rektorsarvode å 1 920 kronor, skolor med högst 12 poäng (summa 10).

Kommunala mellanskolor:

Grupp I, rektorsarvode å 2 880 kronor, skolor med över 25 poäng (summa 4);

Grupp II, rektorsarvode å 2 400 kronor, skolor med lägst 15, högst 25 poäng (summa 0);

Grupp III, rektorsarvode å 1 920 kronor, skolor med lägst 8, högst 14 poäng (summa 8);

Grupp IV, rektorsarvode å 1 440 kronor, skolor med högst 7 poäng (summa 38).

Praktiska mellanskolor:

Grupp I, se kommunala mellanskolor (summa 5);

Grupp II, se kommunala mellanskolor (summa 3).

Högre folkskolor:

Grupp I, rektorsarvode å 1 440 kronor, skolor med lägst 15, högst 20 poäng (summa 1);

Grupp II, rektorsarvode å 960 kronor, skolor med lägst 5, högst 14 poäng (summa 17);

Grupp III, rektorsarvode å 480 kronor, skolor med högst 4 poäng (summa 27).

Departementschefen.

Någon ändring i princip av det nuvarande förfarandet vid tillsättning av rektorstjänster vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor kan icke förutsättas komma till stånd i samband med genomförandet av löneregleringen för lärarpersonalen vid dessa skolor. Valet av rektor kommer alltså även i fortsättningen tills vidare att vara begränsat till det ofta ganska ringa antalet ordinarie ämneslärare vid vederbörande skola. Med hänsyn härtill är jag med de sakkunniga och myndigheterna ense, att lönesättningen för rektorerna vid dessa skolor icke kan ske med tillämpning av de principer, som följts beträffande rektorerna vid realskolorna, utan att förhållandena motivera ett bibehållande av det nuvarande systemet med rektorsarvode utöver lärarlönen.

Rektorsarvodena vid de *kommunala mellanskolorna*, *kommunala flickskolorna* och *praktiska mellanskolorna* skulle enligt de sakkunnigas förslag utgå med belopp, som något understiga skillnaden mellan å ena sidan lönen för rektor vid realskola och å andra sidan ämneslärarlönen i högsta löneklassen. Med denna beräkningsmetod och utgående från att rektorsbefattningarna vid de nämnda kommunala läroanstalterna hänföras till tre avlöningsgrupper med tillämpning av samma indelningsgrunder, som god-

tagits beträffande rektorerna vid realskolor, hava de sakkunniga föreslagit ett rektorsarvode av 3 000 kronor i grupp I, 2 200 kronor i grupp II och 1 800 kronor i grupp III. Skolöverstyrelsen har biträtt förslaget men statskontoret har ifrågasatt, att en fjärde avlöningsgrupp skulle inrättas för de minsta skolornas räkning med ett rektorsarvode av 1 400 kronor. Undervisningsväsendets lönenämnd har ifrågasatt ändringar i de sakkunnigas förslag såväl i avseende å rektorsarvodenas belopp som beträffande gränsdragningen mellan de olika avlöningsgrupperna. Denna gränsdragning skulle för flickskolornas del ske enligt förmånligare grunder än för mellanskolorna. Enligt nämndens förslag skulle vid kommunal flickskola det högsta rektorsarvodet utgöra 2 880 kronor och det lägsta 1 920 kronor samt vid kommunal mellanskola det högsta rektorsarvodet 2 880 kronor och det lägsta 1 440 kronor.

För egen del finner jag det visserligen ur allmän lönesynpunkt vara till fördel, om rektorsarvodena vid ifrågavarande kommunala anstalter kunde så nära som möjligt anpassas efter de grunder, som kommit till användning vid lönesättningen för realskolerektorerna. I detta hänseende innebär de sakkunnigas förslag en fördel. Å andra sidan är med detta förslag förenad den olägenheten, att distansen mellan arvodesbeloppen i de båda högre avlöningsgrupperna är nästan dubbelt så stor som skillnaden mellan rektorslönerna i de båda övre avlöningsgrupperna för realskolerektorer. Den av lönenämnden föreslagna gruppindelningen är ur denna synpunkt att föredraga och tillstyrkes därför av mig försåvitt angår kommunala och praktiska mellanskolor. Däremot kan jag icke finna skäl föreligga att tillämpa gynnsammare indelningsgrunder för de kommunala flickskolorna. Den likställighet i lönehänseende, som i det föregående förutsatts skola föreligga mellan ämneslärare vid dessa skolor och vid de kommunala mellanskolorna, bör enligt min mening komma till uttryck också när det gäller grunderna för bestämmandet av rektorsarvodet. Jag anser mig därför böra utgå från att rektorerna vid de kommunala och praktiska mellanskolorna samt vid de kommunala flickskolorna i arvodeshänseende hänföras till fyra avlöningsgrupper på sätt av lönenämnden föreslagits beträffande mellanskolorna och att för rektorerna vid de kommunala flickskolorna tillämpas samma regler för poängberäkningen som beträffande övriga skolor.

Vad sedan angår storleken av rektorsarvodet i de olika avlöningsgrupperna, anser jag, att den bundenhet, som för närvarande kännetecknar förfarandet vid tillsättning av rektorerna vid ifrågavarande läroanstalter, motiverar en större skillnad mellan rektorlönen vid realskola och rektorlönen vid ifrågavarande kommunala skolor än de sakkunniga förutsatt. Lönenämndens förslag synes mig i detta avseende väl avvägt, och jag föreslår därför, vad beträffar kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och kommunala flickskolor, att rektorsarvodet bestämmas till följande belopp, nämligen i

grupp I	.....	kronor	2 880
» II	.....	»	2 400
» III	.....	»	1 920
» IV	.....	»	1 440.

Med vad jag nu föreslagit har jämväl den av statskontoret framställda erinringen vunnit beaktande.

Vad de *högre folkskolorna* beträffar, har jag redan föreslagit, att de praktiska mellanskolornas rektorer skola i arvodeshänseende jämsställas med de kommunala mellanskolornas. Den av lönenämnden för de övriga högre folkskolorna föreslagna gruppindelningen och arvodesättningen synes mig vara att föredraga framför de sakkunnigas förslag. Jag föreslår alltså, att rektorsarvodena vid högre folkskolor, som icke äro praktiska mellanskolor, skola utgå med följande belopp, nämligen i

grupp I	.....	kronor	1 440
» II	.....	»	960
» III	.....	»	480.

Såsom de sakkunniga föreslagit, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att för varje skola bestämma, till vilken avlöningsgrupp rektor skall hänföras. I likhet med överstyrelsen finner jag det naturligt, att i sådana fall, då en och samma person förenar rektorat vid kommunal mellanskola och kommunal flickskola, poängberäkningen för bestämmandet av rektorsarvodets storlek får gälla för båda skolorna tillsammans, samt vidare, att arvodet för rektorer vid förenade praktiska mellanskolor och högre folkskolor får beräknas med utgångspunkt från de grunder, som gälla beträffande rektor vid praktisk mellanskola.

Frågan om rektorsarvodets inverkan på pensionsförmånerna torde i annat sammanhang få tagas under omprövning.

3. Biträdande föreståndare och föreståndarinnor.

Tidigare förslag. *Lärlönekommittén* tillstyrkte för biträdande föreståndarinna vid kommunal mellanskola ett med 100 kronor till 300 kronor förhöjt arvode. Därjämte ansåge sig kommittén böra föreslå, att ett lönetillägg å 200 kronor finge utgå till biträdande föreståndarinna vid fyrklassig högre folkskola, där sådan föreståndarinna funnes anställd.

I sitt yttrande över lärlönekommitténs betänkande uttalade *skolöverstyrelsen*, att då antalet lärjungar vid treklassiga skolor i vissa fall vore större än vid fyrklassiga, behov av biträdande föreståndarinna följaktligen förefun-

nes även vid de förra, och att därför rätten till arvode borde utsträckas att omfatta jämväl sådan treklassig högre folkskola, som av Kungl. Maj:t förklarats likvärdig med fyrklassig, samt att arvodet även vid de högre folkskolorna borde fastställas till 300 kronor årligen.

1928 års lönekommitté ansåg särskilt arvode till biträdande föreståndarinna icke nödigt vid annan högre folkskola än sådan, som hade ett större lärjungeantal, förslagsvis mer än 250.

Den särskilda omvårdnad, som kvinnliga elever vid mindre skola till även tyrs krävde, borde kunna åläggas kvinnlig lärare utan särskilt arvode. För de fall att kvinnlig lärare icke funnes vid skolan, torde kommun böra i ekonomiskt avseende ordna med det biträde i fråga om de kvinnliga lärjungarna, som möjligen kunde befinnas lämpligt anskaffa. Vore rektor kvinnlig, borde bland de manliga lärarna vid ovannämnda större skolor utses en tillsynshavande lärare med ersättning, som vore lika med biträdande föreståndarinnas. Såsom skälig ersättning föreslog kommittén högst 500 kronor för år.

Beträffande de kommunala mellanskolorna och kommunala flickskolorna hade kommittén icke funnit några bärande skäl förebragta för bibehållande av särskilt arvode åt biträdande föreståndarinnor vid smärre skolor. I överensstämmelse med vad som föreslagits i fråga om högre folkskolor, ville kommittén emellertid även för de kommunala mellanskolorna förordna, att till tillsynshavande lärare vid större skolor finge, efter skolöverstyrelsens bestämmande, utgå en särskild ersättning med högst 500 kronor för år.

Ingenstädes hade fullt tillfredsställande motivering givits för särskilt arvode vid smärre skolor till en lärare, som utan sådant borde anses kunna gå rektor tillhanda vid de få tillfällen, då av särskilda skäl i fråga om disciplinmål eller dylikt manlig rektor kunde behöva biträde av kvinnlig erfarenhet, kvinnlig rektor av manlig. I de fall, där rektor på grund av skolans storlek kunde behöva åsyftade biträde, borde liksom vid läroverk benämningen ändras till tillsynslärare och befattningen givas åt, respektive ersättningen utgå till manlig lärare, då rektorstjänsten hade kvinnlig innehavare.

Skolöverstyrelsen framhöll i sitt yttrande över sistnämnda lönekommittés förslag, att överstyrelsen icke hade något att erinra mot att i stället för biträdande föreståndarinna anställdes tillsynslärare. Däremot kunde överstyrelsen icke biträda kommitténs uppfattning, att arvode i vissa fall icke skulle utgå.

I och med att ett här avsett, låt vara i vissa fall relativt obetydligt, arvode tillerkändes viss lärare, hade denne därmed också åtagit sig att vid behov biträda rektor, vilket i praktiken obestriddligen visat sig värdefullt. Överstyrelsen föresloge därför, att arvode skulle utgå till här berörda lärare vid samtliga mellanskolor och efter samma grunder, som komme att gälla för motsvarande lärare vid de allmänna läroverken.

I fråga om de högre folkskolorna föresloge överstyrelsen, att, där enligt av Kungl. Maj:t fastställt reglemente tillsynshavande lärare skulle förordnas vid högre folkskola, arvode skulle utgå efter enahanda grunder, som överstyrelsen förordat i fråga om kommunal mellanskola.

1936 års lärarlönesakkunniga. De sakkunniga hava erinrat, att frågan om tillsynslärare vid de allmänna läroverken varit föremål för prövning vid 1937 års riksdag. Såsom framginge av propositionen nr 271/1937, hade läroverkslönesakkunniga framhållit, att dessa sakkunnigas förslag till kungörelse med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie lärare m. fl. vid statens undervisningsväsen upptog tillsynslärare vid allmänna läroverk. Nämda sakkunniga erinrade, att dessa tillsynslärare år 1929 tillerkänts ett arvode av 500 kronor eller samma belopp, som utgått till de så kallade första lärarinorna. År 1933 hade arvodet sänkts till 350 kronor, med vilket belopp det alltjämt utginge. Med hänsyn till att erfarenheten visat, att arbetsuppgifterna för ifrågavarande befattningshavare på vissa håll vore av mycket ringa omfattning, hade läroverkslönesakkunniga förordat, att arvodet, efter överstyrelsens närmare beprövande, skulle sättas i direkt relation till arbetsuppgifterna å befattningen, eventuellt helt bortfalla. Arvodets maximibelopp hade ansetts kunna sättas till 300 kronor.

Vad läroverkslönesakkunniga sålunda anfört biträdades av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Med hänsyn till vad riksdagen sålunda beslutat beträffande tillsynslärarna vid de allmänna läroverken hade de sakkunniga ansett sig böra i sitt förslag till avlöningsreglemente föreslå liknande anordning jämväl för de högre kommunala skolformerna. I fråga om arvodesbeloppets storlek hade de sakkunniga dock icke funnit anledning upptaga högre maximibelopp än det vid kommunal mellanskola och kommunal flickskola nu utgående eller sålunda 200 kronor för år.

Myndigheternas yttranden. Då ifrågavarande arvoden borde utgå efter samma grunder, som komma att gälla för motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken, och med hänsyn till dels det omfattande expeditjonsarbete, som ofta utfördes av de biträdande föreståndarinnorna vid de större skolorna av förevarande slag, dels att vid vissa större kommunala skolor redan nu av kommunen utbetalades arvoden till de biträdande föreståndarinnorna, som överstege 300 kronor, har *skolöverstyrelsen* ansett sig icke hava anledning frångå sin tidigare uttalade mening utan föreslå, att tillsynslärare skulle efter överstyrelsens beprövande åtnjuta särskilt arvode med högst 300 kronor för år.

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida icke den erfarenhet, som vunnits rörande arbetsuppgifternas omfattning och beskaffenhet, närmast borde föranleda, att särskilda tillsynslärare vid ifrågavarande skolor icke utsåges. I varje fall torde särskilt arvode till sådan lärare knappast behöva förekomma.

Undervisningsväsendets lönenämnd har lämnat de sakkunnigas förslag utan erinran. Ledamoten *Berta Kôersner* har i särskilt yttrande uttalat sig för att ersättning till tillsynslärare vid de största mellanskolorna måtte kunna utgå med samma belopp som vid realskolor och på grund härav hemställt, att maximibeloppet för dylikt arvode måtte höjas till 300 kronor.

Med hänsyn till 1937 års reglering av motsvarande löneförmåner vid de allmänna läroverken anser jag mig icke böra motsätta mig de sakkunnigas förslag om särskild ersättning till tillsynslärare vid ifrågavarande kommunala skolor. Jag har ingenting att erinra emot, att arvodet maximeras till 200 kronor. Någon nedsättning i vederbörande lärares undervisningsskyldighet bör givetvis icke samtidigt äga rum. Departementschefen.

4. Icke-ordinarie ämneslärare.

1936 års lärarlönesakkunniga. De sakkunniga hava framhållit angelägenheten av att avlöningsbestämmelserna för lärarpersonalen vid dessa skolor utformades i så nära anslutning som möjligt till de föreskrifter, som kunde komma att meddelas för motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken.

Beträffande de icke-ordinarie lärarna vid de statliga läroverken hade, erinra de sakkunniga, föredragande departementschefen i Kungl. Maj:ts proposition nr 271/1937 uttalat sin anslutning till vissa av läroverkslönesakkunniga angivna huvudlinjer till avlöningsbestämmelser för dessa lärare. Enligt detta förslag skulle sådana lärare anställas som *extra ordinarie lärare*, *extra lärare* eller *timlärare*.

Extra ordinarie lärare skulle antagas av vederbörande centrala myndighet (skolöverstyrelsen) för full tjänstgöring och med skyldighet att tjänstgöra vid den eller de läroanstalter, som myndigheten bestämmer.

Extra lärare skulle i likhet med extra ordinarie lärare anställas för full tjänstgöring antingen för att fylla ett behov av lärarkrafter utöver den på den ordinarie staten upptagna lärarpersonalen eller för att tjänstgöra såsom vikarier. Men medan de extra ordinarie lärarnas anställning löpte kontinuerligt med viss uppsägningstid och följaktligen vore förenad med lön efter budgetår, skulle de extra lärarnas anställning avse allenast viss begränsad tid, högst ett läsår i sänder, och deras lön utgå efter läsår i förhållande till den tid anställningen omfattat. Beträffande tiden för anställningen skulle — med hänsyn till de förmåner av olika slag (t. ex. rätt till viss avlöning under ledighet på grund av sjukdom etc.), som skulle tillkomma extra lärare — den begränsningen nedåt göras, att dessa lärare skulle vara anställda för *minst* en termin.

Annan icke-ordinarie lärare än extra ordinarie lärare och extra lärare skulle benämnas *timlärare*. Till denna kategori skulle alltså hänföras icke blott lärare, som anställts för partiell tjänstgöring, utan även sådana lärare, som anställts för full tjänstgöring men icke kunnat anställas såsom extra

lärare antingen på grund av bristande kompetens eller på grund av att anställningen omfattat kortare tid än en termin. Alla vikarier, som anställts för kortare tid än en termin, skulle alltså enligt detta förslag hänföras till kategorien timlärare.

Det för de icke-ordinarie lärarna vid de statliga läroanstalterna föreslagna lönesystemet förutsatte alltså, att den centrala skolmyndigheten (skolöverstyrelsen) antog extra ordinarie och extra lärare för tjänstgöring vid statens undervisningsväsen såsom helhet. Vid ifrågavarande kommunala skolformer ägde emellertid styrelsen för varje skola att själv anställa för skolan erforderlig lärarpersonal. Vid sådant förhållande syntes det de sakkunniga icke vara möjligt att för sistnämnda skolformer söka införa någon motsvarighet till det av läroverkslönesakkunniga för statsläroverken förordade förfarings sättet beträffande anställandet av extra ordinarie och extra lärare. Enligt de sakkunnigas mening kunde det emellertid ej heller vara lämpligt att låta vederbörande kommunala skolstyrelser antaga extra ordinarie och extra lärare med den ovan angivna innebörden av dessa anställningsformer. Mot en dylik anordning kunde samma invändningar göras, som skolöverstyrelsen anfört mot 1928 års lönekommittés förslag att vid kommunala skolformer anställa extra ordinarie lärare utan anknytning till någon viss lärarbefattning, nämligen svårigheten att beräkna statsbidragen till de olika skolorna och utöva kontroll över deras användning.

De sakkunniga ansåge sig därför böra förorda, att de icke-ordinarie lärarna vid ifrågavarande högre kommunala skolformer indelades på samma sätt som motsvarande lärare vid folk- och småskolorna, nämligen i *extra ordinarie lärare*, *vikarierande lärare* och *timlärare*, varvid med extra ordinarie lärare skulle avses sådan lärare, som anställdes för full tjänstgöring å befattning, som i föreskriven ordning iurättats såsom extra ordinarie. Med vikarierande lärare skulle avses den, som anställdes för full tjänstgöring såsom vikarie för tjänstledig lärare eller å vakant befattning, under det att de i övrigt anställda icke-ordinarie ämneslärarna skulle benämnas timlärare.

Vad härefter anginge de löneförmåner, som borde tillkomma den icke-ordinarie lärarpersonalen, hade riksdagen biträtt, vad Kungl. Maj:t i propositionen nr 270/1937 — i enlighet med vad de sakkunniga hemställt — föreslagit, nämligen att extra ordinarie och vikarierande lärare vid folk- och småskolor skulle erhålla samma löneförmåner. Med hänsyn till att dessa lärare ej sällan överginge från den ena till den andra av dessa anställningsformer och även i betraktande av att de arbetsuppgifter, som åvilade extra ordinarie och vikarierande lärare, vore exakt desamma, vore det nämligen — enligt vad som i propositionen nr 270/1937 anfördes till stöd för berörda likställighet mellan extra ordinarie och vikarierande lärare — icke lämpligt att upprätthålla någon skillnad dem emellan i fråga om avlöningens storlek. Enligt nämnda beslut skulle extra ordinarie och vikarierande lärare vid folk- och

småskolorna erhålla begynnelseavlöning enligt löneklass, som vore tre löneklasser lägre än begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare. Därjämte hade bestämts, att jämställdhet skulle råda mellan extra ordinarie och vikarierande lärare i fråga om rätt till avlöningsförhöjning efter viss tids tjänstgöring.

I fråga om löneställningen för de icke-ordinarie lärarna vid de högre kommunala skolformerna borde emellertid erinras, att de sakkunniga tidigare beträffande lönegradsplaceringen för ordinarie lärare vid samma skolor utgått från lönesättningen för lärarna vid de statliga läroverken. I anslutning härtill ansåge sig de sakkunniga jämväl beträffande avlöningsförmånerna för de icke-ordinarie lärarna böra i möjligaste mån anknyta till de grunder, som av 1937 års riksdag godtagits i fråga om motsvarande lärargrupper vid de statliga läroverken.

Enligt läroverkslönesakkunnigas, av föredragande departementschefen i propositionen nr 271/1937 förordade förslag skulle extra ordinarie lärare vid de statliga läroverken åtnjuta avlöning enligt en löneplan, som anslöte sig till den allmänna civilförvaltningens löneplan för extra ordinarie tjänstemän, d. v. s. med en begynnelselön för varje lönegrad, som med två löneklasser understeg begynnelselönen för ordinarie befattningshavare i samma lönegrad. I fråga om de av läroverkslönesakkunniga tillämpade principerna för lönegradsplaceringen av extra ordinarie lärare finge följande framhållas.

Nämnda sakkunniga hade utgått ifrån att den markerade skillnad i lönegradshänseende, som inom allmänna civilförvaltningen iakttoges mellan å ena sidan de högsta förekommande lönegraderna för amanuenser och därmed jämförliga icke-ordinarie tjänstemän och å andra sidan den lägsta normallönegraden för närmast motsvarande ordinarie tjänstemän, i viss mån borde äga sin motsvarighet även i förhållandet mellan undervisningsväsendets närmast jämförliga icke-ordinarie och ordinarie tjänstemän. Läroverkslönesakkunniga hade i enlighet med denna uppfattning föreslagit exempelvis extra ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk m. fl. läroanstalter till placering i 20 lönegraden, medan närmast motsvarande ordinarie lärare i regel placerats i 23 lönegraden och extra ordinarie ämneslärarinna hade hänförts till 18 lönegraden, under det att ordinarie sådan lärarinna inplacerats i 21 lönegraden. Lärare, vilka innehade extra ordinarie tjänster, motsvarande ordinarie befattningar i lönegraderna 20—18, hade i löneplanen för extra ordinarie inplacerats två lönegrader lägre eller sålunda i lönegraderna 18—16. Från och med den 16 lönegraden och nedåt hade skillnaden satts till blott en lönegrad.

I detta förslag hade riksdagen vidtagit den ändringen, att extra ordinarie adjunkt ansetts böra placeras i 21 lönegraden i stället för i den föreslagna 20:e.

I anslutning till vad riksdagen sålunda beslutit beträffande de icke-ordinarie lärarna vid de statliga läroverken, torde, med den av de sakkunniga förordade löneställningen för ordinarie ämneslärare vid de högre kommunala skolformerna, vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och praktiska mellanskolor anställda extra ordinarie ämneslärare med adjunkts-

kompetens böra hänföras till den 21 lönegraden i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare. I anslutning härtill syntes extra ordinarie ämneslärare utan dylik kompetens vid i detta betänkande avsedda skolformer böra hänföras till 19 lönegraden inom nämnda löneplan.

Den av läroverkslönesakkunniga för extra lärare föreslagna, av Kungl. Maj:t och riksdagen sedermera godtagna löneplanen anslöte sig till allmänna civilförvaltningens löneplan för extra tjänstemän. Varje lönegrad inom denna löneplan började alltså med en löneklass, som vore tre löneklasser lägre än begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare. I fråga om löneklassplaceringen av extra lärare hade sistnämnda sakkunniga genomgående placerat dessa lärare i samma lönegrad som extra ordinarie lärare av motsvarande slag. Motsvarande lönesättning torde även böra tillämpas beträffande vikarierande lärare vid de högre kommunala skolformerna.

Beträffande avlöning till timlärare hade läroverkslönesakkunniga framhållit,

att de i den av dessa sakkunniga föreslagna avlöningsplanen för sistberörda lärare upptagna beloppen vore konstruerade med utgångspunkt från lönen i den högre av de båda för extra lärare av motsvarande slag ifrågakommande löneklasser. Att sagda löneklass lades till grund hade ansetts motiverat med hänsyn till att timläraren icke såsom den extra läraren hade några särskilda förmåner sig tillförsäkrade, såsom avlöning vid sjukledighet etc.

Med hänsyn till timlärarbegreppets utvidgning till att i vissa fall omfatta även lärare med full tjänstgöring och då timlärares avlöning konstruerats med utgångspunkt från extra lärares lön, hade det befunnits nödvändigt att uppställa en begränsning i fråga om det antal veckotimmar, för vilket avlöningen för vissa timlärare finge beräknas. I avlöningsbestämmelserna för timlärare hade därför läroverkslönesakkunniga föreslagit ett stadgande av innehåll, att avlöning för timlärare i annat ämne än övningsämne finge beräknas högst för ett antal veckotimmar, som vore lika med de för motsvarande extra lärare fastställda minimiantalet.

Enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas ovan framlagda förslag skulle vid de högre kommunala skolformerna begreppet timlärare även i fortsättningen avse allenast lärare med partiell tjänstgöring. Vid sådant förhållande skulle beträffande dessa lärare strängt taget icke kunna åberopas de av läroverkslönesakkunniga angivna skälen för beräkning av timlärararvodena efter den högre av de löneklasser, som kunde ifrågakomma för extra lärare. Tillräckliga skäl torde emellertid icke föreligga för ett frångående på denna punkt av den eljest tillämpade principen, att lärarlönerna vid ifrågavarande kommunala skolformer i möjligaste mån borde anpassas efter de bestämmelser, som kunde komma att gälla vid de statliga läroverken. 1936 års lärarlönesakkunniga hade därför i förslaget till avlöningsreglemente anpassat timlärararvodena efter läroverkslönesakkunnigas förslag. Då ersättning som timlärare enligt förslaget endast skulle utgå vid partiell tjänstgöring, hade de

sakkunniga ansett någon begränsning lika den som föreslagits beträffande de statliga läroverken icke vara av behovet påkallad.

Myndigheternas yttranden. *Skolöverstyrelsen* har i fråga om de icke-ordinarie ämneslärarna anslutit sig till de sakkunnigas förslag såväl i fråga om uppdelningen av desamma i extra ordinarie lärare, vikarierande lärare och timlärare som i fråga om dessas inplacering i lönegrad, dock med det undantag rörande adjunktskompetent extra ordinarie ämneslärare vid högre folkskola, som föranleddes av överstyrelsens förutnämnda förslag beträffande löneställningen för ordinarie sådan lärare. Överstyrelsen ville alltså för sin del förorda, att extra ordinarie ämneslärare inplacerades vad beträffade kommunal mellanskola, kommunal flickskola och praktisk mellanskola i 21, respektive 19 lönegraden och vad beträffade högre folkskola i 20, respektive 19 lönegraden i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare samt vikarierande lärare i samma lönegrader enligt planen för extra befattningshavare.

Statskontoret har fäst uppmärksamheten vid att extra ordinarie och extra ämneslärarinna vid de statliga realskolorna placerats i 18 lönegraden. Enligt statskontorets mening borde det i betraktande härav icke förekomma, att extra ordinarie lärare med lägre kompetens än en ämneslärarinna vid statens realskola hänfördes till högre lönegrad än den 18:e. Under hänvisning till att statskontoret enligt det föregående föreslagit, att ordinarie lärare med undantag av de adjunktskompetenta lärarna i vissa skolor skulle placeras i högst 20 lönegraden, finge statskontoret förorda, att extra ordinarie lärare av motsvarande kategori placerades i högst 18 lönegraden.

Vad anginge de sakkunnigas förslag att placera vikarierande lärare i samma lönegrad som extra ordinarie lärare i motsvarande befattning borde uppmärksammas, att vid statens realskolor extra adjunkt placerats en lönegrad lägre än extra ordinarie adjunkt eller i 20 lönegraden. Vid de skolor, där adjunktskompetens finge betydelse för lönegradsplacering, torde därför vikarierande lärare med dylik kompetens icke böra hänföras till högre lönegrad än den 20:e.

Statskontoret kan icke dela de sakkunnigas uppfattning i fråga om lönesättningen för timlärare. De vikarierande lärarna kunde av vissa skäl icke beredas de förmåner i form av avlöning under sjukledighet m. m., som vid realskolorna tillkomme extra lärare. Då de icke genom gynnsammare lönesättning bereddes ersättning härför, syntes skäl icke föreligga att dock bereda timlärarna vid samma skolor en dylik ersättning. Timlärarlönerna torde följaktligen böra uträknas så, att timlärare med full tjänstgöring erhöles lön, som motsvarade begynnelselönen för vikarierande lärare med motsvarande kompetens.

Undervisningsväsendets lönenämnd har icke gjort något särskilt uttalande beträffande de sakkunnigas ifrågavarande förslag.

Departementschefen.

I likhet med myndigheterna biträder jag de sakkunnigas förslag rörande indelning av de icke-ordinarie lärarna vid förevarande skolor i extra ordinarie lärare, vikarierande lärare och timlärare. Jag har heller ingenting att erinra mot att löneförmånerna för dessa lärare i huvudsak avpassas efter de bestämmelser, som gälla i fråga om motsvarande lärargrupper vid de statliga läroanstalterna. De sakkunnigas förslag till lönesättning finner jag mig kunna biträda med följande ändringar, nämligen dels att vikarierande lärare med adjunktskompetens hänföres till den 20 i stället för — såsom de sakkunniga föreslagit — 21 lönegraden, dels ock att timlärarlönerna beräknas så, att timlärare med full tjänstgöring erhåller lön, som motsvarar begynnelselönen för vikarierande lärare med motsvarande kompetens i stället för — såsom de sakkunniga förutsatt — lön, som motsvarar den högre av de löneklasser, som kunna komma i fråga beträffande vikarierande lärare. De skäl, som av statskontoret anförts för dessa ändringar i de sakkunnigas förslag, synas övertygande. Med den ståndpunkt, jag i det föregående intagit i fråga om löneställningen för ordinarie ämneslärare, kan jag däremot icke förorda statskontorets förslag rörande placering i lönegrad av icke-adjunktskompetent extra ordinarie lärare och ej heller överstyrelsens förslag rörande gynnsammare löneställning för adjunktskompetent sådan lärare vid högre folkskola.

5. Lärare i övningsämnen och i praktiska läroämnen m. m.

1936 års lärarlönesakkunniga. I gällande statliga avlöningsbestämmelser hade erinra de sakkunniga, någon fast anställningsform icke upptagits för lärare i övningsämnen. utan deras avlöning hade allenast fastställts till visst belopp för veckotimme räknat. Såvida icke dessa lärare genom vederbörande skoldistrikts försorg erhållit fastare anställning, hade de alltså endast anställning som timlärare.

Frågan om beredande åt övningslärare vid ifrågavarande högre kommunala skolformer av bättre anställningsvillkor hade tidigare varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Sälunda framhölle *1927 års skolsakkunniga* i sitt den 31 oktober 1927 avgivna betänkande med utredning och förslag rörande inrättande av kommunala flickskolor (statens offentliga utredningar 1927: 27), att det på grund av det värde, som de praktiska ämnena och övningsämnena hade, och den betydelsefulla ställning, de skulle intaga vid ifrågavarande skolor, varit synnerligen önskvärt, att de sakkunniga kunnat föreslå anställandet av ordinarie lärare även i dessa båda slag av ämnen. Men då detta spörsmål endast utgjorde ett moment i ett komplex av likartade frågor, hade de sakkunniga ej ansett sig böra föregripa den utredning, som syntes erforderlig, innan definitivt beslut fattades. De sakkunniga framhölle emellertid angelägenheten av att dessa frågor erhöllo en snar lösning.

Vid framläggandet för 1928 års riksdag av proposition nr 116 angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m. uttalade föredragande departementschefen, att han i likhet med de sakkunniga skulle hava ansett synnerligen önskvärt, om ordinarie anställning kunnat beredas nämnda lärare, men denna fråga vore förknippad med så många och svårlösta spörsmål, att han för det dåvarande måste avstå från att tillstyrka ett beslut i sådan riktning. Under hänvisning till vad de sakkunniga i övrigt i denna angelägenhet anfört framhöll han särskilt, att frågan om dessa lärares ställning i varje fall så nära sammanhänge med motsvarande spörsmål vid andra kommunala skolformer, att dess lösgörande från dessa icke vore tillrådligt. Mot vad föredragande departementschefen sålunda anfört gjorde riksdagen i sin skrivelse nr 356/1928 i anledning av förenämnda proposition icke någon erinran.

Det kunde, anförda 1936 års lärarlönesakkunniga, måhända synas lämpligast, att frågan om övningslärares ställning samtidigt upptoges till prövning beträffande samtliga kommunala skolformer. Emellertid innefattade den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. statliga läroanstalter ett fast inordnande i lönesystemet även av lärare i övningsämnen. De skolformer, med vilka de sakkunniga hade att syssla, stode med hänsyn till utbildningsuppgift och organisation de allmänna läroverken mycket nära, och det syntes angeläget, att löneförhållandena vid nämnda kommunala skolformer så nära som möjligt anpassades till läroverkens. Det skulle i betraktande härav onekligen framstå såsom en brist, om vid en löneroglering för samma skolformer lärarna i övningsämnen ställdes utanför.

Med hänsyn härtill hade de sakkunniga ansett sig böra undersöka, huruvida icke åtminstone i viss omfattning en fastare anställningsform skulle kunna beredas övningslärares vid ifrågavarande kommunala skolformer, utan att den blivande utredningen om övningslärares inom det kommunala skolväsendet därigenom föregreps.

Riksdagens omförmälda beslut i fråga om ordinarie övningslärare vid de statliga läroanstalterna innebure, att till lärare i övningsämne skulle utgå lön med det för vederbörande löneklass gällande beloppet för tjänstgöring av 30 veckotimmar. För varje veckotimme, som över- eller understeg 30, skulle tillägg respektive avdrag å årslönen ske med 3 procent. dock så att uppkommet tal. därest det icke vore i helt krontal jämnt delbart med 3, jämkades till närmast högre sålunda delbara krontal. Med hänsyn till gällande lönebestämmelser hade ett högsta timantal bestämts, för vilket avdrag å lönen finge göras, detta för att garantera lärarna i övningsämnen en viss minimilön. Sålunda skulle lärare i teckning, musik och gymnastik med lek och idrott åtnjuta lön för lägst 9 veckotimmar samt lärarinna i kvinnlig slöjd för lägst 6 veckotimmar. Denna bestämmelse hade ansetts komma att bliva av betydelse för en och annan av de nu i tjänst varande lärarna i övningsämnen; ett nyinrättande av ordinarie lärartjänster i dessa ämnen torde däremot icke medgivas, med mindre timantalet väsentligt överstege de ovan nämnda talen och således en betryggande marginal funnes.

Såsom kompensation åt gymnastiklärarna vid de allmänna läroverken för dessa lärares arbete med och ansvar för planläggningen och övervakandet

av ungdomens friluftsliv hade beslutits, att vid bestämmandet av det antal veckotimmar, för vilket lön skulle beräknas, antalet tjänstgöringstimmar skulle ökas med en, om det utgjorde högst 12, med två, om det utgjorde lägst 13 och högst 20, samt med tre, om det utgjorde mer än 20.

Vidare innehölle beslutet en bestämmelse till förhindrande av att en lärare i övningsämne med tjänstgöring vid mer än en statlig läroanstalt finge högre sammanlagd årslön, än han skulle hava uppburit, om han haft tjänstgöring av samma omfattning vid allenast en läroanstalt.

1928 års lönekommitté hade, i likhet med vad skolöverstyrelsen förordat i sitt yttrande över lärarlönekommitténs betänkande, uttalat sig för att vid högre folkskolor anställda övningslärare med full tjänstgöring borde kunna anställas som ordinarie, med löneförmåner avpassade i förhållande till de för ämneslärare utgående.

I denna fråga av övervägande organisatorisk natur hade överstyrelsen ansett en särskild utredning krävas. Kommittén, som beträffande övningslärare vid folkskolor uttalat sig för sådan utredning, ansåg, att även i fråga om högre folkskolor utredning om övningslärarnas ställning vore erforderlig. Dock syntes utan närmare utredning kunna ifrågasättas, huruvida icke redan vid reglering av andra lärares löner den anordningen kunde vidtagas, att vid skolor av sådan storlek, att vid desamma behov av övningslärare med full tjänstgöring, d. v. s. 30 veckotimmar, vore permanent, ordinarie tjänster inrättades i sådana övningsämnena, i vilka funnes ordinarie lärartjänster vid läroverk, samt i sådana praktiska läroämnena, vilka till följd av vederbörande skolas inriktning borde betecknas såsom hörande till huvudämnena. Dessa lärare, i gymnastik, teckning, verkstadsarbete, sömnad och hushållsgöromål, borde erhålla lön enligt samma system, som kommittén föreslagit för övningslärarna vid läroverken, alltså med lön enligt vederbörlig löneklass för 30 veckotimmars tjänstgöring och med tillägg av 3 procent utav lönen för varje 30 timmar överskjutande veckotimme, dock att så uppkommet tal avrundades till närmaste med 3 jämnt delbara kronor.

Även beträffande anställningsförhållandena för övningslärarna vid de kommunala mellanskolorna anslöt sig 1928 års lönekommitté till överstyrelsens i yttrandet över lärarlönekommitténs betänkande gjorda uttalande om önskvärdheten av att fastare anställningsform skapades för dessa övningslärare, åtminstone vid de större mellanskolorna. I det syftet syntes det kommittén, som om övningslärare med minst 20 veckotimmars tjänstgöring i sådana övningsämnena, inom vilka vid läroverken anställdes ordinarie lärare, skulle kunna erhålla ordinarie anställning och avlönas enligt samma system som motsvarande övningslärare vid läroverken.

För de kommunala flickskolorna föreslog lönekommittén samma avlöningsbestämmelser som för de kommunala mellanskolorna.

I betraktande av vad sålunda förekommit, hade 1936 års lärarlönesakkunniga för sin del kommit till den uppfattningen, att avlönings- och anställningsförhållandena för övningslärarna vid de högre kommunala skolformerna borde, i avvaktan på resultatet av en allmän utredning, omfattande samtliga kommunala skolformer, kunna ordnas på så sätt, att timlärararvodena för dessa lärare anpassades efter de för de statliga läroverken beslutade lönebeloppen, och att därjämte möjlighet till fastare ordinarie eller extra ordinarie anställning bereddades de övningslärare, vilka vid en och samma skola

kunde erhålla stadigvarande tjänstgöring med ett större antal veckotimmar. Denna fastare anställning syntes lämpligen böra ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som kunde komma att gälla för lärare i motsvarande ämnen vid de statliga realskolorna och med iakttagande i tillämpliga delar av de föreskrifter, som kunde komma att meddelas beträffande ordinarie lärare i allmänhet vid ifrågavarande kommunala skolformer.

Av praktiska skäl torde emellertid avlöningsbestämmelserna för de övningslärare, som erhöle ordinarie anställning vid någon av de högre kommunala skolformerna, böra i vissa avseenden erhålla annan utformning än för övningslärarna vid de statliga läroanstalterna. Till följd av den beslutade anordningen, att det för varje veckotimme, varmed övningslärarens tjänstgöring över- eller understege 30, skulle ske tillägg till, respektive avdrag å lönen med 3 procent, hade det för undvikande av otillfredsställande resultat blivit nödvändigt att meddela ovan angivna föreskrift till förhindrande av att lärare i övningsämne, som innehade tjänst i samma lönegrad vid mer än en staten tillhörig läroanstalt, icke finge uppbära högre sammanlagd årslön, än han skulle hava uppburit, om han haft tjänstgöring av samma omfattning vid allenast en läroanstalt.

Någon motsvarighet till sistnämnda bestämmelse kunde emellertid icke utan avsevärda olägenheter genomföras beträffande övningslärare vid de ifrågavarande kommunala skolformer, eftersom de olika skolorna ofta hade olika huvudmän. Vidare syntes det ej sällan komma att inträffa, att lärare i övningsämne samtidigt innehade fast anställning vid en statlig undervisningsanstalt och vid någon av de högre kommunala skolformerna.

Efter att på olika vägar hava sökt komma fram till en lämplig lösning av ifrågavarande spørsmål hade de sakkunniga måst avstå från den i och för sig önskvärda och även närmast till hands liggande anordningen att tilllämpa fullständigt enahanda avlöningsbestämmelser för övningslärarna vid de högre kommunala skolformerna som vid de statliga läroanstalterna.

I stället hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att ovanberörda tillägg till, respektive avdrag å lönen fastställdes till en trettiondedel av årslönen för varje veckotimme, varmed lärarens tjänstgöring över- eller understege 30 veckotimmar. Med en dylik anordning komme övningslärarens avlöning att utan särbestämmelser kunna regleras självständigt för varje skola, där han kunde hava anställning.

För att kunna bilda sig en mening om vilket antal veckotimmar, som lämpligen borde föreskrivas som minimum för en ordinarie, respektive extra ordinarie övningslärare vid ifrågavarande kommunala läroanstalter, hade de sakkunniga verkställt en utredning angående antalet veckotimmar för övningslärarna vid de olika högre kommunala skolorna. Resultatet av denna utredning har sammanfattats i en tabell, som torde böra såsom bilaga fogas vid denna proposition.

Vid bedömandet av frågan om det timantal, som borde föreskrivas som minimum för en fastare anställning, hade 1928 års lönekommitté och skolöverstyrelsen uttalat sig för att övningslärare vid högre folkskola med full tjänstgöring, d. v. s. 30 veckotimmar, borde kunna erhålla ordinarie anställning. Beträffande motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor och

kommunala flickskolor ansåg kommittén, att ordinarie anställning borde kunna erhållas av lärare med minst 20 veckotimmars tjänstgöring.

Enligt de sakkunnigas mening torde tillräckliga skäl ej föreligga för att göra åtskillnad mellan de olika skolformerna i detta avseende. Samma minimala veckotimmar torde därför böra föreskrivas för ordinarie, respektive extra ordinarie övningslärarbefattning vid samtliga här avsedda läroanstalter. Detta timantal torde kunna fastställas till 20, eller sålunda det antal, som 1928 års lönekommitté föreslagit för de kommunala mellanskolornas övningslärare, utan att den blivande utredningen om de kommunala övningslärarnas löne- och anställningsförhållanden därigenom föregrepes. Däremot syntes det icke vara möjligt att i förevarande sammanhang medgiva inrättande av ordinarie eller extra ordinarie övningslärartjänster vid ännu lägre veckotimantal än det sistnämnda. Enligt bestämmelserna i § 41 reglementet för statens pensionsanstalt vore nämligen från pensionsrätt undantagen extra ordinarie eller på viss tid, ej överstigande ett läsår, anställd lärare, som ej hade minst 20 undervisningstimmar i veckan. Att frångå denna regel, innan den mera omfattande utredningen angående övningslärarnas ställning blivit verkställd, syntes icke tillrådligt. Ett icke oväsentligt antal övningslärare vid de olika skolorna skulle kunna erhålla fastare anställning enligt de sakkunnigas förslag.

Vad härefter angår frågan om den *löneställning*, som borde tillkomma lärarna i övningsämnen vid de högre kommunala skolformerna, hava de sakkunniga erinrat, att 1937 års riksdag beslutit följande lönegradsplacementar för motsvarande lärare vid de allmänna läroverken.

B e f a t t n i n g	L ö n e g r a d	
	ordinarie lärare	extra ordinarie och extra lärare
Lärare i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott.....	20	18
Lärare i kvinnlig slöjd.....	16	15
Lärare i hushållsgöromål.....	—	15
Lärare i manlig slöjd.....	—	15

För timlärare hade enligt samma riksdags beslut godtagits följande lönebelopp för veckotimme räknat.

	O r t s g r u p p						
	A	B	C	D	E	F	G
För lärare i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott.....	123	128	133	138	143	148	153
För lärare i manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål.....	101	106	111	116	121	126	131

Beträffande övningslärarna vid de allmänna läroverken vore att märka, att uttryckliga bestämmelser meddelats i läroverksstadgan angående behörighetsvillkoren för flertalet av dessa tjänster. För lärare i övningsämnen

vid de högre kommunala skolformerna funnes däremot icke några motsvarande bestämmelser om behörighet meddelade, utan skulle enligt föreskrifter i stadgan för vederbörande skolform extra ordinarie lärares, timlärares och vikaries kompetens prövas av skolans styrelse, sedan rektor avgivit yttrande. Därvid skulle styrelsen tillse, att så vitt möjligt till sådan lärare endast förordnades den, som vore fullt förtrogen med de ämnen, i vilka han skulle undervisa och som ägde erforderliga insikter rörande uppfostran och undervisning samt nödig undervisningsskicklighet. Vidare skulle skolstyrelsen vara skyldig att ställa sig till efterrättelse de erinringar, vartill skolöverstyrelsen kunde finna sig föranlåten med hänsyn till lärarnas lämplighet och kompetens.

Av en av de sakkunniga verkställd undersökning angående den utbildning, som de nuvarande övningslärarna vid ifrågavarande kommunala skolformer erhållit (bilaga I vid betänkandet) framginge, att även om vederbörande lärares utbildning, särskilt i vissa ämnen, varit ganska varierande, hade dock lärarna i stort sett förvärvat sig en god kompetens. I en del ämnen hade så gott som samtliga lärare enahanda kompetens, som föreskrivits för erhållande av motsvarande anställning vid allmänt läroverk.

Med hänsyn härtill och i betraktande av att dessa lärares arbetsuppgifter så nära sammanföle med motsvarande lärares vid de statliga realskolorna, ansåge sig de sakkunniga böra förorda, att i varje fall timlärarlönerna bestämdes till samma belopp för övningslärare vid här avsedda kommunala skolformer som för övningslärare vid de allmänna läroverken.

Vad därefter beträffade lönesättningen för de föreslagna ordinarie och extra ordinarie lärartjänsterna i övningsämnena vid ifrågavarande kommunala skolformer, ansåge sig de sakkunniga böra utgå ifrån att samma behörighetsvillkor för erhållande av dessa befattningar komme att uppställas, som föreskrivits beträffande motsvarande lärare vid de allmänna läroverken. Under förutsättning att så bleve fallet, torde dessa befattningar böra hänföras till samma lönegrader, som beslutits för motsvarande övningslärartjänster vid de allmänna läroverken. I annat fall borde befattningarna i fråga hänföras till lönegrad, som vore närmast lägre än den, som gällde för motsvarande befattning vid allmänt läroverk.

De sakkunniga hava ansett sig böra särskilt behandla frågan om avlöningsförmånerna för sådana lärare vid de praktiska mellanskolorna, som undervisade i s. k. praktiska läroämnena.

Sådana ämnen vore exempelvis

vid teknisk linje mekanik med hållfasthetslära, teknisk varukännedom, beskrivande maskin- och byggnadslära, industriell ekonomi, ritteknik, fältmätning och avvägning samt verkstadsarbete;

vid handelslinje handelsräkning, bokföring med affärskorrespondens och annat kontorsarbete, handelslära och handelsrätt, inköps- och försäljningsteknik, stenografi och maskinskrivning samt

vid den husliga linjen sömnad, hushållsgöromål med hushållslära, hemsjukvård, barnavård, matlagning och bakning.

Dessa ämnen kunde alltså vara av ganska skiftande art. Vissa av dem, såsom mekanik med hållfasthetslära, beskrivande maskin- och byggnadslära, handelsräkning, handelslära och handelsrätt, kunde sägas endast relativt obetydligt skilja sig från vanliga läsämnen, under det att sådana ämnen som hushållsgöromål och sömnad närmast kunde jämföras med motsvarande övningsämnen, även om de såsom examensämnen hade en annan ställning vid de praktiska mellanskolorna än övningsämnena vid de teoretiska skolorna. Ett slags mellanställning mellan läsämnen och övningsämnen syntes sådana ämnen som maskinskrivning och stenografi och även verkstadsarbete intaga. Såsom väsentligen färdighetsämnen stode även de övningsämnena nära men voro på respektive linjer av de praktiska mellanskolorna till sin betydelse måhända närmast jämförliga med läsämnen vid de teoretiska skolorna.

I de *mera teoretiskt betonade av de praktiska läroämnena*, exempelvis mekanik med hållfasthetslära och handelsräkning, torde undervisning i regel meddelas av ämneslärare, vilka jämväl undervisade i vanliga läsämnen, eller ock av lärare med enahanda eller liknande kompetens som dessa. Enligt vad de sakkunniga ovan föreslagit, skulle Kungl. Maj:t äga att efter ansökning och prövning från fall till fall förklara lärare vid de praktiska mellanskolorna i tekniska eller yrkesbetonade ämnen, vilka icke ägde formell adjunktsbehörighet, men som med hänsyn till ifrågavarande skolors utbildningsuppgift måste anses besitta en med sådan behörighet likvärdig kompetens, berättigade att åtnjuta lön som adjunktskompetenta lärare. Lärare i ifrågavarande ämnen, vilka icke av Kungl. Maj:t tillerkändes en sådan löneställning, borde erhålla avlöning såsom icke-adjunktskompetenta ämneslärare. Härigenom torde berättigade krav på en skäligen löneställning för nyssnämnda lärare bliva tillgodosedda.

Vad därefter anginge *med övningsämnen nära besläktade praktiska läroämnen*, såsom hushållsgöromål och sömnad, ansågo sig de sakkunniga böra föreslå samma löneställning för lärare i dessa ämnen som för motsvarande övningslärare. De sakkunniga ville dock icke bestrida att åtminstone i fråga om vissa av dessa ämnen tvekan kunde råda, huruvida icke en högre lönesättning kunde vara berättigad, men med hänsyn till att ifrågavarande skolor ännu knappast kommit ur försöksstadiet, hade de sakkunniga ansett, att ytterligare någon tids erfarenhet från skolornas verksamhet borde föreligga, innan en klar gränsdragning mellan berörda lärare och övningslärarna kunde ske. Det borde även framhållas, att den av de sakkunniga förordade möjligheten att för lärare i övningsämnen tillskapa ordinarie och extra ordinarie tjänster, vilken borde gälla även beträffande förevarande lärare, syntes komma att för dem medföra en rätt allmän förbättring i fråga om anställnings- och avlöningsförhållanden, ty de hade i regel härför erforderligt antal veckotimmar.

Vad slutligen anginge lärare i sådana praktiska läroämnen som exempelvis *stenografi och maskinskrivning* samt även *verkstadsarbete*, vilka icke

kunde direkt jämföras med varken läsämnen eller övningsämnen, föresloge de sakkunniga, att, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnade, sistberörda lärare skulle erhålla avlöning enligt 16 lönegraden, d. v. s. samma lön, som föreslagits för lärare i slöjd och hushållsgöromål. Skulle Kungl. Maj:t finna lärarens utbildning eller andra förhållanden därtill föranleda, borde dock Kungl. Maj:t äga befogenhet att bestämma, att läraren skulle åtnjuta avlöning enligt högre lönegrad, dock högst 20 lönegraden, eller alltså den högsta lönegrad, som ifrågasatts för lärare i övningsämne.

Även för lärare i motsvarande ämnen (yrkesämnen) vid yrkesbestämda högre folkskolor hade de sakkunniga föreslagit avlöning enligt 16 lönegraden, dock utan rätt för Kungl. Maj:t att medgiva avlöning enligt högre lönegrad. I anslutning till vad som för närvarande gällde, skulle dock timplärare i yrkesämne kunna erhålla förhöjt arvode, då särskilda skäl härför förelåge.

Slutligen finge de sakkunniga i fråga om avlöningsförmånerna till lärare i praktiska läroämnen erinra, att föredragande departementschefen i propositionen nr 271/1937 beträffande avlöningen till timplärare vid i statliga läroverk inbyggda praktiska realskollinjer uttalat, att denna avlöning tills vidare borde utgå som till övriga timplärare. Framdeles borde dock enligt departementschefens mening tagas under överbägande, i vad mån särskilda bestämmelser erfordrades i fråga om timplärarylöning för undervisning i sådana specialämnen, som fölle utanför de vanliga skolämnenas krets.

De sakkunniga förutsatte, att en dylik omprövning av lärararvodena vid praktiska linjer samtidigt komme till stånd för såväl statliga som kommunala läroanstalter.

Myndigheternas yttranden. *Skolöverstyrelsen*, som uttalat sin livliga tillfredsställelse med att enligt de sakkunnigas förslag och i viss analogi med vad som av 1937 års riksdag beslutats rörande övningslärarna vid de statliga läroanstalterna fastare ordinarie och extra ordinarie anställning skulle under vissa villkor kunna beredas även övningslärarna vid de högre kommunala skolformerna, har emellertid beklagat, att de sakkunniga föreslagit ett så högt minimalt som 20 för det antal veckotimmar, som skulle vara erforderliga för att ernå ordinarie, respektive extra ordinarie anställning. Då det emellertid, som de sakkunniga framhållit, för närvarande torde vara omöjligt att med hänsyn till bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt fixera ett lägre minimalt än 20 veckotimmar för här berörda lärares tjänstgöring, ansåge sig överstyrelsen icke kunna direkt motsätta sig de sakkunnigas förslag på denna punkt. Överstyrelsen ville emellertid för sin del uttrycka det bestämda önskemålet, att de hinder, som för närvarande syntes omöjliggöra fastställande av ett lägre minimalt än 20 veckotimmar, måtte genom Kungl. Maj:ts försorg snarast möjligt och helst i samband med nu förestående lönereglering bliva undanröjda, och att skillnaden mellan

statliga och högre kommunala skolor i fråga om övningslärarnas minimitjänstgöring måtte, så långt ske kunde, bliva utjämnad. Vad vidare anginge övningslärarnas lönegradsplacering, måste överstyrelsen beklaga den enligt dess mening alltför stora skillnad i lönehänseende, som av de sakkunniga gjorts mellan å ena sidan lärarna i teckning, musik och gymnastik, å andra sidan dem i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. En skillnad på fyra lönegrader syntes under alla förhållanden ingalunda vara motiverad av den jämförelsevis ringa skillnaden i utbildningstid mellan nyssnämnda och övriga övningslärare.

De sakkunniga hade vid inplaceringen av lärarna i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål i 16 lönegraden utgått från den av 1937 års riksdag beslutade placeringen för motsvarande lärare vid de statliga läroanstalterna. Detta val av utgångspunkt måste betraktas som missvisande redan vad anginge de yrkesbetonade högre folkskolornas hushållslinje liksom de kommunala flickskolornas praktiska linje, där undervisningen i dessa ämnen hade en helt annan omfattning och betydelse än i realskolan och på den kommunala flickskolans teoretiska linje. På de förstnämnda linjerna vore nämligen kvinnlig slöjd och hushållsgöromål konstitutiva huvudämnen, motiverande dessa linjers hela existens. Om det sålunda torde vara oriktigt att jämställa lärarna i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid dessa praktiska linjer med dem vid övriga linjer, vore det tvivelsutan ännu mera oriktigt att jämställa lärare i vederbörande ämnen vid de praktiska mellanskolornas hushållslinje med motsvarande lärare vid de statliga realskolorna. I de praktiska mellanskolorna hade nämligen ifrågavarande ämnen ännu mindre karaktären av vanliga övningsämnen utan vore i undervisningsplanen uttryckligen angivna som *praktiska läroämnen*, i vilka särskilt examensarbete skulle utföras.

Undervisningen i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid nu nämnda former av högre kommunala skolor ställde givetvis långt större krav på lärarna än den mera elementära undervisningen i respektive den kommunala mellanskolan samt på den högre folkskolans övriga linje och den kommunala flickskolans teoretiska linje. Även om själva utbildningen vore i stort sett lika för alla lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål, vore det uppenbart, att i realiteten betydligt större kompetenskrav ställdes på dem, som skulle undervisa på ovannämnda praktiskt betonade linjer. Vad särskilt beträffade kompetensen hos de lärare, som undervisade i dessa ämnen på den yrkesbetonade högre folkskolans och den praktiska mellanskolans hushållslinje, skulle denna i varje enskilt fall prövas och godkännas av överstyrelsen. Att vid den av 1937 års riksdag beslutade regleringen av de statliga lärarnas löner lärarna i kvinnlig slöjd placerades i en så låg lönegrad som den 16:e kunde därför ingalunda sägas utgöra tillräckligt skäl för att automatiskt inplacera här senast berörda lärare vid de kommunala skolorna i samma låga lönegrad. Överstyrelsen ville i detta sammanhang påminna om att genom 1937 års riksdags beslut lärarna i kvinnlig slöjd vid folkskoleseminarierna placerats i 18 lönegraden.

Med hänsyn till de berörda förhållandena ville överstyrelsen visserligen ansluta sig till de sakkunnigas förslag rörande inplacering av lärarna i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid de högre folkskolorna och praktiska

mellanskolorna (utom dessa båda skolformers hushållslinje) samt vid de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolornas teoretiska linje i 16 lönegraden. Däremot ville överstyrelsen föreslå, att, vad gällde lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid de yrkesbetonade högre folkskolornas och de praktiska mellanskolornas hushållslinje samt de kommunala flickskolornas praktiska linje, dessa lärare samtliga inplacerades, de ordinarie i 18 lönegraden, de extra ordinarie i 16 lönegraden.

Vad vidare anginge lärare i maskinskrivning, stenografi och verkstadsarbete, anslöte sig överstyrelsen till dessas inplacering i 16 lönegraden under förutsättning, att sådan lärare efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall skulle kunna tillerkännas avlöning enligt högre lönegrad, dock högst 20:e. En sådan bestämmelse syntes erforderlig dels för att i vissa fall möjliggöra förvärvande av kvalificerad lärare, dels med hänsyn till den mycket stora skillnad i utbildning och kvalifikationer, som man, i varje fall tills vidare, måste räkna med såsom förefintlig i fråga om dessa lärare.

Vad beträffade arvoden till lärare i praktiska läroämnen vid i statliga läroverk och kommunala mellanskolor inbyggda praktiska linjer, komme överstyrelsen att i annat sammanhang avgiva särskilt förslag.

Beträffande de sakkunnigas förslag till arvoden till timlärare i praktiskt läroämne i praktisk mellanskola eller yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola (jfr förslaget till avlöningsreglemente, 37 §) har överstyrelsen yttrat:

För närvarande gällde, att till lärare, vilken i yrkesbestämd högre folkskola meddelade fackundervisning i ämne, som i det för skolan fastställda reglementet betecknades som yrkesämne, skulle kunna för intill sex veckotimmar inom varje klassavdelning i andra, tredje och fjärde klassen utgå tillökning till den kontanta lönen, efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen, med högst 45 kronor för varje veckotimme. Av propositionen nr 260/1918 framginge, att nu nämnda lönetillägg bestämts med hänsyn till att särskilt kvalificerade lärarkrafter erfordrades för vissa yrkesämnen vid de högre folkskolorna, om undervisningen skulle kunna fullt motsvara det med densamma avsedda ändamålet. För att vinna en för sådan undervisning lämplig och i möjligaste mån kunnig kraft bland de inom yrket arbetande måste givetvis en väsentligen högre avlöning betalas än som utginge till dem, som hade full tjänstgöring i skolan. En yrkesman av den kapacitet, som här kunde komma i fråga, vore givetvis en viktig kraft inom det företag, där han arbetade, vadan det icke vore troligt, att han utan någorlunda riklig ersättning kunde taga sig den ledighet från sitt dagliga arbete, som erfordrades för att bestrida undervisning i en skola; och detta syntes så mycket påtagligare, som undervisningen i yrkesämnena krävde ej ringa både förberedelse och efterarbete för varje lektion.

Den rättighet, överstyrelsen sålunda haft att medgiva högre arvode till vissa lärare i yrkesämne, hade överstyrelsen använt med stor försiktighet och blott i sådana fall, då därigenom möjlighet skapats att till viss skola erhålla en särskilt kvalificerad lärare, exempelvis en i industrien anställd civilingenjör. Icke desto mindre hade ifrågakvarande författningsbestäm-

melse varit av stor betydelse och på ett verksamt sätt bidragit till att yrkesundervisningen vid de högre folkskolorna hållits vid en hög standard. Det syntes överstyrelsen därför synnerligen önskvärt, att en liknande bestämmelse även inflöte i det nya reglementet. Någon sådan syntes emellertid icke hava föreslagits av de sakkunniga. I § 37 finnes visserligen en bestämmelse, att Kungl. Maj:t skulle kunna medgiva högre arvode i visst praktiskt läroämne, respektive yrkesämne. Men dels avsåge denna bestämmelse visst ämne och icke viss lärare, dels gällde bestämmelsen, vad de praktiska mellanskolorna beträffade, blott sådana praktiska läroämnen, som vore att jämföra med övningsämnena. Timplärare i mekanik, beskrivande maskin- och byggnadslära, industriell ekonomi o. s. v. torde däremot komma att avlönas såsom »annan timplärare» (rad 2 i tabellen över timplärares arvoden). Icke minst i dessa ämnen vore det emellertid önskvärt med möjlighet till ökat arvode.

Överstyrelsen föreslog med anledning av vad nu anförts, att i reglementet infördes en bestämmelse av liknande lydelse som § 6 i nu gällande lönekungörelse och att det lönetillägg, varom där talades, fastställdes till högst 60 kronor. Bestämmelsen kunde införas såsom ett nytt moment av § 38 och förslagsvis erhålla följande lydelse:

»Till timplärare i praktiskt läroämne i praktisk mellanskola eller yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola må, efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen, kunna för sammanlagt högst sex veckotimmar inom varje klassavdelning av andra, tredje och fjärde klassen utgå ett tilläggsarvode med högst 60 kronor för varje veckotimme.»

Statskontoret har icke framställt någon erinran mot de sakkunnigas föreliggande förslag.

Undervisningsväsendets lönenämnd har yttrat följande:

Enligt den av de sakkunniga föreslagna, vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen skulle både ordinarie och extra ordinarie anställning kunna ifrågakomma för, bland annat, lärare i stenografi, maskinskrivning, verkstadsarbete eller annat, till läsämne icke hänförligt praktiskt läroämne, än förut i tjänsteförteckningen sagts, vid praktisk mellanskola. Vilka ämnen, som med denna rubricering avsåges, förutom de tre uttryckligen nämnda, syntes icke fullt klart. Enligt vad de sakkunniga anförde kunde vissa av de praktiska läroämnena, exempelvis mekanik med hållfasthetslära, beskrivande maskin- och byggnadslära, handelsräkning, handelslära och handelsrätt, sägas endast relativt obetydligt skilja sig från vanliga läsämnen. Dessa ämnen syntes emellertid icke vara avsedda att tillhöra kategorien »till läsämne icke hänförliga» praktiska läroämnen. Till ämnen av detta slag torde däremot få räknas exempelvis ritteknik, fältmätning och avvägning samt barnavård. Lönenämnden ställde sig avgjort tveksam med avseende å frågan, huruvida ordinarie anställning borde generellt förutsättas för innehavare av lärarbefattningar i ifrågavarande ämnen, och finge för sin del framhålla vikten av vederbörligen fastställda behörighetsbestämmelser för dem, som skulle erhålla ordinarie anställning i dessa ämnen.

Lönegradsplaceringen av de ifrågavarande lärarna i praktiska läroämnena föresloges bli 16 lönegraden för ordinarie och 15 lönegraden för extra ordinarie lärare; dock skulle, efter prövning av Kungl. Maj:t och där särskilda skäl härför förelåge, lärarbefattning i dessa ämnen kunna hänföras

till högre lönegrad, dock högst 20 lönegraden för ordinarie och 18 lönegraden för extra ordinarie lärare. Det syntes lönenämnden visserligen ur principiell synpunkt tveksamt att, på sätt föreslagits, i viss mån hålla löneställningen för en viss ordinarie befattning öppen för avgörande utan riksdagens medverkan. Emellertid syntes vissa skäl tala för att en del av de här ifrågavarande lärarna, där särskilda skäl förelåge, skulle kunna tillerkännas en högre löneställning än som eljest i allmänhet skulle gälla. Å andra sidan ville det förefalla lönenämnden, att 16 lönegraden i och för sig innebure en väl hög löneplacering av exempelvis lärare i stenografi och maskinskrivning, åtminstone i det sistnämnda ämnet ensamt. Spörsmålet om den löneställning, som i olika förekommande fall borde tilldelas lärare i praktiska läroämnen, syntes emellertid böra upptagas till avgörande i ett sammanhang, sedan ytterligare erfarenhet vunnits och erforderliga stadgebestämmelser i fråga om de praktiska linjerna — såväl vid allmänna läroverk som vid högre folkskolor — utarbetats. För närvarande ansåge sig lönenämnden därför icke böra taga någon definitiv ståndpunkt till förevarande spörsmål.

Ledamoten av lönenämnden *Berta Kôersner* har i särskilt yttrande anfört följande:

Ämnena sömnad och hushållsgöromål hade vid praktiska mellanskolor med huslig utbildning karaktär av läroämne och ej av övningsämne. I dessa ämnen skulle särskilt examensarbete utföras. Kompetensen för lärarinnor i dessa ämnen skulle i varje enskilt fall prövas och godkännas av skolöverstyrelsen. Under sådana förhållanden måste det väcka undran, att dessa lärarinnor föreslagits till en löneställning, liggande fyra grader lägre än lärares i enbart övningsämne.

Med hänsyn till den placering, som lärarinna vid statens skolköksseminarium erhållit (B 19), hemställdes, att lärarinna i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd vid praktisk mellanskola måtte inplaceras i lönegrad B 18 och extra ordinarie, respektive extra i lönegrad 17 samt att timlärare måtte erhålla avlöning i relation till denna lönegradsplacering.

Det hade givetvis varit önskvärt, om frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för *övningslärarna* vid förevarande skolor kunnat be- **Departementsschefen.**
dömas i samband med den utredning beträffande dessa lärares ställning vid de kommunala skolorna överhuvudtaget, som jag vid anmälan av frågan om löne reglering för folk- och småskollärare i propositionen nr 270/1937 förutsatte skola komma till stånd. Då det emellertid ej minst av praktiska skäl skulle vara mindre lämpligt, om löneförmånerna för denna lärarpersonal bibehölls vid de nuvarande samtidigt som löneförmånerna för lärarpersonalen i övrigt anslötes till det statliga lönesystemet, anser jag mig icke böra resa några invändningar emot att lönefrågan för övningslärarna vid förevarande skolor nu upptages till prövning. Detta synes utan större olägenheter kunna ske bland annat på grund därav, att de skolformer, varom här är fråga, kunna anses jämförbara med de undervisningsanstalter, vilkas övningslärarpersonal erhöi reglerade löner genom beslut av 1937 års riksdag.

De sakkunnigas förslag om reglering i viss utsträckning av anställningsförhållanden för ifrågavarande övningslärare synes kunna biträdas jämväl i vad avser omfattningen av den minimitjänstgöring, som bör utgöra förutsättning för ett inrättande av ordinarie övningslärarbefattning. Den av överstyrelsen framkastade tanken att genom justeringar i gällande pensionsbestämmelser bereda möjlighet för inrättande av sådana tjänster vid en mindre omfattande tjänstgöring än de sakkunniga förutsatt, torde lämpligen böra tagas under övervägande vid den utredning angående anställnings- och löneförhållandena för övningslärare vid det kommunala skolväsendet i övrigt, som enligt min mening bör igångsättas, sedan den nu föreliggande löneregringsfrågan blivit avgjord.

Mot de sakkunnigas förslag till löneförmåner för övningslärarna har jag i likhet med statskontoret och lönenämnden intet att erinra. Jag vill emellertid ansluta mig till det av överstyrelsen framställda förslaget om tillerkännande av högre löneställning åt lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid vissa speciallinjer, till förmån för vilket anförts enligt min mening synnerligen beaktansvärda skäl. Lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid de yrkesbetonade högre folkskolornas och de praktiska mellanskolornas hushållslinje samt de kommunala flickskolornas praktiska linje böra alltså placeras ordinarie lärare i 18 lönegraden och extra ordinarie i 16 lönegraden.

I likhet med de sakkunniga utgår jag från att beträffande de ordinarie och extra ordinarie övningslärartjänsterna vid förevarande kommunala skolor komma att tillämpas samma behörighetsvillkor, som gälla i fråga om motsvarande befattningar vid de allmänna läroverken.

Vad beträffar de sakkunnigas förslag i fråga om lärare i *praktiska läroämnen* vid praktiska mellanskolor, framgår visserligen av de sakkunnigas utredning, att säkrare hållpunkter saknas för ett bedömande av löneställningen för ett flertal av de lärarkategorier, som vid dessa skolor nu sysselsättas. Då det emellertid synes erforderligt att, i den mån så låter sig göra, reglera också denna personals löner i samband med den förevarande löneregringen, anser jag mig böra i princip biträda de sakkunnigas föreliggande förslag. Jag delar lönenämndens tveksamhet i fråga om lämpligheten av att generellt förutsätta, att ordinarie anställning skall kunna beredas lärarna i de nu avsedda läroämnena. Då det får förutsättas, att ordinarie lärartjänst i dessa ämnen får inrättas först efter prövning av central myndighet, anser jag mig dock böra även på denna punkt ansluta mig till sakkunnigförslaget. En gynnsammare löneställning än de sakkunniga förordat finner jag mig dock ej kunna under nuvarande omständigheter ifrågasätta. I anledning av vad lönenämnden yttrat i avseende å löneställningen för lärare i stenografi och maskinskrivning må anföras, att det i varje fall icke i fortsättningen lär böra få förekomma, att lärare anställs för undervisning enbart i maskinskrivning. En kom-

ination med ämnet stenografi eller med annat ämne synes både lämplig och önskvärd. Under sådana förhållanden synes den av de sakkunniga för dessa lärares del föreslagna löneställningen snarare för låg än för hög. Någon ändring i förslaget på denna punkt vill jag emellertid som nämnts icke nu föreslå.

Jag föreslår alltså, att ifrågavarande lärare i praktiska läroämnen generellt hänföras till 16 lönegraden i fråga om ordinarie lärare och till 15 lönegraden i fråga om extra ordinarie lärare, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, då särskilda skäl föreligga, medgiva att sådan lärarbefattning vid praktisk mellanskola må kunna hänföras till högre lönegrad, dock högst 20 lönegraden för ordinarie och 18 lönegraden för extra ordinarie lärare.

Vad särskilt angår avlöningen till timlärare i praktiska läroämnen vid praktiska mellanskolor, hava de sakkunniga — såsom närmare framgår av 37 § i det föreslagna avlöningsreglementet — förutsatt, att sådant arvode skulle i fråga om praktiska läroämnen, som av Kungl. Maj:t bestämts, kunna utgå såsom för timlärare i läsämne, men i övrigt med samma belopp, som skulle gälla beträffande timlärare i manlig slöjd, kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. En motsvarande anordning har föreslagits beträffande timlärare i yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola. De sakkunnigas ifrågavarande förslag finner jag kunna i huvudsak biträdas. Förslaget upptager emellertid icke någon motsvarighet till den nu föreliggande möjligheten av individuell höjning av timlärarlönen i sådana fall, då så kan vara motiverat. För egen del finner jag överstyrelsen hava anfört goda skäl för att i detta hänseende för de högre folkskolornas del bibehålla den ordning, som för närvarande gäller, och för att detta förfarande bör utsträckas till att gälla jämväl praktiska mellanskolor. En individuell lönesättning av denna art har enligt det föregående ifrågasatts beträffande ordinarie och extra ordinarie lärare i praktiska läroämnen, vadan några betänkligheter ur principiell synpunkt icke torde behöva möta. Överstyrelsen har, såsom förut nämnts, föreslagit, att det särskilda tillägg, som skulle kunna tillkomma nämnda lärare, skulle bestämmas till 60 kronor för varje veckotimme. Jag finner dock anledning icke föreligga att ifrågasätta större förhöjning av timlärarlönerna än nu äger rum, d. v. s. högst 45 kronor. Jag vill sålunda föreslå det tillägget till de sakkunnigas ifrågavarande förslag, att till timlärare i praktiskt läroämne i praktisk mellanskola eller yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola må, efter prövning i varje särskilt fall av överstyrelsen, kunna för sammanlagt högst sex veckotimmar inom varje klassavdelning av andra, tredje och fjärde klassen utgå ett tilläggsarvode med högst 45 kronor för varje veckotimme.

Såsom närmare inhämtas av sid. 311 ff. i 1938 års åttonde huvudtitel, har förslag av skolöverstyrelsen framlagts om provisorisk reglering av arvoden till timlärare i praktiska läroämnen vid i allmänna läroverk inbyggda praktiska realskollinjer. Detta förslag har enligt huvudtiteln i det väsentliga

biträts av mig, varvid jag dock förutsatt, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga ställning till detaljerna i förslaget. Lämpligen böra timplärläroverodena jämväl vid ifrågavarande inbyggda praktiska realskollinjer — liksom för övrigt även vid i kommunal mellanskola inbyggd praktisk linje — utgå enligt samma grunder, som nu ifrågasatts beträffande timplärlärover vid praktiska mellanskolor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela bestämmelser i detta hänseende.

E. Avlöningsreglementet.

Det av 1936 års läroverodessakkunniga föreslagna avlöningsreglementet jämte de sakkunnigas specialmotivering till detsamma torde böra fogas såsom bilagor vid denna proposition (*bilaga A och B*). Myndigheternas yttranden rörande de särskilda paragraferna i reglementsförslaget hava, i den mån de icke i det föregående berörts, refererats i nämnda bilaga B.

Såsom av bilaga B framgår, hava statskontoret och undervisningsväsendets lönenämnd icke inlåtit sig på en detaljgranskning av förslaget, eftersom nämnda myndigheter förutsatt, att förslaget icke vore avsett att i detalj godkännas av riksdagen utan komme att göras till föremål för ytterligare överarbetning genom Kungl. Maj:ts försorg. Såvitt av dessa myndigheters och skolöverstyrelsens yttranden framgår, hava de dock i huvudsak givit sin anslutning till det föreslagna avlöningsreglementet, i den mån icke deras ståndpunktstagande i huvudfrågorna givit anledning till avvikelser.

Departementsefven.

Redan i det föregående har antytts, att allenast grundreglerna för avlöning av läroveroderna vid förevarande högre kommunala skolformer böra underställas riksdagen för prövning och godkännande. Däremot är det, såsom också av myndigheterna förutsatts, icke lämpligt, att i detalj underställa riksdagen de avlöningsbestämmelser, som böra utfärdas. Det läroveroderna böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat sitt beslut, föranstalta om en mera i detalj gående prövning av sakkunnigförslaget, varvid böra *dels* i reglementet vidtagas de ändringar, som betingas av de ändringar i de sakkunnigas förslag, vilka jag i det föregående ifrågasatt, *dels* ock de jämkningar i övrigt, som kunna finnas lämpliga i syfte att åstadkomma överensstämmelse, så långt detta låter sig göra, med de lönebestämmelser, som, sedan de sakkunniga avlämnat sitt betänkande, av Kungl. Maj:t utfärdats beträffande de statligt anställda läroveroderna och beträffande folk- och småskolläroveroderna.

I det följande upptager jag emellertid till behandling vissa enskildheter i de sakkunnigas författningsförslag, närmast sådana delar, som framkallat erinringar från de hörda myndigheternas sida.

Vad angår 2 §, har jag ingenting att erinra mot att avlöningen till vederbörande lärare utbetalas i efterskott och utgår endast till och med den dag, läraren avgår. Chefen för finansdepartementet kommer att anmäla frågan om de jämkningar i gällande pensionsbestämmelser angående lärares tjänstepension, som härav föränledas.

De föreslagna, i 6—8 §§ kodifierade reglerna för tillgodoräknande av tidigare anställning finner jag mig kunna biträda. Den av de sakkunniga berörda frågan om meddelande av generella föreskrifter om rätt för lärare vid de statliga läroverken att i löneturshänseende tillgodoräkna likvärdig tjänstgöring vid i det föreslagna avlöningsreglementet avsedda kommunala skolformer efter samma grunder, som om ifrågavarande tjänstgöring vore fullgjord i statens tjänst, lärer framdeles böra tagas under omprövning. 8 § 2 mom. andra stycket i författningsförslaget bör så formuleras, att därav klart framgår, att bestämmelsen avser övergång allenast från ordinarie tjänst inom statens undervisningsväsende.

Vad angår 9 §, delar jag lönenämndens uppfattning, att denna paragraf bör innehålla en motsvarighet till de beträffande statliga lärare gällande bestämmelserna angående löneförmåner vid förflyttning till tjänst inom lägre lönegrad.

Beträffande det under 10 § framlagda förslaget om utökning av lärares vid högre folkskola tjänstgöringsskyldighet för det fall, att den årliga lästiden icke uppgår till 38 läsveckor, tillåter jag mig hänvisa till vad i det föregående anförts. Framdeles bör övervägas, huruvida icke bestämmelsen i fråga lämpligen bör meddelas i stadgan för de högre folkskolorna.

Vad i 11 § föreslagits beträffande beräkning av kallortstillägg för det fall, att anställning icke omfattar helt kalenderår, bör — i anslutning till vad enligt kungörelsen nr 961/1937 i motsvarande hänseende gäller beträffande lärare vid folkskoleväsendet — utbytas mot en i lämpligt sammanhang meddelad föreskrift, att kallortstillägget skall beträffande extra ordinarie och vikarierande lärare för varje dag, läraren innehar anställning, utgöra $\frac{1}{365}$ av vederbörligt årsbelopp.

De under 13 § 4 mom. föreslagna bestämmelserna angående fullgörande av återläsningsskyldighet och vad därmed sammanhänger torde böra utformas i anslutning till vad i motsvarande hänseende gäller beträffande folk- och småskollärare.

De sakkunniga hava med någon tvekan under 14 § föreslagit bestämmelser angående särskilt löneavdrag vid ledighet för idkande av studier eller bedrivande av arbete, som prövas vara av betydelse för skolväsendet eller för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom skolväsendet. Avdrag skall dock enligt förslaget få ske för högst tre månader och under förutsättning, att överstyrelsen lämnat sitt medgivande. I annat fall skulle hela lönen avstås. Överstyrelsen har i sitt yttrande i ämnet uttalat sig för att de kommunalt anställda lärarna borde i detta hänseende beredas

samma förmån av upp till sex månaders ledighet för ändamålet som de statligt anställda lärarna. Statskontoret har delat den tvekan, varåt de sakkunniga givit uttryck.

För egen del anser jag mig böra tillstyrka bestämmelser i antydd riktning endast under förutsättning, att tiden för ledigheten maximeras till tre månader och att överstyrelsen i varje särskilt fall prövar förutsättningarna för förfarandets tillämpande. I anslutning i övrigt till vad som gäller beträffande statligt anställda lärare föreslår jag, att vederbörande lärare skall vidkännas vederbörligt löneavdrag vid ledighet i och för studier för vinnande av högre lärdomsmeriter i visst ämne, dock sammanlagt för högst tre månader av den tid, han innehar befattning inom en och samma lönegrad, och under förutsättning, att skolöverstyrelsen prövat behov av sådan ledighet föreligga.

Jag ansluter mig till statskontorets förslag, att den under 15 § 1 mom. ifrågasatta bestämmelsen angående löneförmåner för lärare, som erhållit ledighet från sin tjänst för att uppehålla annan lärarbefattning, bör utformas med ledning av vad numera gäller beträffande lärare vid folk- och småskolor. Vederbörande lärare bör alltså, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnat, av lön jämte ifrågakommande kallortstillägg och rektorsarvode avstå ett belopp, motsvarande vad han skulle äga uppbära, om han under tiden för ledigheten såsom vikarie uppehölle den egna befattningen.

Beträffande utformningen av 17 § (semesterrätt för rektor) ansluter jag mig till lönenämndens förslag.

23 § bör underkastas omarbetning till överensstämmelse med vad jag i det föregående föreslagit beträffande storleken av rektorsarvode och med beaktande av ett enligt bilaga B av lönenämnden gjort påpekande.

Vad de sakkunniga enligt 25—38 §§ föreslagit beträffande avlöning åt icke-ordinarie lärare synes kunna i huvudsak godtagas, dock med beaktande av vissa av de hörda myndigheterna gjorda erinringar och de avvikelser från sakkunnigförslaget, som av mig i det föregående ifrågasatts. I likhet med statskontoret och lönenämnden anser jag, att för extra ordinarie lärare vid förevarande skolor böra gälla i stort sett samma bestämmelser om avlöning under vissa slag av ledighet, som i motsvarande hänseende numera gälla beträffande extra ordinarie läroverkslärare.

Jag har redan i det föregående förklarat mig anse, att likställighet i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga befattningshavare bör komma till stånd på sätt av 1937 års riksdag förutsatts beträffande statligt anställda lärare samt lärare vid folk- och småskolor. Jag har således ingenting att erinra mot att denna likställighet i lönehänseende genomföres etappvis på sätt de sakkunniga i sitt förslag till *övergångsbestämmelser* förutsatt. I fråga om utformningen av dessa övergångsbestämmelser föreligger den skillnaden mellan å ena sidan statligt anställda lärare och å andra sidan lärare

vid folk- och småskolor, att bestämmelserna för de statliga lärarnas del avse blott *ordinarie* kvinnliga lärare, medan motsvarande föreskrifter för folk- och småskollärarna avse *både ordinarie och icke-ordinarie* kvinnliga lärare. De sakkunniga hava i sitt nu föreliggande förslag förutsatt, att beträffande lärarna vid förevarande högre kommunala skolformer skulle tillämpas de bestämmelser, som kommit till användning beträffande folk- och småskollärare, innebärande alltså att jämväl icke-ordinarie kvinnliga lärare först efter en övergångstid skulle komma i åtnjutande av de högre löneställningarna. Skolöverstyrelsen däremot har föreslagit, att på detta område skulle tillämpas bestämmelserna beträffande statsanställda lärarinnor.

För egen del anser jag konsekvensen fordra, att i princip likartade bestämmelser i detta hänseende komma till användning beträffande de vid de högre *kommunala* skolorna anställda lärarinnorna, som meddelats beträffande lärarinnor vid de lägre *kommunala* skolorna. Jag biträder alltså de sakkunnigas förslag i denna del. Då jag i det följande föreslår, att löne-regleringen skall genomföras först från och med den 1 januari 1939 — alltså ett halvt år senare än de sakkunniga tänkt sig — vill jag ifrågasätta en framflyttning av de tidsgränser för de kvinnliga lärarnas uppflyttning i löneklass, som de sakkunniga räknat med. Jag föreslår sålunda, att i fråga om placering i löneklass av ordinarie och icke-ordinarie kvinnlig lärare skall i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar, gälla, att sådan lärare skall under tiden den 1 januari 1939—den 30 juni 1941 åtnjuta avlöning enligt löneklass, som är två löneklasser lägre än den, som enligt avlöningsreglementet eljest skulle hava gällt, och under tiden den 1 juli 1941—den 30 juni 1944 enligt löneklass, som är närmast lägre än den enligt reglementet eljest gällande.

II. Statsbidragsfrågan.

1. Gällande bestämmelser.

Enligt gällande bestämmelser (kungörelsen nr 927/1918) skall skolområde, som underhåller *k o m m u n a l m e l l a n s k o l a*, för bestridande av kostnaderna härför erhålla bidrag av statsmedel dels till skolan och till parallellavdelning av årsklass, dels ock för lärare med full tjänstgöring.

Skolan skall omfatta fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan och i dessa klasser hava sammanlagt minst 40 lärjungar.

Inom varje årsklass må statsbidrag utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att

minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma.

I fråga om statsbidrag till parallellavdelningar skola i enlighet med beslut av 1937 års riksdag gälla följande bestämmelser:

1. Antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal mellanskola må, vad beträffar skolans tre lägre årsklasser, icke överstiga 35 och, vad beträffar skolans högsta årsklass, icke överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides.

2. Efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall må statsbidrag utgå till högst så stort antal parallellavdelningar inom varje årsklass, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början, i fråga om skolans tre lägsta årsklasser, minst 35 lärjungar eller, där det icke är fråga om nyintagen klass och efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma, samt, i fråga om skolans högsta årsklass, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma; dock må statsbidrag utgå till sammanlagt högst 119 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t, efter framställning av överstyrelsen, för särskilt fall annorlunda bestämmer.

Finnas inom ett skolområde en eller flera kommunala mellanskolor, för vilka statsbidrag redan utgår, skall det bero på Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida statsunderstöd må utgå till flera sådana skolor inom området.

Till *skolan* utgår statsbidrag med 11 200 kronor årligen, motsvarande grundlönen för 4 ordinarie kvinnliga ämneslärare, varjämte ett särskilt bidrag å 2 800 kronor årligen utgår för varje i ovan angivna ordning upprättad parallellavdelning. Härjämte må skola, däri flickor undervisas, kunna erhålla ett särskilt understöd till undervisning i hushållsgöromål, ej överstigande 600 kronor för år. Understöden för nämnda undervisning skola utgå med högst 400 kronor för en kurs i ämnet, omfattande *en* lärjungegrupp, samt därutöver med högst 200 kronor för ytterligare undervisning i ämnet.

För *lärare* utgör statsbidraget:

- a) för varje manlig ordinarie ämneslärare: 500 kronor;
- b) för varje manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 300 kronor;
- c) för rektor: $\frac{2}{3}$ av det för honom stadgade särskilda arvodet; för biträdande föreståndarinna: det till henne utgående särskilda arvodet;
- d) för varje ordinarie ämneslärare: ett belopp, motsvarande de läraren tillkommande ålderstilläggen;
- e) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare: om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;

f) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom: det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien; samt

g) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken till förekommande av smittfara av vederbörande myndighet förhjudits att tjänstgöra, det belopp, som erfordras till arvode åt vikarien, dock icke för längre tid än högst sex månader.

Enligt kungörelsen nr 938/1920 utgår statsbidrag för undervisning i *manlig och kvinnlig slöjd* samt *handarbete* vid kommunala mellanskolor med ett belopp av 150 kronor årligen för varje avdelning av minst femton lärjungar (i vissa fall efter särskilt medgivande av skolöverstyrelsen vid ett lärjungantal av tolv). Här avsedda bidrag utgår endast för undervisning, som omfattar minst två veckotimmar för varje slöjd- eller handarbetsavdelning.

Förutom statsbidrag enligt angivna grunder utgå av statsmedel tidigare omnämnda förmåner, *tillfällig löneförbättring* och *dyrtidstillägg*.

De kostnader för lärarlöner, som skola bestridas av skolområdet, äro alltså, hava 1936 års lärarlönesakkunniga framhållit, ordinarie ämneslärare tillförsäkrade förmåner av fri bostad och bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris, avlöning utöver utgående statsbidrag till lärare i övningsämnen, i den mån ej undervisning i dessa ämnen bestrides av fast anställda ämneslärare, kostnader för avlöning av erforderligt antal timlärare, en tredjedel av rektors arvode samt arvode åt rektorsvikarie och vikarie för biträdande föreståndarinna.

De i gällande statliga avlöningsförfattningar fastställda lönebelopp äro minimilöner. De olika skolområdena äga att därutöver bevilja kommunala lönetillägg, vilket också, såsom ovan framhållits, skett vid åtskilliga skolor.

Statsbidrag till *k o m m u n a l a f l i c k s k o l o r* och till *h ö g r e f o l k s k o l o r* utgå efter i stort sett samma grunder som till de kommunala mellanskolorna.

2. 1936 års lärarlönesakkunniga.

Då enligt 1937 års riksdags beslut de kommunala tilläggsförmånerna för folk- och småskollärarna skulle bortfalla och då de synpunkter, som anförts beträffande avskaffande av kommunala lönetillägg åt lärare vid folk- och småskolor, hade giltighet jämväl beträffande lärarpersonalen vid de högre kommunala skolformerna, hava de sakkunniga utgått ifrån att dylika tillägg efter löneregleringens ikraftträdande icke heller skulle förekomma vid vare sig kommunala mellanskolor eller övriga nyssnämnda skolformer.

Beträffande formen för meddelandet av ett förbud mot kommunala tillägg hade beträffande lärarna vid folk- och småskolor frågan lösts på det

sättet, att som villkor för statsbidrag till lärares avlöning uppställts kravet, att läraren icke utöver den av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda avlöningen av skoldistriktet tillerkändes ersättning för utförande av arbetsuppgifter, som enligt gällande bestämmelser åläge honom i tjänsten. Överträdelse av detta villkor skulle alltså medföra förlust av statsbidraget.

Vad sålunda bestämts för folk- och småskolornas vidkommande borde enligt de sakkunnigas mening i tillämpliga delar gälla även i fråga om nu avsedda skolformer.

De sakkunniga ansåge sig böra erinra, att Kungl. Maj:t i propositionen nr 270/1937 föreslagit, att lärare vid folk- och småskolor skulle i avseende å anlitande av statens intressekontor jämföras med statlig befattningshavare i den utsträckning, som vore möjligt. Härför krävdes emellertid, att vederbörande hos skoldistriktet anställda redogörare (skolkassör) bleve skyldig till intressekontoret redovisa belopp, som läraren önskade genom avdrag å sin avlöning avsätta för intressekontorsändamål. Såsom ytterligare villkor för erhållande av statsbidrag till bestridande av kostnaderna för lärarnas avlöning hade Kungl. Maj:t därför föreslagit, att skyldighet härutinnan av skoldistriktet ålades redogörare. Kungl. Maj:ts berörda förslag hade vunnit riksdagens bifall.

De sakkunniga utginge ifrån att motsvarande föreskrifter meddelades jämväl för lärarna vid här avsedda kommunala skolformer.

I fråga om statens bidrag till lärarnas avlöning efter genomförandet av en lönereglering enligt ovan förordade grunder, finge till en början framhållas, att av de utav statsmedel till lärarna nu utgående löneförmånerna den tillfälliga löneförbättringen givetvis icke komme att utgå efter löneregleringens genomförande. Vidare borde dyrtidstillägg å de nyreglerade lönebeloppen utgå efter samma grunder, som gällde för befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk, d. v. s. efter ett procenttal, som vore 18 enheter mindre än det, som gällde för befattningshavare vid oreglerade verk.

Beträffande grunderna för de egentliga statsbidragen hade 1928 års lönekommitté föreslagit, att dessa bidrag borde utgå till läraravlöning i stället för såsom enligt gällande bestämmelser dels för klassavdelning och dels för lärare. Kommittén hade ifrågasatt följande huvudbestämmelser för statsbidrag:

1. Statsbidrag utgår med ordinarie lärares lön, minskad med för varje ortsgrupp fixerat ersättningsbelopp för naturaförmåner, till lika många ordinarie lärare som antalet klasser.

2. Statsbidrag utgår med hela lönen till icke-ordinarie lärare, som anställts på grund av parallellavdelnings inrättande, dock med högst det belopp, som i motsvarande fall skulle hava utgått till ordinarie lärare.

3. Statsbidrag till andra lärare, än i punkterna 1 och 2 avses, utgår med skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares lön.

4. Har parallellavdelning varit erforderlig under minst fem år, bör en ordinarie tjänst inrättas och statsbidrag till denna utgå, såsom i punkt 1 sägs.

5. Där särskild ersättning utöver lön utgår till lärare, som är förordnad såsom rektor, utgår statsbidrag med $\frac{2}{3}$ av den särskilda ersättningen.

6. Där rektor åtnjuter rektorlönen, utgår statsbidrag med $\frac{3}{4}$ av lönen.

I sitt yttrande över lönekommitténs betänkande hade *skolöverstyrelsen*, som förutsatte, att kommittén endast ville angiva de nya huvudbestämmelserna och att bidrag, varom ingenting särskilt nämnts, skulle utgå enligt samma principer som dittills, förklarar sig icke hava något att i huvudsak erinra mot kommitténs förslag i fråga om statsbidrag, då parallellavdelning nyinrättades.

Överstyrelsen hade dock funnit sig böra hemställa om en jämkning. Stundom kunde man vid nyinrättande av skolor, framför allt på större platser, mycket snart konstatera, att behovet av parallellavdelningar berodde på förhållanden, som måste anses vara konstanta. I dylika fall vore det givetvis önskvärt, att man ej behöfve dröja fem år med inrättande av ordinarie lärarbefattningar för dessa parallellavdelningar. Genom att inrätta dylika befattningar kunde man ej blott förvärva väl kvalificerade lärare för parallellklasserna utan även — vilket ur pedagogisk synpunkt vore synnerligen viktigt — förhindra alltför täta lärarombyten. Enligt kommitténs förslag skulle emellertid skolan även i ett dylikt fall först efter fem år kunna erhålla statsbidrag, motsvarande en ordinarie lärares lön.

Denna olägenhet skulle emellertid kunna undanröjas genom att överstyrelsen erhöle rätt att medgiva, att ordinarie lärare anställdes för parallellavdelning, redan innan sådan varit behöfvlig under fem år. Ett tillägg härom borde därför enligt överstyrelsens förmenande göras i kommitténs förslag. I samband härmed torde lämpligen den föreslagna bestämmelsen formuleras så, att det bleve fullt tydligt, att skolan ej vore ovillkorligen skyldig att inrätta dylik ordinarie befattning efter fem år. Det kunde ju då alltjämt vara osäkert, om behovet av parallellavdelning vore konstant. Punkt 4 i kommitténs förslag till bestämmelser skulle med hänsyn till det anförda lämpligen kunna få följande formulering:

»Har parallellavdelning varit erforderlig under fem år i följd, må en ordinarie lärartjänst kunna inrättas för denna avdelning och statsbidrag till lärarens lön utgå, såsom i punkt 1 sägs. På skolöverstyrelsens prövning må bero, huruvida dylik tjänst må inrättas tidigare än ovan sagts.»

Spörsmålet om huru statsbidrag skulle utgå, då ordinarie tjänst uppehölls av vakansvikarie, hade ej berörts av kommittén. Då kommitténs förslag emellertid överhuvudtaget ginge ut på att statsbidraget skulle direkt knytas till läraravlöningen, torde det vara givet, att kommittén åsyftat, att statsbidrag i detta fall skulle utgå med hela lönen till icke-ordinarie lärare. Överstyrelsen hade inte något att invända häremot liksom ej heller mot kommitténs förslag till statsbidrag till avlöning åt rektor med lön enligt särskild för rektor bestämd lönegrad.

Enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas mening borde grunderna för fördelningen mellan staten och respektive skolområden av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning anpassas efter de föreslagna ändringarna av avlöningsbestämmelserna. I stället för nettolön med rätt till vissa förmåner in natura utöver den kontanta lönen skulle lärarna genom den föreslagna lö-neregleringen erhålla bruttolön, och vidare innebure det av de sakkunniga framlagda lö-neregleringsförslaget, att kvinnliga lärare skulle uppbära lika

lön som motsvarande manliga lärare, dock utan rätt att erhålla uppflyttning i högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad. I detta sammanhang torde särskilt böra uppmärksammas den ändrade ställning, övningslärarna skulle komma att erhålla enligt det framlagda löneregeringsförslaget, framför allt med hänsyn till den för dem föreslagna möjligheten att erhålla i de statliga löneförfattningarna reglerad fast anställning med pensionsrätt.

De sakkunniga, som ansåge de av 1928 års lönekommitté föreslagna statsbidragsgrunderna med däri av överstyrelsen förordade jämkningar innebära förbättringar i förhållande till nu gällande statsbidragsbestämmelser, hade med hänsyn till ovan angivna förändringar i avlöningssystemet ansett sig böra undersöka, huruvida det icke skulle vara möjligt att åstadkomma än ytterligare förenklingar av ifrågavarande statsbidragsgrunder.

Vad i sådant avseende i det närmast följande anföres avser ej blott de kommunala mellanskolorna utan även övriga i detta betänkande avsedda skolformer.

Efter genomförandet av ett bruttolönesystem syntes rätt avsevärda svårigheter möta mot att för här avsedda skolformer anknyta de olika skolområdenas bidrag till lärarlönerna till värdet å respektive orter av en bostad av den storlek, boställsordningen föreskrev för vederbörande lärarkategori. För en fixering av statsbidraget enligt angivna grunder efter genomförande av bruttolönesystemet förutsattes nämligen, att värdet av bostadsförmånen kunde på ett någorlunda tillförlitligt sätt fastställas. Detta skulle givetvis vara fallet, därest här avsedda lärare regelmässigt innehade tjänstebostad, som bleve värderad i härför föreskriven ordning. Enligt vad som framginge av inhämtade uppgifter, vore det emellertid endast i undantagsfall dessa lärare anvisades tjänstebostad. I regel uppbure de i stället kontant ersättning enligt ortens pris för dem enligt gällande nettolönesystem tillkommande naturaförmåner.

Det torde emellertid icke vara möjligt att lägga de ersättningsbelopp, som för närvarande utginge, till grund för bestämmandet av skolområdes andel i lärarnas löner. Det hade nämligen visat sig, att dessa belopp, även på orter med, såvitt bedömas kunde, ungefärligen samma hyresnivå, vore alltför varierande för att kunna tjäna till ledning vid ifrågavarande kostnadsfördelning.

De sakkunniga ansåge sig i stället böra ifrågasätta, huruvida icke statsbidragen till här avsedda skolor skulle kunna fastställas till en *viss kvotdel av samtliga lönekostnader vid respektive skolor*. En dylik anordning syntes ligga synnerligen nära till hands efter likalönsprincipens genomförande, varigenom det nuvarande särskilda bidraget till manliga lärares lön skulle bortfalla. De sakkunniga hade icke förbisett, att skoldistriktens härigenom skulle få bidraga jämväl till kostnaderna för lärarnas avlöningsförhöjningar, under det att enligt gällande bestämmelser ålderstilläggen i sin helhet utginge av statsmedel.

Fördelarna ur praktisk synpunkt av att statsbidragen utmättes efter viss procent av samtliga enligt avlöningsreglementet till lärarna vid vederbörande skola utgående lönekostnader syntes emellertid till fullo motivera en dylik ändring i statsbidragsgrunderna.

Genom en bestämmelse av sådan art skulle det bliva möjligt att tillgodose de billighetskäl, som talade för att bidrag av statsmedel även lämnades till

avlönande av timlärare i såväl läsåmnen som övningsämnen. Genom löneregleringen komme nämligen timlärarlönerna att undergå en rätt avsevärd förhöjning, samtidigt som av staten bekostade dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring reducerades, respektive helt indroges. Resultatet skulle alltså, om ingen ändring i berörda hänseende skedde, för kommunernas del bliva en icke oväsentlig ökning av deras utgifter för ifrågavarande skolor. Skälen för beredande av statsbidrag till övningslärarnas avlöning stärktes ytterligare genom den för dessa lärare föreslagna möjligheten att vinna statligt reglerad anställning med pensionsrätt.

En övergång till nu angivna statsbidragsgrunder (statsbidraget = viss kvotdel av skolans samtliga löneutgifter) förutsatte givetvis, att en statlig kontroll anordnades över anställningen av lärarpersonal. De sakkunniga ville dock uttryckligen betona, att det ekonomiska ansvaret för lärarpersonalen alltjämt borde åvila vederbörande skolas huvudman. Statsbidrag till lärarnas avlöning borde utgå, endast om och i den mån, de befunnas erforderliga för skolans verksamhet.

För inrättande av pensionsberättigade lärartjänster, d. v. s. ordinarie eller extra ordinarie lärarbefattningar, torde sålunda böra fordras särskilt medgivande av skolöverstyrelsen. Skulle sådan befattning sedermera bliva obehörlig, exempelvis genom nedläggande av parallellavdelning i följd av minskat elevantal, borde statsbidrag för lärarens avlöning icke vidare utgå utan det finge bliva skolkommunens sak att härvidlag bära det ekonomiska ansvaret. De sakkunniga ville fästa uppmärksamheten på att sammalunda vore förhållandet enligt nu gällande bestämmelser.

Beträffande anställandet av annan icke-ordinarie lärarpersonal föreställde sig de sakkunniga, att mera allmänna föreskrifter i fråga om antalet lärare vid varje skola i förhållande till antalet parallellavdelningar lämpligen kunde meddelas av skolöverstyrelsen och att i undantagsfall förekommande framställningar om avvikelser från dylika föreskrifter skulle kunna prövas av överstyrelsen, utan att överstyrelsen därigenom erhöle nämnvärt merarbete.

Vad härefter anginge frågan om *statsbidragets avvägning*, utginge de sakkunniga, såsom ovan framhållits, ifrån att dyrtidstillägg av statsmedel även efter löneregleringens genomförande, ehuru med reducerat belopp, skulle utgå till lärarna såsom en dem tillkommande förmån.

De sakkunniga hade beräknat statens nuvarande andel i de enligt gällande bestämmelser utgående minimilönerna vid ifrågavarande skolformer till omkring 75 à 85 procent av samtliga dessa löneförmåner. Statens bidrag utginge emellertid för närvarande med samma belopp för samtliga lärare oavsett stationeringsorten, vilket i ett stort antal fall föranlett vederbörande skolkommuner att lämna lärarna compensation för ökade levnadskostnader å dyrorterna. I de fall, då kommunerna beviljat lärarna större löneförmåner än de föreskrivna minimilönerna, ökades givetvis det procenttal, varmed kommunen bidroge till lönekostnadernas totalbelopp.

Enligt de av de sakkunniga ovan ifrågasatta statsbidragsgrunderna skulle emellertid statsverket efter löneregleringens genomförande lämna bidrag jämväl till den till lärarna enligt de föreslagna avlöningsbestämmelserna utgående dyrortskompensationen. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga ansett sig böra förorda, att staten lämnade bidrag till vederbörande skolområde — förutom med dyrtidstillägg åt lärarna enligt de för befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk gällande grunder — med $\frac{2}{3}$ av de lönebelopp, som utbetalades till lärarpersonalen vid ifrågavarande skolor i enlighet med de

av de sakkunniga förordade lönebestämmelserna, vilket innebure, att staten skulle till lärarnas samtliga löneförmåner komma att bidra med omkring 70 procent.

Med hänsyn till att åtskilliga samhällen å de lägre dyrortsgrupperna genom en dylik fördelning av kostnaderna i flera fall skulle få vidkännas en ökning av den kvotdel, varmed de för närvarande bidroge till lärarnas avlöning, hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå en höjning av nämnda kvotdel för de kommunala mellanskolornas vidkommande. Mot en dylik åtgärd kunde visserligen betänkligheter möta med hänsyn till den förmån, som härigenom skulle komma vissa större skolkommuner till del, vilka redan vid statsbidrag efter en kvotdel av $\frac{2}{3}$ skulle erhålla en minskning av sin nuvarande andel av lönekostnaderna. Med hänsyn emellertid till att de kommunala mellanskolorna för ett stort antal kommuner med svagare ekonomisk ställning hade att fylla samma uppgift som de statliga realskolorna, för vilka staten vidkändes hela lönekostnaden, hade det syntes de sakkunniga skäligt att för de kommunala mellanskolorna statsbidraget bestämdes till något högre kvotdel av lönekostnaderna än för övriga här ifrågakvarande skolformer. Denna högre kvotdel ville de sakkunniga föreslå till $\frac{3}{4}$, vilket motsvarade omkring 77,5 procent av samtliga löneförmåner.

De sakkunnigas förslag innebär alltså, att statsbidragssystemet skulle ändras därhän, att staten, i stället för nuvarande anordning med bidrag dels till skolan, dels ock till lärarna, skulle bestrida viss kvotdel, beträffande kommunala mellanskolor $\frac{3}{4}$ och i fråga om övriga här avsedda skolformer $\frac{2}{3}$ av samtliga enligt det föreslagna avlöningsreglementets bestämmelser vid vederbörande skola utgående lönebelopp. Därjämte skulle statsverket liksom hittills bevilja dyrtidstillägg till lärarna enligt de grunder, som tillämpades vid statens s. k. reglerade verk. Som villkor för erhållande av statsbidrag till lärares avlöning skulle gälla, att några kommunala löne- eller pensions-tillägg icke beviljades lärarna. Dock har föreslagits (jfr nedan), att om lärare genom den nya löneregleringen skulle lida minskning i honom tillkommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt, statsbidrag till sådan lärares lön skulle utgå allenast under villkor, att kommunen iklätt sig att hålla läraren skadeslös för berörda minskning.

De sakkunniga hava utfört ingående beräkningar av de merkostnader för statsverket, som en reglering enligt deras förslag av löneförmånerna för lärarna vid de högre kommunala skolformerna och en omläggning i enlighet med vad nyss anförts av statsbidragsgrunderna skulle medföra.

Härvid hade de sakkunniga tillämpat samma grunder, som numera iaktoges vid beräkning av avlöningsanslag å riksstaten. I enlighet härmed hade de sakkunniga i fråga om de ordinarie lärarnas löner enligt gällande bestämmelser utgått ifrån lärarnas löneställning i högsta lönegraden, d. v. s. efter erhållande av samtliga ålderstillägg, och vid beräkningen av motsvarande kostnader enligt det föreslagna avlöningsreglementet hade varje lärares avlöning beräknats efter den för läraren förekommande högsta löneklassen. Vid beräkningen av kostnaderna för avlöning åt extra ordinarie lärare

enligt de föreslagna lönebestämmelserna hade de sakkunniga utgått ifrån den löneklass, som vore två löneklasser högre än vederbörande lärares begynnelselön. Sålunda beräknade belopp avsåge att täcka icke blott läraren tillkommande lön och de särskilda förmåner, som kunde tillkomma honom, utan även avlöningskostnaderna till vikarierna under förekommande ledigheter. I övrigt hade beräkningarna av de belopp, vartill samtliga lärarlöner vid de olika skolformerna skulle uppgå efter löneregleringens genomförande, verkställt enligt samma grunder, som tillämpades vid beräkningen av vederbörande anslag för motsvarande kostnader vid de statliga läroverken.

Beträffande detaljerna i de sålunda utförda beräkningarna torde få hänvisas till de sakkunnigas betänkande (sid. 87—96). Av beräkningarnas slutresultat lär här böra meddelas allenast följande sammanfattande översikt:

	Statens kostnader		Kostnadsökning
	för närvarande ¹	efter löne- och statsbidragsreglering ²	
Kommunala mellanskolor.....	2 077 000	2 685 000	608 000
Kommunala flickskolor	1 540 000	1 775 000	235 000
Högre folkskolor	1 865 000	2 200 000	335 000
Summa kronor	5 482 000	6 660 000	1 178 000

¹ Inklusive tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg.

² Inklusive dyrtidstillägg men exklusivt provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrtidstillägg.

3. Myndigheternas yttranden.

De sakkunnigas omförmälda förslag angående ändrade grunder för statsbidrag har icke föranlett någon erinran från *statskontorets* sida.

Däremot har skolöverstyrelsen anfört betänkligheter i fråga om förslaget, att staten skulle vad avsåge de kommunala mellanskolorna bidra med en kvotdel på $\frac{3}{4}$ och vad avsåge övriga högre kommunala skolor med en kvotdel på $\frac{2}{3}$ av vederbörande lönekostnader.

Därest de sakkunnigas förslag realiserades, torde en oundviklig konsekvens bli, att åtskilliga kommuner, i valet mellan att upprätta å ena sidan en kommunal mellanskola med en allmän teoretisk realskollinje, å andra sidan en högre folkskola med yrkesbetonad linje, en praktisk mellanskola eller en kommunal flickskola, skulle av ekonomiska skäl välja den förra skolformen. Staten skulle på detta sätt komma att direkt motverka den lovande utveckling, som på senare tider inletts inom vårt skolväsen mot en mer praktisk yrkesbetonad undervisning, avsedd att bereda de unga för de alltmer ökade krav, som de praktiska yrkena ställde på sina utövare, och ägnad att skapa ökad aktning för det praktiska arbetet. Därest vidare en kommun i valet mellan å ena sidan en kommunal mellanskola och å andra sidan en kommunal flickskola skulle av rent ekonomiska skäl välja den förra, skulle detta även ur en annan synpunkt vara mindre lyckligt. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att den kommunala flickskolan beredde flickorna en lug-

nare studiegång och gäve dem en åtminstone i vissa ämnen grundligare utbildning, samt att den på det hela taget beredde dem möjlighet till en på en gång allmänt medborgerlig och för deras särskilda behov och läggning avpassad undervisning. I och med skapandet av den kommunala flickskolan hade också statsmakterna visat sin uppskattning och sitt erkännande av denna skolform. Överstyrelsen befarade emellertid, att en fördelning av statsbidraget till de högre kommunala skolorna enligt de sakkunnigas förslag skulle verka hindrande för uppkomsten av nya kommunala flickskolor. och att den sålunda skulle i detta hänseende direkt motverka en av staten själv inledd utveckling, som ansetts önskvärd och lycklig.

Under dylika förhållanden syntes det överstyrelsen uppenbart, att den enda utvägen att i här berörda avseende skapa rättvisa och garantera kommunerna möjlighet att på rent sakligt pedagogiska grunder träffa val av skolform vore, att statsbidraget finge utgå med lika kvotdel eller med $\frac{3}{4}$ till samtliga skolformer.

Även under förutsättning att staten betalade $\frac{3}{4}$ av de kommunala mellanskolornas lönekostnader, syntes emellertid åtskilliga av de kommuner, vilka för närvarande underhölle dylika skolor, efter löneregleringens genomförande komma att få vidkännas ökade, i vissa fall avsevärt ökade kostnader. Detta vore så mycket mer att beklaga, som i allmänhet de kommuner, i vilka kommunala mellanskolor funnes upprättade, kunde sägas vara ekonomiskt mindre bärkraftiga. Med hänsyn såväl härtill som till att de kommunala mellanskolorna kunde sägas fylla samma uppgift som de statliga realskolorna, för vilka staten vidkändes hela lönekostnaden, och därvid i all synnerhet fyllde en betydelsefull uppgift för den fortsatta utbildningen av landsbygdens barn, ville överstyrelsen framhålla behovet av en utredning rörande ett fortsatt förstatligande av de kommunala mellanskolorna.

**Departement-
schefen.**

I anslutning till de sakkunnigas förslag och i överensstämmelse med de föreskrifter, som nu i sådant hänseende gälla beträffande statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, föreslår jag, att såsom villkor för utgående av statsbidrag till kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skall gälla, att lärarnas avlöningsförmåner utgå i enlighet med vad därom varder stadgat och att lärare icke därutöver av skolområdet åtnjuta ersättning för utförande av arbetsuppgifter, som enligt meddelade bestämmelser kunna åläggas honom i tjänsten. Som villkor bör vidare i anslutning till de sakkunnigas förslag gälla, att vederbörande redögörare i föreskriven ordning till statens intressekontor redovisar belopp, som lärare önskar genom avdrag å sin avlöning avsätta för intressekontorsändamål. Härförutom böra för statsbidrags utgående föreskrivas i huvudsak samma villkor angående skolornas organisation, undervisning, tillhandahållande av lokaler, möbler och undervisningsmaterial genom skolområdets försorg m. m., som nu tillämpas. Som villkor bör även gälla, att skolområdet bereder personlig lönefyllnad och personlig pensionsfyllnad åt lärare, som genom löneregleringen lider minskning i löne- eller pensionsförmåner. I sistnämnda hänseende synas kunna meddelas i stort sett samma bestämmelser, som enligt kungörelsen nr 901/1937 i detta hänseende äro stadgade i fråga om folk- och småskollärare. Slutligen bör, på sätt i det följande angives,

som villkor gälla, att fråga om inrättande av ny lärartjänst underställes prövning av central statsmyndighet.

Vad angår statsbidragets storlek, har jag ingenting att erinra mot de sakkunnigas förslag, att staten jämväl i fortsättningen bestrider hela kostnaden för dyrtidstillägg, givetvis utgående jämlikt de regler, som kunna komma att gälla beträffande befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk.

De sakkunnigas förslag beträffande formerna för statens bidrag i övrigt till förevarande högre kommunala läroanstalter innebär en önskvärd förenkling av det nuvarande statsbidragssystemet och i det stora hela taget en lycklig lösning av denna fråga. I princip anser jag mig därför böra biträda förslaget, att ifrågavarande statsbidrag skall utgå med en viss kvotdel av samtliga till vederbörande skola enligt avlöningsreglementet utgående lönebelopp. Som förutsättning härför bör emellertid, såsom de sakkunniga påpekat, gälla, att inrättandet av ordinarie och extra ordinarie lärartjänster lägges under statens kontroll. De sakkunniga hava föreslagit, att för inrättande av sådan tjänst skulle erfordras skolöverstyrelsens medgivande. För egen del finner jag det lämpligare, att i detta avseende anslutning sökes till vad som gäller beträffande folk- och småskollärare. Jag förutsätter således, att såsom villkor för åtnjutande av statsbidrag skall gälla, att tillstånd till inrättande av ordinarie och extra ordinarie lärartjänster lämnas av Kungl. Maj:t. I likhet med de sakkunniga utgår jag vidare från att statsbidrag till avlönande av lärare bör utgå endast så länge läraren erfordras för skolans verksamhet. Härförutom böra vissa föreskrifter meddelas i fråga om det antal lärare, som vid varje skola bör förekomma i förhållande till antalet avdelningar. Det synes lämpligt att i detta hänseende låta de vid realskolorna rådande förhållandena i stort sett vara normerande. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga sistnämnda fråga under närmare omprövning och meddela de bestämmelser i vederbörande stadgor, som kunna befinnas erforderliga.

Uppmärksamheten bör här fästas på att genom det föreslagna förfarandet det i fortsättningen icke lär vara behövt att riksdagen, på sätt hittills skett, årligen meddelar särskilda föreskrifter rörande statsbidrag till parallellavdelningar vid förevarande skolor och antalet elever i varje avdelning. Bestämmelser i det sistnämnda hänseendet böra inryckas i de för de särskilda skolorna gällande stadgorna.

Såsom av det föregående inhämtas, hava de sakkunniga på anförda skäl ifrågasatt, att omförmälda kvotdel av lönekostnaderna enligt avlöningsreglementet skulle bestämmas till $\frac{3}{4}$ i fråga om kommunala mellanskolor och $\frac{2}{3}$ i fråga om de övriga skolformerna. De invändningar, som av överstyrelsen anförts gentemot en sådan differentiering av statsbidraget efter skolformernas art, hava syns mig befogade, och jag kan icke tillstyrka de sakkunnigas förslag på denna punkt. Det torde vara ofrånkomligt att fastställa en för alla de ifrågavarande skolformerna gemensam kvotdel. Jag har fun-

nit mig böra föreslå, att staten gäldar $\frac{3}{4}$ av samtliga de lönebelopp, som enligt avlöningsreglementet skola utgå vid vederbörande skola. Detta förslag medför visserligen en kostnadsökning för staten. Mitt ställningstagande är emellertid motiverat av hänsyn till de mindre bärkraftiga kommunerna.

Jag förutsätter, att ifrågakommande lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skola i likhet med exempelvis folk- och småskollärare komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning. Chefen för finansdepartementet torde komma att framdeles anmäla denna fråga.

Såvitt jag kan finna, hava de sakkunniga icke tagit ställning till spörsmålet, huru stor del av kostnaderna för dessa speciella löneförmåner, som bör gäldas av statsverket. I detta hänseende äro de bestämmelser, som gälla i fråga om folk- och småskollärare — staten bestrider i fråga om dessa lärare hela kostnaden för förmånerna i fråga — icke förebildliga, eftersom staten i princip gäldar jämväl alla de till sistberörda lärare i övrigt utgående kontanta förmånerna. Enär det provisoriska dyrortstillägget till sin principiella karaktär är att betrakta som en påbyggnad på den differentiering av lönerna efter dyrortsförhållanden, som lönesystemet i övrigt innesluter, och den provisoriska avlöningsförstärkningen som ett förskott på en blivande, ny löneroglering, finner jag det riktigt, att staten, vad förevarande högre kommunala skolformer beträffar, gäldar allenast samma kvotdel av kostnaderna, som föreslagits skola tillämpas beträffande de i avlöningsreglementet reglerade löneförmånerna, alltså $\frac{3}{4}$ av provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning.

Om någon ordinarie lärare icke skulle övergå å det nya lönesystemet, torde statens bidrag till kostnaderna för lön av denne lärare böra utgå enligt samma grunder, som gälla beträffande lärarpersonalen i övrigt, alltså med $\frac{3}{4}$ av lönekostnaderna och med hela kostnaden för eventuellt ifrågakommande dyrtidstillägg.

Jag saknar här anledning att ingå på den av överstyrelsen berörda frågan om fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående statsbidraget och angående villkoren för dess åtnjutande.

III. Löne- och statsbidragsregleringens genomförande.

1936 års lärarlönesakkunniga hava i detta hänseende yttrat bland annat följande:

Liksom beträffande lärarna vid folk- och småskolorna erfordrades även för lärarna vid de högre kommunala skolformerna åtskilliga författningsföreskrifter i samband med löneregleringens genomförande. I likhet med

vad riksdagen medgivit i fråga om lärarna vid folk- och småskolor torde Kungl. Maj:t böra erhålla riksdagens bemyndigande att utfärda erforderliga tilläggsbestämmelser ävensom de närmare villkor och bestämmelser, som borde stadgas för avlöningsförmånernas åtnjutande.

Den tillfälliga löneförbättringen respektive provisoriska avlöningsförbättringen borde upphöra att utgå efter löneregleringens genomförande, på grund varav erforderliga ändringar torde böra vidtagas i de författningar, som avsåge ifrågavarande löneförmåner.

I enlighet med vad riksdagen beslutit i fråga om den provisoriska avlöningsförbättringen för lärare vid folk- och småskolor och rörande tillfällig löneförbättring åt lärare vid de statliga läroverken, torde här avsedda löneförmåner icke böra utgå till lärare vid de högre kommunala skolformerna, vilka icke önskade övergå till det nya lönesystemet och ej heller kunde därtill lagligen förbindas.

Lärare vid här avsedda skolor torde i likhet med lärarna vid folk- och småskolor böra erhålla provisoriskt dyrortstillägg enligt samma grunder som motsvarande statens befattningshavare. I enlighet härmed borde för lärarnas vidkommande utfärdas motsvarande bestämmelser, som i kungörelsen nr 104/1936 meddelats angående nämnda dyrortstillägg åt däri avsedda befattningshavare i statens tjänst.

Med hänsyn till att dyrtidstilläggen å lönerna till här avsedda lärare skulle utgå enligt de grunder, som gällde för nyreglerade verk inom statsförvaltningen, erfordrades jämväl ändring av kungörelsen nr 307/1923 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt bland annat här ifrågavarande lärare.

Vidare erinrades, att boställsordningen för ifrågavarande lärare måste i vissa avseenden revideras, närmast till följd av att bostad med bränsle in natura icke längre skulle tillkomma lärare som en särskild löneförmån utöver kontantlönen. I stället skulle lärare för anvisad tjänstebostad vara skyldig att lämna i reglementet föreskriven ersättning till skoldistriktet.

Med hänsyn till de ändrade grunderna för statsbidragen och därav påkallade behov av ökad kontroll från statens sida beträffande anställande av lärare och i fråga om bestämmande av omfattningen av lärarnas tjänstgöring erfordrades även rätt omfattande ändringar av de för ifrågavarande skolformer gällande stadgorna.

I anslutning till de grunder, som kunde komma att gälla i fråga om statsbidragen och villkoren för deras utgående, erfordrades särskilda författningsbestämmelser med angivande av storleken av statens ifrågavarande bi-

drag samt villkoren för bidragens utgående. Särskilda föreskrifter torde även bliva erforderliga för rekvisition och utbetalning av statsbidragen samt för granskningen av rekvisitionerna därav. Därjämte måste en genomgripande omarbetning verkställas av gällande formulär för statsbidragsrekvisitionerna.

Det vore alltså rätt omfattande författningsföreskrifter, som erfordrades i samband med genomförande av den nya löneregleringen. Men då åtskilliga av dessa bestämmelser torde komma att nära anknytas till motsvarande föreskrifter för lärarna vid de allmänna läroverken, torde det icke möta några svårigheter ur teknisk synpunkt att genomföra löneregleringen från och med den 1 juli 1938. De sakkunniga ansåge sig därför böra förorda, att lönereglering för ifrågavarande kommunala lärargrupper genomfördes från och med den 1 juli 1938.

Enligt föreliggande förslag komme även sistnämnda lärare att övergå från ett lönesystem med förskottsutbetalning av lönen till ett system med utbetalning av lönerna i efterskott. I dylika fall hade ordinarie befattningshavare vid tidigare löneregleringar utan undantag fått vid det månadsskifte, då löneregleringen för dem trätt i kraft, av statens medel uppbära ett belopp, motsvarande vad de skulle hava uppburit i förskott för närmast följande månad, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna fortfarande varit gällande.

Härav föranledda engångskostnader i samband med löneregleringens genomförande kunde beräknas till i runt tal följande belopp för de olika skolformerna:

för kommunala mellanskolor	kronor	85 000
» kommunala flickskolor	»	57 000
» högre folkskolor	»	55 000

Summa kronor 197 000.

Liksom i fråga om folk- och småskollärare borde även beträffande nu förevarande lärare gälla, att därest någon befattningshavare vid övergång till det nya lönesystemet lede minskning i sina löne- eller pensionsförmåner vid tjänsten, han borde av kommunen hållas skadeslös. Bestämmelse härom torde böra infogas bland statsbidragsvillkoren.

Skolöverstyrelsen har förklarat sig visserligen finna det mycket önskvärt, att, som de sakkunniga föreslå, det föreliggande avlöningsreglementet skulle kunna träda i kraft från och med den 1 juli 1938. Med den erfarenhet, överstyrelsen hade av det omfattande arbete, som den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen medfört, nödgades överstyrelsen dock som sin mening uttala, att det torde bliva tekniskt utförbart att låta sagda reglemente träda i kraft inom en så kort tidrymd, efter det att riksdagen fattat beslut om dess antagande. Överstyrelsen ville därför föreslå, att avlöningsregle-

mentet för de här berörda kommunalt anställda lärare finge träda i kraft från och med den 1 januari 1939.

Statskontoret har erinrat, att föreskrifter angående övergångslön åt lärare vid folk- och småskolor meddelats i 5 mom. kungörelsen nr 901/1937 med vissa bestämmelser i anledning av ny löneroglering från och med den 1 januari 1938 för nämnda lärare, samt anfört, att på grund av de likartade förhållanden, som föreläge i avseende å nu ifrågavarande lärare, övergångslön till dem ävensom ersättning härför av statsmedel torde böra utgå efter enahanda grunder.

Jag instämmer med skolöverstyrelsen därutinnan, att de erfarenheter, som, **Departementschefen.** efter det de sakkunniga avgivit sitt betänkande, vunnits rörande möjligheterna att på den korta tid, de sakkunniga föreslagit, genomföra en löneroglering av förevarande art, giva vid handen, att det icke låter sig göra att låta lönerogleringen träda i kraft redan den 1 juli 1938. Ehuru jag behjartar lärarnas önskemål om att lönerogleringen så snart som möjligt måtte genomföras, måste jag alltså föreslå, att de nya bestämmelserna sättas i kraft vid den tidpunkt, som därefter kommer i fråga, nämligen den 1 januari 1939.

Under hänvisning till vad i det föregående yttrats anser jag mig i övrigt kunna i stort sett biträda de förslag, som av de sakkunniga enligt det föregående framställts i avseende å sättet för löne- och statsbidragsregleringens genomförande. Såsom statskontoret påpekat, böra de bestämmelser angående övergångslön, som böra meddelas, utformas i nära anslutning till vad i detta hänseende föreskrivits beträffande folk- och småskollärare.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att vissa ämneslärare vid kommunala mellanskolor, som erhållit tjänst vid allmänt läroverk från och med den 1 januari 1938 eller sökt tjänst vid sådant läroverk, att tillträdas den 1 juli 1938, gjort framställning om rätt för ämneslärare vid kommunal mellanskola, som under år 1938 och innan lönerogleringen för de kommunala mellanskolorna trätt i kraft erhåller anställning vid allmänt läroverk och alltså på grund av övergång från lönesystem med förskottsutbetalning av löner till lönesystem med efterskottsutbetalning får vidkännas avbrott i löneförmånernas utbetalande, att komma i åtnjutande av övergångslön. Skolöverstyrelsen har i avgivet yttrande funnit vissa betänkligheter ur principiell synpunkt måhända kunna förefinnas mot ett bifall till framställningar av denna art. Av billighetsskäl har dock överstyrelsen ansett sig icke böra motsätta sig bifall. Undervisningsväsendets lönenämnd har däremot icke funnit det möjligt att från vederbörande avlöningsanslag bereda den ifrågasatta övergångslönen. Även om jag icke vill förneka, att vissa billighetsskäl kunna tala till förmån för berörda framställningar, kan jag å andra sidan icke förbise, att det kan betraktas som en lärares ensak, att han söker transport till annan befattning. På grund härav finner jag mig icke böra framlägga förslag i angiven riktning.

IV. Anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39.

1. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor.

Anslaget är nu uppfört med 1 055 300 kronor, varav på bidrag till kommunala flickskolor beräknas belöpa förslagsvis 881 400 kronor och på tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid dessa skolor förslagsvis 173 900 kronor. Av 1937 års riksdag meddelade bestämmelser för budgetåret 1937/38 angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal flickskola innebära bland annat, att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 72 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t efter framställning av skolöverstyrelsen annorlunda bestämmer.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* besluta, att sistnämnda bestämmelser skola äga motsvarande tillämpning jämväl för budgetåret 1938/39, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 95 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t, efter framställning av överstyrelsen, för särskilt fall annorlunda bestämmer; *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli 1938—den 30 juni 1939 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med de belopp och i överensstämmelse med de grunder, som nu gälla; *dels* ock till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag å 1 176 500 kronor.

Av överstyrelsens skrivelse inhämtas:

Anslaget vore nu beräknat för 25 kommunala flickskolor. Sedan Kungl. Maj:t den 16 april 1937 fattat beslut om utgående av statsbidrag till den kommunala flickskolan i Malmö, uppginge emellertid antalet anslagsberättigade kommunala flickskolor numera till 26.

Då någon framställning om ombildning av enskild flickskola till kommunal flickskola icke för närvarande funnes hos överstyrelsen, hade överstyrelsen vid beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1938/39 icke tagit hänsyn till eventuellt inrättande av nya kommunala flickskolor utan räknade med att 26 skolor komme att såsom kommunala flickskolor åtnjuta understöd under budgetåret 1938/39.

Till dessa skolor beräknade överstyrelsen ett bidrag i medeltal för var och en å 25 000 kronor, oberäknat förekomsten av parallellavdelningar. Det härfor erforderliga anslagsbeloppet utgjorde sålunda ($26 \times 25\,000 =$) 650 000 kronor. Enligt vad en av överstyrelsen verkställd beräkning gäve vid handen, torde emellertid detta anslagsbelopp böra ökas med 31 000 kronor för bestridande av kostnaderna för de ålderstillägg, som kunde beräknas komma att utgå under budgetåret 1938/39.

Beträffande det erforderliga antalet parallellavdelningar för budgetåret

1938/39 har överstyrelsen erinrat, att Kungl. Maj:t medgivit, att statsbidrag finge under budgetåret 1937/38 utgå till sjutton parallellavdelningar vid kommunala flickskolan i Malmö samt till en parallellavdelning vid envar av Majornas kommunala flickskola i Göteborg samt kommunala flickskolorna i Borås och Falun, eller till sammanlagt 20 parallellavdelningar. Vidare hade Kungl. Maj:t för budgetåret 1937/38 medgivit upprättande av dels ytterligare två parallellavdelningar, en parallellavdelning vid vardera av kommunala flickskolorna i Härnösand och Kalmar. dels ytterligare en parallellavdelning vid kommunala flickskolan i Sundsvall. Inalles skulle sålunda medel böra beviljas för ett antal av 95 parallellavdelningar. Då för varje parallellavdelning beräknades ett statsbidrag å omkring 3 000 kronor, erfordrades sålunda för nu senast berörda ändamål ett anslagsbelopp å $(95 \times 3\,000 =)$ 285 000 kronor.

Anslaget torde vidare böra ökas med 19 000 kronor, vilket belopp, enligt vad erfarenheten visat, kunde beräknas åtgå till vikarier för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare, som erhållit tjänstledighet på grund av sjukdom.

Med hänsyn till de gjorda beräkningarna borde sålunda anslagsmedlen till bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1938/39 bestämmas till $(650\,000 + 31\,000 + 285\,000 + 19\,000 =)$ 985 000 kronor.

Överstyrelsen beräknade, att till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid en kommunal flickskola utan parallellavdelningar och med enbart teoretisk linje torde åtgå 5 000 kronor samt till samma ändamål vid en sådan skola utan parallellavdelningar men med såväl teoretisk som praktisk linje 5 500 kronor. För varje tillkommande parallellavdelning torde böra beräknas ytterligare 500 kronor.

Av de 26 kommunala flickskolor, som vore i verksamhet, hade 11 enbart teoretisk linje, under det att de återstående 15 vore inrättade med såväl teoretisk som praktisk linje. På grund härav och i enlighet med ovan gjorda beräkningar i fråga om antalet parallellavdelningar uppskattade överstyrelsen anslagsbehovet för nu förevarande ändamål till 185 000 kronor.

Med hänsyn till bestämmelserna i kungörelsen nr 697/1937 angående uppdelning av klass vid undervisningen i vissa ämnen vid kommunal flickskola torde förevarande anslagsmedel böra ökas med 1 500 kronor.

Anslagsmedlen för tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor torde vidare böra ökas med 5 000 kronor, vilket belopp kunde beräknas åtgå till vikarier för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare, som erhållit tjänstledighet på grund av sjukdom.

Anslagsmedlen i fråga borde i sådant fall bestämmas till $(185\,000 + 1\,500 + 5\,000 =)$ 191 500 kronor.

Det totala anslagsbehovet för kommunala flickskolor uppginge sålunda, enligt de i det föregående verkställda beräkningarna och under ovan angivna förutsättningar, i fråga om bidrag till kommunala flickskolor till 985 000 kronor samt i fråga om tillfällig löneförbättring till 191 500 kronor eller sammanlagt till 1 176 500 kronor.

I enlighet med överstyrelsens anslagskalkyler, mot vilka jag icke har något att i och för sig erinra, torde till förevarande ändamål för förra delen av nästa budgetår beräknas vara erforderligt ett anslagsbelopp av i runt tal förslagsvis 600 000 kronor. Under den senare delen av budgetåret — alltså efter löneregleringens ikraftträdande — skola ur anslaget bestridas dels statsbidrag till eventuella kostnader — fränsett dyrtidstillägg — för avlöning åt

Departement-
schefen.

lärare, som icke vilja övergå på det nya lönesystemet, dels statsbidrag till lönekostnader enligt vederbörligt avlöningsreglemente, dels statsbidrag till provisoriskt dyrtidstillägg, dels ock övergångslön. För dessa ändamål torde under berörda del av budgetåret erfordras i runt tal förslagsvis 900 000 kronor, varav 57 000 kronor för bestridande av kostnaderna för den föreslagna övergångslönen. Förevarande anslag bör alltså för budgetåret 1938/39 uppföras med inalles (600 000 + 900 000 =) 1 500 000 kronor, motsvarande en anslagshöjning med (1 500 000 — 1 055 300 =) 444 700 kronor.

Kostnaderna för dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning böra bestridas från de för dessa ändamål särskilt avsedda anslagen, i vilket hänseende förslag torde komma att framdeles föreläggas riksdagen.

Anmärkas må, att verkställda beräkningar giva vid handen, att belastningen å dyrtidstilläggsanslaget kommer att på grund av löneregleringen för nästa budgetår minskas med i runt tal 50 000 kronor.

Mot de av överstyrelsen föreslagna föreskrifterna för nästa budgetår angående statsbidrag till parallellavdelningar har jag i sak intet att erinra, och bestämmelser i detta hänseende i överensstämmelse med överstyrelsens förslag torde också böra av Kungl. Maj:t framdeles meddelas, att gälla för tiden den 1 juli—den 31 december 1938. Däremot torde med hänsyn till de nya statsbidragsgrunder, som i det föregående föreslagits skola träda i kraft den 1 januari 1939, sådana särskilda föreskrifter icke vara erforderliga för tiden från och med sistnämnda dag.

Tillfällig löneförbättring till vederbörande lärarpersonal bör enligt vad förut sagts utgå allenast intill utgången av innevarande kalenderår.

I detta sammanhang må framhållas, att Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser skall för varje kommunal flickskola fastställa reglemente på förslag av skolstyrelsen och skolöverstyrelsen, som tillika har att yttra sig om, huruvida den skola, som avses, är behöflig för orten, ävensom om förutsättningar i övrigt förefinnas för densamma. Motsvarande bestämmelser gälla beträffande kommunal mellanskola och högre folkskola. Enligt min mening torde det kunna överlämnas åt skolöverstyrelsen att fastställa reglementen av denna art. Däremot torde Kungl. Maj:t även i fortsättningen böra förbehålla sig rätten att pröva behovet av ifrågasatta nya kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor. Jag ämnar framdeles föreslå Kungl. Maj:t att vidtaga ändringar i gällande stadgebestämmelser i överensstämmelse med vad nu anförts.

2. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor.

Förevarande anslag är nu uppfört med 1 595 400 kronor. Av detta belopp utgå såsom bidrag jämlikt kungörelsen nr 927/1918 förslagsvis 1 316 700 kronor, såsom bidrag till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd förslags-

vis 21 400 kronor och såsom tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid dessa skolor förslagsvis 257 300 kronor.

Beträffande för budgetåret 1937/38 gällande restriktiva bestämmelser angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal mellanskola — innebärande bland annat att statsbidrag får utgå till sammanlagt högst 119 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t, efter framställning av skolöverstyrelsen, för särskilt fall annorlunda bestämmer — hänvisas till det föregående.

Ur anslaget bestridas jämväl kostnaderna för praktiska realskollinjer vid kommunala mellanskolor.

Skolöverstyrelsen har i sin förutnämnda skrivelse av den 30 augusti 1937 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal mellanskola skola äga motsvarande tillämpning under budgetåret 1938/39, ävensom att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 119 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t, efter framställning av överstyrelsen, för särskilt fall annorlunda bestämmer, *dels* medgiva, att kostnaderna för sådana praktiska linjer, som kunna komma att upprättas vid kommunala mellanskolor, må bestridas ur anslaget, *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli 1938—den 30 juni 1939 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp: till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor; till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer, *dels* ock till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag å 1 654 400 kronor.

Av överstyrelsens skrivelse inhämtas:

Vad beträffade storleken av det för budgetåret 1938/39 erforderliga anslagsbeloppet till bidrag jämlikt kungörelsen nr 927/1918, hade verkställda beräkningar givit vid handen, att — med utgångspunkt från förhållandena läsåret 1936—37 och under förutsättning att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1937/38 till parallellavdelning av årsklass vid kommunal mellanskola komme att gälla även för budgetåret 1938/39 — anslagsbehovet för budgetåret 1938/39 kunde uppskattas till 1 298 000 kronor.

Vid uppskattningen av anslagsbehovet borde emellertid räknas med tillkomsten av fyra nya kommunala mellanskolor, vilket innebure en ökning av denna anslagspost med 58 000 kronor. Då dessa eventuella kommunala mellanskolor tillkomme genom ombildning av förutvarande högre folkskolor, föranledde denna ökning givetvis en motsvarande minskning i anslaget till högre folkskolor.

En ökning av ifrågavarande anslag torde böra beräknas för två i kommunala mellanskolor inbyggda praktiska linjer, vilka vardera komme att

omfatta endast en första årsklass. Det sammanlagda anslagsbehovet till de praktiska linjerna torde böra beräknas till 3 700 kronor.

Anslagsbehovet för budgetåret 1938/39, avseende bidrag jämlikt kungörelsen nr 927/1918, uppginge sålunda till $(1\ 298\ 000 + 58\ 000 + 3\ 700 =) 1\ 359\ 700$ kronor.

Anslag för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd hade i riksstaterna upptagits för budgetåret 1934/35 med 8 400 kronor och för budgetåret 1935/36 med 12 300 kronor. För budgetåret 1936/37 var anslagsposten upptagen med 19 500 kronor och för innevarande budgetår med 21 400 kronor. För budgetåret 1938/39 beräknades för ändamålet ett belopp av 27 600 kronor erforderligt.

Vid i övrigt oförändrade förhållanden erfordrades ett anslag av 255 000 kronor för bestridande av kostnaderna för tillfällig löneförbättring. Anslaget torde böra ökas med ett belopp, motsvarande tillfällig löneförbättring till lärare vid de fyra nya kommunala mellanskolor, varmed överstyrelsen i det föregående räknat, vilken ökning överstyrelsen uppskattade till omkring 10 400 kronor. Vidare torde anslaget böra ökas med hänsyn till det eventuella upprättandet av två praktiska linjer. Denna ökning torde kunna beräknas till 1 700 kronor. Det erforderliga anslagsbeloppet till förevarande ändamål komme sålunda att uppgå till $(255\ 000 + 10\ 400 + 1\ 700 =) 267\ 100$ kronor.

Enligt beräkningarna uppginge alltså anslagsbehovet för Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor, till följande belopp:

1. Bidrag jämlikt kungörelsen nr 927/1918, <i>förslagsvis</i>	kronor	1 359 700
2. Bidrag till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid kommunala mellanskolor, <i>förslagsvis</i>	»	27 600
3. Tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid dessa skolor, <i>förslagsvis</i>	»	267 100

Summa kronor 1 654 400.

Departement-
schefen.

Överstyrelsens anslagsberäkningar torde kunna i huvudsak biträdas. För förra delen av budgetåret 1938/39 synes sålunda ett anslag av i runt tal 830 000 kronor vara erforderligt. För senare delen av budgetåret 1938/39 erfordras enligt verkställda beräkningar ett anslagsbelopp av i runt tal 1 300 000 kronor, varav för bestridande av kostnaderna för övergångslön 85 000 kronor. Härvid har hänsyn tagits jämväl till det förslag rörande ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal till samrealskola, som framlagts i 1938 års statsverksproposition. Förevarande anslag skulle alltså för nästa budgetår bestämmas till $(830\ 000 + 1\ 300\ 000 =) 2\ 130\ 000$ kronor. För ändamålet torde emellertid böra anvisas ett till $2\ 100\ 000$ kronor avrundat anslag, innebärande en anslagshöjning med $(2\ 100\ 000 - 1\ 595\ 400 =) 504\ 600$ kronor.

Enligt verkställda beräkningar kommer belastningen på vederbörande dyrtidstilläggsanslag att på grund av löneregleringen minskas med i runt tal 90 000 kronor.

Överstyrelsens förslag om prolongering av gällande restriktiva bestämmelser angående statsbidrag till parallellavdelningar lär kunna biträdas,

försåvitt gäller förra delen av budgetåret 1938/39. I detta hänseende och vad beträffar utgående av tillfällig löneförbättring hänvisar jag till vad i det föregående i motsvarande hänseende yttrats beträffande kommunala flickskolor.

3. Förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor.

I riksstaten för innevarande budgetår är förevarande anslag uppfört med 1 400 000 kronor. Anslaget disponeras med 1 185 000 kronor till understöd åt högre folkskolor, med 125 000 kronor till provisorisk avlösningsförbättring åt lärare vid högre folkskolor samt med 90 000 kronor till bidrag till undervisning i slöjd vid högre folkskolor.

För budgetåret 1937/38 gälla vissa restriktiva bestämmelser angående understöd till högre folkskolor, vilka innebära bland annat, att statsbidrag må utgå till högst 19 parallellavdelningar vid allmänna högre folkskolor, där ej Kungl. Maj:t efter framställning av skolöverstyrelsen för särskilt fall annorlunda bestämmer.

Ur anslaget bestridas jämväl kostnader för yrkesbestämda högre folkskolor, som anordnats såsom praktiska mellanskolor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* besluta att gällande restriktiva bestämmelser angående statsbidrag till högre folkskolor skola äga motsvarande tillämpning under budgetåret 1938/39, dock med den ändring, att maximumantalet parallellavdelningar vid högre folkskolor bestämmas till 15, *dels ock* i riksstaten för budgetåret 1938/39 uppföra förslagsanslaget understöd åt högre folkskolor med 1 495 000 kronor.

Av överstyrelsens anslagsberäkningar inhämtas följande:

Understöd åt högre folkskolor (anslag till klassavdelningar, lärarlöner och dylikt samt till undervisning i hushållsgöromål). För budgetåret 1937/38 hade till understöd åt högre folkskolor anvisats ett belopp av 1 185 000 kronor.

Så vitt överstyrelsen nu kunde bedöma, syntes en ganska stor ökning av här ifrågakvarande utgifter vara att påräkna för innevarande budgetår utöver vad som beräknats. Härför talade bland annat den omständigheten, att sju nya högre folkskolor tillkommit, sedan överstyrelsens beräkningar rörande anslaget för innevarande budgetår utfördes. Visserligen komme anslagsbehovet att minskas därigenom, att två högre folkskolor ombildats till kommunala mellanskolor, men den besparing, som härigenom uppkomme, uppvägde icke den ökning av kostnaderna, vilken kunde beräknas inträda på grund av nyssnämnda förhållande. Detta gällde, även om ytterligare någon högre folkskola skulle komma att under innevarande år övergå till kommunal mellanskola.

Ökningen av här ifrågakvarande utgifter för innevarande budgetår i jämförelse med vad som beräknats, torde komma att uppgå till omkring 40 000 kronor.

Med hänsyn härtill och då man för budgetåret 1938/39 hade att räkna dels med automatisk utökning av antalet klasser vid flera högre folkskolor, som ännu icke vore färdigbildade, dels ock med inrättande av nya sådana skolor, torde anslaget böra höjas rätt avsevärt. Endast utökningen av klassernas antal vid redan befintliga högre folkskolor beräknades för budgetåret 1938/39 draga en kostnad av omkring 55 000 kronor. Då den anslagsökning, som kunde väntas inträda på grund av inrättande av nya högre folkskolor, måhända komme att uppvägas av att vissa högre folkskolor komme att övergå till kommunala mellanskolor, ansåge överstyrelsen, att den erforderliga höjningen i jämförelse med årets anslag därför skäligen borde angivas till 95 000 kronor. Anslagsmedlen i fråga skulle sålunda böra komma att utgå med 1 280 000 kronor.

Behovet av parallellavdelningar vid allmänna högre folkskolor uppginge under budgetåret 1937/38 till 10, och under budgetåret 1938/39 torde antalet behövliga parallellavdelningar bliva 10 à 15. Under sådana förhållanden torde maximiantalet parallellavdelningar under budgetåret 1938/39 kunna bestämmas till 15. För övrigt torde samma bestämmelser rörande statsbidrag kunna gälla som för innevarande budgetår.

Provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid högre folkskolor. I avvaktan på en definitiv löneroglering för lärarkåren vid de högre folkskolorna vore enligt överstyrelsens uppfattning provisorisk avlöningsförbättring fortfarande behövlig. Då anledning saknades att föreslå ändring av nu utgående belopp, finge överstyrelsen föreslå, att anslagsposten till provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid högre folkskolor måtte för budgetåret 1938/39 utgå med oförändrat belopp, 125 000 kronor.

Bidrag för undervisning i slöjd vid högre folkskolor. Statsbidrag till undervisning i slöjd vid högre folkskolor torde böra utgå med oförändrat belopp av 90 000 kronor.

Departement-
schefen.

Skolöverstyrelsens föreliggande anslagsberäkningar lämnar jag utan erinran. För förra delen av budgetåret 1938/39 föreligger alltså ett anslagsbehov av i runt tal 750 000 kronor. För senare delen av samma budgetår kan anslagsbehovet uppskattas till i runt tal 1 100 000 kronor, varav 55 000 kronor belöpande på kostnader för övergångslön. Förevarande anslag bör sålunda för budgetåret 1938/39 uppföras med $(750\ 000 + 1\ 100\ 000 =) 1\ 850\ 000$ kronor, motsvarande en anslagshöjning med $(1\ 850\ 000 - 1\ 400\ 000 =) 450\ 000$ kronor.

Det kan beräknas, att dyrtidstilläggsanslaget kommer att på grund av lönerogleringen för nästa budgetår minskas med i runt tal 90 000 kronor.

Överstyrelsens förslag rörande prolongering med viss ändring av gällande bestämmelser angående statsbidrag till högre folkskolor finner jag mig böra biträda, försåvitt angår förra delen av nästa budgetår. Jag tillåter mig härutinnan hänvisa till vad i motsvarande hänseende yttrats beträffande kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor.

V. Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under framhållande, att chefen för finansdepartementet framdeles kommer att framlägga förslag angående provisoriskt dyrortstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning och dyrtidstillägg under budgetåret 1938/39, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skola, med iakttagande av vad av mig i det föregående anförts, från och med den 1 januari 1939 åtnjuta avlöning jämlikt förutberörda förslag till avlöningsreglemente;

2. besluta, att till envar av ifrågavarande skolor skall från och med den 1 januari 1939 under de villkor, som i det föregående angivits, utgå statsbidrag, motsvarande — förutom hela kostnaden för eventuellt utgående dyrtidstillägg — $\frac{3}{4}$ av de enligt omförmälda avlöningsreglemente utgående lönebeloppen samt av eventuellt utgående provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i övrigt, som i detta hänseende kunna erfordras;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av de ovannämnda avlöningsbestämmelserna eller eljest stå i samband därmed;

4. medgiva, att ordinarie lärare vid ifrågavarande skolor må, under förutsättning att de underkasta sig nämnda avlöningsreglemente, vid ingången av januari 1939 av statsmedel uppbära ett belopp, motsvarande vad de — dyrtidstillägg frånräknat — skulle hava uppburit i förskott för samma månad, om de före den 1 januari 1939 gällande avlöningsbestämmelserna då fortfarande ägt giltighet;

5. medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli—den 31 december 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp för helt budgetår räknat:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunderna bestämmer;

6. till *Kommunala läroverk*: *Bidrag till kommunala flickskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 500 000;

7. medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli—den 31 december 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp för helt budgetår räknat:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor;

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunderna bestämmer;

8. till *Kommunala läroverk*: *Bidrag till kommunala mellanskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 2 100 000;

9. till *Högre folkskolor*: *Understöd* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 850 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.

*Bilaga A.***1936 års lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor.****1 kap. Reglementets tillämpningsområde.**

1 §.

Detta reglemente äger tillämpning å lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor.

2 kap. Ordinarie lärare.

2 §.

1 mom. Ordinarie lärare äger åtnjuta *avlöning* enligt i detta reglemente givna föreskrifter och under de i detsamma stadgade villkor ävensom i enlighet med de särskilda föreskrifter, som kunna vardas av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade.

2 mom. Avlöning utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med den dag, tjänsten tillträdes, till och med den dag, läraren avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

3 mom. Utbetalning av avlöning sker månadsvis i efterskott, så framt icke Kungl. Maj:t beträffande särskild ersättning annorlunda stadgat.

4 mom. Angående lärares skyldighet att avgå från tjänsten samt rätt till pension är särskilt stadgat.

3 §.

1 mom. Med ordinarie lärarbefattning må icke förenas annan tjänst å rikets eller riksdagens stat, ej heller, utan att sådant medgivits genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, å kommuns stat; dock att med ordinarie befattning såsom lärare i övningsämne må kunna förenas annan tjänst, därest skolöverstyrelsen på därom gjord framställning prövar sådan förening kunna utan olägenhet för undervisningen äga rum.

2 mom. Med ordinarie befattning må ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroy eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej skolöverstyrelsen, efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstens utövande, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas.

3 mom. Lärare må ej åtaga sig undervisning i annan läroanstalt, så framt ej, vad angår rektor, skolöverstyrelsen eller, vad angår annan lärare, vederbörande rektor, efter av skolöverstyrelsen givna riktlinjer, uppå därom gjord

framställning och efter prövning att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen å den ordinarie befattningen, finner uppdraget kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas.

4 §.

1 mom. För ordinarie lärarbefattning, som i detta reglemente avses, utgår lön enligt den i 5 § införda löneplanen, vilken för varje lönegrad upptager vissa löneklasser med särskilda, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp, dock med den begränsning för kvinnlig befattningshavare, som i 6 § 2 mom. omförmäles.

I den vid detta reglemente fogade tjänsteförteckningen angives, till vilken lönegrad varje särskild befattning är att hänföra.

Fördelningen av de orter, där lärarna äro stationerade, å de uti löneplanen upptagna ortsgrupperna fastställas av Kungl. Maj:t på grundval av utredning rörande de för orterna gällande allmänna levnadskostnaderna.

Den löneklass inom lönegraden, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställs i enlighet med föreskrifterna i 6—8 §§, och bestämmes lönebeloppet inom löneklassen efter den ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

2 mom. Till lärare i teckning, musik, gymnastik med lek och idrott, slöjd eller hushållsgöromål, utgår lön med det för vederbörande löneklass gällande beloppet vid en tjänstgöring av 30 veckotimmar. För varje veckotimme, som över- eller understiger 30, sker tillägg, respektive avdrag å årslönen med en tredtiondedel; skolande härvid iakttagas, att det efter tillägg, respektive avdrag uppkomna talet skall, därest det icke är i helt kronotal jämnt delbart med tre, jämkas till närmast högre sålunda delbara kronotal.

För lärare i gymnastik med lek och idrott skall vid bestämmandet av det antal veckotimmar, för vilket lön enligt stadgandena i första stycket skall beräknas, antalet tjänstgöringstimmar ökas med en, om det utgör högst 12, med två, om det utgör lägst 13 och högst 20, samt med tre, om det utgör mer än 20.

3 mom. Förutom lön kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 11 § samt de särskilda förmåner och ersättningar, som omförmälas i 21—24 §§.

5 §.

Löneplan.

Lönegrad		Löne- klass nr	O r t s g r u p p						
nr	omfattar löneklas- serna nr		A	B	C	D	E	F	G
Årslön, kronor									
1	1—5	1	1 500	1 566	1 632	1 698	1 764	1 830	1 896
2	2—6	2	1 620	1 692	1 764	1 836	1 908	1 980	2 052
3	3—7	3	1 740	1 818	1 896	1 974	2 052	2 130	2 208
4	4—8	4	1 860	1 944	2 028	2 112	2 196	2 280	2 364
5	5—9	5	1 980	2 070	2 160	2 250	2 340	2 430	2 520
6	6—10	6	2 100	2 196	2 292	2 388	2 484	2 580	2 676
7	7—11	7	2 220	2 322	2 424	2 526	2 628	2 730	2 832
8	8—12	8	2 340	2 448	2 556	2 664	2 772	2 880	2 988
9	9—13	9	2 460	2 574	2 688	2 802	2 916	3 030	3 144
10	10—14	10	2 580	2 700	2 820	2 940	3 060	3 180	3 300
11	11—15	11	2 730	2 856	2 982	3 108	3 234	3 360	3 486

Löneplan. (Forts.)

Lönegrad		Löneklass nr	Ortsgrupp						
nr	omfattar löneklasserna nr		A	B	C	D	E	F	G
Årslön, kronor									
12	12—16	12	2 880	3 012	3 144	3 276	3 408	3 540	3 672
13	13—17	13	3 060	3 198	3 336	3 474	3 612	3 750	3 888
14	14—18	14	3 240	3 384	3 528	3 672	3 816	3 960	4 104
15	15—19	15	3 450	3 600	3 750	3 900	4 050	4 200	4 350
16	16—20	16	3 660	3 816	3 972	4 128	4 284	4 440	4 596
17	17—21	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
18	18—22	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
19	19—23	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676
20	20—23	20	4 860	5 058	5 256	5 454	5 652	5 850	6 048
21	21—24	21	5 160	5 370	5 580	5 790	6 000	6 210	6 420
22	22—25	22	5 520	5 736	5 952	6 168	6 384	6 600	6 816
23	23—26	23	5 880	6 102	6 324	6 546	6 768	6 990	7 212
24	24—27	24	6 300	6 528	6 756	6 984	7 212	7 440	7 668
25	25—28	25	6 720	6 954	7 188	7 422	7 656	7 890	8 124
26	26—29	26	7 140	7 380	7 620	7 860	8 100	8 340	8 580
27	27—30	27	7 620	7 860	8 100	8 340	8 580	8 820	9 060
28	28—31	28	8 100	8 340	8 580	8 820	9 060	9 300	9 540
29	29—32	29	8 580	8 820	9 060	9 300	9 540	9 780	10 020
30	30—33	30	9 060	9 300	9 540	9 780	10 020	10 260	10 500
—	—	31	9 540	9 780	10 020	10 260	10 500	10 740	10 980
—	—	32	10 020	10 260	10 500	10 740	10 980	11 220	11 460
—	—	33	10 500	10 740	10 980	11 220	11 460	11 700	11 940

6 §.

1 mom. Vid tillträddandet av ordinarie befattning erhåller lärare, vare sig han förut innehade sådan befattning eller ej, lön enligt lägsta löneklassen för den lönegrad, till vilken tjänsten hör, där ej föreskrifterna i 7 och 8 §§ giva anledning till avvikelse härutinnan.

2 mom. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas lärare till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess den för lönegraden fastställda högsta löneklassen uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 7 och 8 §§.

Kvinnlig lärare äge dock icke rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad.

3 mom. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tjänstetiden i den lägre löneklassen tilländagått.

I övrigt gäller såsom villkor för lärares uppflyttning till högre löneklass:

a) att han under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skall hava bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan lärartjänst eller skollärbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han åtnjutit ferier, semester eller annan ledighet med oavkortad lön eller ledighet för att uppehålla befattning i statens tjänst eller för fullgörande av annat offentligt uppdrag eller honom åliggande militär tjänstgöring och ej heller den tid, varunder till följd av smittsam sjukdom undervisningen vid läroanstalten varit inställd;

b) att uppskov med uppflyttningen icke prövats böra äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under tid, läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats, icke i och för sig må räknas honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karaktärisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att läraren icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, enligt vad därom särskilt är stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas utan att läraren lämnats tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

4 mom. Har lärare, med tillämpning av föreskriften i 3 mom. punkten b) först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna förordnas, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga såsom tjänstetid tillgodoräkna sig jämväl den tid, uppskovet varat.

5 mom. Beslut om lärares uppflyttning i högre löneklass fattas av skolöverstyrelsen efter därom av vederbörande skolstyrelse gjord framställning. Sådan framställning bör av skolstyrelsen göras i god tid, innan läraren äger tillträda lön i den högre löneklassen.

7 §.

1 mom. Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst eller i tjänst vid i detta reglemente avsedd läroanstalt, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans begynnelselön i denna tjänst och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehafvt dylik anställning.

Vid tillämpning av stadgandet i föregående stycke må sådant avbrott i anställningen, som föranletts av genomgående av provår eller av tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseeende ställd läroanstalt, så ock avbrott i anställningen intill högst ett år, varunder lärare avlagt sådan licentiatexamen eller sådant disputationssprov, som är av betydelse för kompetens såsom lärare, icke utesluta rätt för läraren att för löneklassplacering tillgodoräkna anställningstid före avbrottet.

2 mom. I övrigt må för enahanda ändamål lärare, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, helt eller delvis tillgodoräknas den tid, varunder han eljest utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å befattningen.

3 mom. Vid sådant tillgodoräknande, varom i denna paragraf sägs, tages icke hänsyn till del av kalenderkvartal.

8 §.

1 mom. Därest ordinarie lärare vid befordran till tjänst inom högre lönegrad åtnjöt eller från tiden för den högre tjänstens tillträddande skulle i den

lägre tjänsten hava kommit i åtnjutande av lön enligt sådan löneklass, som är gällande jämväl för den högre lönegraden, skall han vara berättigad att omedelbart erhålla lön enligt närmast högre löneklass.

Ordinarie lärare, som före tillträdandet av högre tjänst åtnjöt lön enligt löneklass, som är närmast lägre än den, till vilken han på grund av nyssnämnda föreskrift eller stadgandet i 6 § 1 mom. bör vid befordran hänföras, äger att, för omedelbar eller framtida uppflyttning till högre löneklass i den nya tjänsten, räkna sig tillgodo den tid intill tre år, varunder han tillhört eller beräknats hava tillhört berörda lägre löneklass.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande lärare, som vid befordran till tjänst vid någon av de läroanstalter, å vilka reglementet äger tillämpning, innehade ordinarie befattning vid annan statlig eller statsunderstödd kommunal läroanstalt, för vilken lönereglering genomförts efter samma grunder, som tillämpats i detta reglemente.

Vid ordinarie lärares befordran till tjänst inom högre lönegrad må, i den mån så provas skäligen, för bestämmandet av hans begynnelselön i den nya tjänsten och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass kunna tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, varunder han såsom ordinarie lärare inom de närmaste nio åren före befordringen vid i detta reglemente avsedd läroanstalt eller i statens tjänst på förordnande eller å extra stat uppehållit befattning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den befattning, han vid befordringen tillträder. Härvid må dock icke tillgodoräknas förordnande eller annan tjänstgöring av kortare varaktighet än sex månader i ett sammanhang. Vid sådant tillgodoräknande skall en termin anses vara lika med sex månader.

För det ändamål, som i föregående stycke avses, och under iakttagande i tillämpliga delar av där stadgade grunder må Kungl. Maj:t, efter prövning i varje särskilt fall, kunna tillgodoräkna lärare jämväl tid, varunder denne eljest vid i detta reglemente avsedd läroanstalt eller i statens tjänst utfört arbete, som i avseende å art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det, han har att i den erhållna tjänsten utföra.

2 mom. Lärare, som efter egen ansökan flyttas till annan tjänst inom samma lönegrad eller från tjänst inom högre till tjänst inom lägre lönegrad, äger bibehålla den placering i löneklass, han före tillträdandet av den nya tjänsten innehade; dock må lönen icke i något fall utgå enligt högre löneklass än den högsta för den nya tjänsten fastställda.

Vad sålunda stadgats, gäller även vid övergång till i detta reglemente avsedd kommunal lärartjänst från tjänst inom statens undervisningsväsende.

9 §.

1 mom. Lärare skall vara underkastad de föreskrifter, som äro eller varda meddelade i gällande instruktion, stadga eller reglemente.

2 mom. Lärare skall vidare, med bibehållande av den lönegrad han innehar, vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller den jämkning i åligganden, som kan bliva honom i behörig ordning ålagd.

3 mom. Därjämte skall lärare, därest vid en möjligen inträdande förändrad organisation av den gren av undervisningsväsendet, han tillhör, hans tjänstgöring anses böra förläggas till annan jämförlig gren av undervisningsväsendet ävensom eljest, då Kungl. Maj:t med hänsyn till undervis-

ningsväsendet behov, efter vederbörandes hörande, prövar sådant nödigt, vara pliktig att, med bibehållande av den lönegrad han innehar, låta sig förflyttas från innehavande befattning till annan lärarbefattning inom undervisningsväsendet, jämväl med förändring av stationeringsorten.

4 mom. Nedflyttas befattning till lägre lönegrad, äge den, som då innehar tjänsten, uppbära lön i den lönegrad, befattningen förut tillhörde, intill dess han avgår från befattningen.

10 §.

I de fall, då den årliga lästiden vid högre folkskola icke uppgår till 38 läsveckor, skall för lärare vid sådan skola tjänstgöringsskyldigheten kunna utökas med en veckotimme för varje läsvecka, varmed antalet läsveckor understiger 38.

11 §.

Till lärare, som är bosatt å sådan ort inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kan, fränsett ökade levnadskostnader, anses medföra avsevärda olägenheter, utgår *kallortstillägg* med nedanstående för sex olika *kallortsklasser* bestämda belopp för kalenderår räknat, nämligen:

för kallortsklass	I	.....	60 kronor
»	»	II	..... 120 »
»	»	III	..... 195 »
»	»	IV	..... 300 »
»	»	V	..... 450 »
»	»	VI	..... 600 »

För lärare i övningsämne, vilkens lön reducerats med stöd av föreskrifterna i 4 § 2 mom., skall kallortstillägget undergå motsvarande reduktion, som tillämpats i fråga om lönen.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma de orter, där kallortstillägg må utgå, samt dessa orters fördelning å nämnda sex kallortsklasser.

Kallortstillägg utgår för den tid, anställningen varar, och utbetalas med en tolfedel av ovan angivna årsbelopp för kalendermånad räknat.

12 §.

1 mom. Lärare äger uppbära oavkortad lön, jämte, i förekommande fall, kallortstillägg och i 23 § angivet arvode icke blott för den tid, han tjänstgjort å egen eller annan befattning inom den läroanstalt han tillhör, utan även för den tid, under vilken han enligt bestämmelserna i 17 § åtnjutit ferier eller semester, eller vilken han, efter i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t lämnat medgivande, använt för att utom sin tjänstgöringsort göra iakttagelser eller idka studier, som på ett påtagligt sätt kunna tjäna undervisningsväsendets intressen.

2 mom. Lärare äger åtnjuta oavkortad lön jämte kallortstillägg för tid, under vilken undervisningen vid den läroanstalt, vid vilken han är anställd, blivit till följd av smittsam sjukdom inställd och han av sådan anledning hindrats tjänstgöra. Därest undervisningen av nu nämnd anledning blivit inställd och läsåret på grund därav förlänges, skall av sådan anledning ingen särskild ersättning utgå.

13 §.

1 mom. Därest lärare, som äger rätt till ferier, av behörigen styrkt sjukdom i andra fall än uti 2 mom. avses, hindras att tjänstgöra, skall han, så framt ej Kungl. Maj:t för särskilt fall finner skäl annorlunda medgiva, med bibehållande i förekommande fall av kallortstillägg, å lönen vidkännas ett tjänstledighetsavdrag till belopp för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell.

Lärare, som har rätt till semester, äger under enahanda förhållanden åtnjuta oavkortad lön jämte kallortstillägg under högst så lång tid av ett och samma kalenderår, att ledigheten för sjukdom tillika med semester icke överstiger 45 dagar, men skall, så framt ej Kungl. Maj:t för särskilt fall finner skäl annorlunda medgiva, för tid därutöver å lönen vidkännas nedanstående tjänstledighetsavdrag för dag räknat.

Löneklass enligt 5 §			Tjänstledighetsavdrag			Löneklass enligt 5 §			Tjänstledighetsavdrag			Löneklass enligt 5 §			Tjänstledighetsavdrag				
Nr			Kr.	öre	Nr			Kr.	öre	Nr			Kr.	öre	Nr			Kr.	öre
1.....	—	60	12.....	1	80	23.....	4	50											
2.....	—	70	13.....	1	95	24.....	5	—											
3.....	—	80	14.....	2	10	25.....	5	50											
4.....	—	90	15.....	2	30	26.....	6	—											
5.....	1	—	16.....	2	50	27.....	6	50											
6.....	1	10	17.....	2	75	28.....	7	—											
7.....	1	20	18.....	3	—	29.....	7	50											
8.....	1	30	19.....	3	25	30.....	8	—											
9.....	1	40	20.....	3	50	31.....	8	50											
10.....	1	50	21.....	3	75	32.....	9	—											
11.....	1	65	22.....	4	—	33.....	9	50											

2 mom. Har lärare skadats till följd av olycksfall i tjänsten och därigenom blivit hindrad att tjänstgöra å egen eller annan befattning skall han:

a) om olycksfallet medfört sjukdom, åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg och i 23 § angivet arvode, så länge sjukdomen varar, dock med avdrag för enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående sjukpenning, samt

b) om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan, under tiden likaledes åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg och i 23 § angivet arvode, dock högst intill dess sex månader förflutit från dagen för olycksfallet, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 1 mom. angivna tjänstledighetsavdraget, så framt ej skolöverstyrelsen funnit skäl medgiva, att sådant avdrag icke skall äga rum eller skall ske med lägre belopp, än nyss sagts; skolande dock även i de i denna punkt avsedda fall de sålunda angivna löneförmanerna minskas med ovannämnda sjukpenning.

3 mom. Uppbär lärare livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen, skall hans avlöning nedsättas med belopp motsvarande livräntans storlek, såvida ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda medgivit.

4 mom. Har lärare förbjudits att tjänstgöra till förekommande av smittofara, må han under tiden åtnjuta oavkortad lön, jämte, i förekommande fall, kallortstillägg och i 23 § omförmält arvode, dock högst under sex månader,

men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 1 mom. angivna tjänstledighetsavdraget, så framt ej skolöverstyrelsen medger, att sådant avdrag icke skall äga rum eller skall ske med lägre belopp, än nyss sagts.

Lärare, vars tjänstgöring sålunda för en tid inställts, skall dock vara skyldig att, oavsett om den för honom stadgade tjänstgöringstiden därigenom ökas, utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

5 mom. Föreskrifterna i denna paragraf gälla endast för tid, intill dess, enligt vad därom särskilt är stadgat, skyldighet att avgå från tjänsten inträder.

14 §.

Lärare, vilken beviljats ledighet av annan anledning än i 12 och 13 §§ omförmäles, eller är hindrad att bestrida sin tjänst på grund av giltigt förfall, skall, därest ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämmer, i löneavseende för sådan tid avstå:

A.

1) vid tjänstledighet för fullgörande av uppdrag att vara ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller att vara riksdagens revisor;

2) vid tjänstledighet för fullgörande av annat offentligt uppdrag, för vilket ersättning ej utgår eller för vilket ersättningen utgår endast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag, med undantag dock för uppdrag, varom förmäles under D;

3) vid sådan ledighet för vårdande av svag hälsa, som äger rum i omedelbart sammanhang med föregående tjänstledighet på grund av sjukdom och av vederbörande läkare förklaras erforderlig för återvinnande av full tjänst duglighet efter samma sjukdom, dock högst för en månad;

4) vid ledighet för verkställande av flyttning, då läraren förflyttats utan egen ansökan eller uttryckt önskan, dock högst för sammanlagt tre dagar; samt

5) vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst 90 dagar:

ett belopp, motsvarande det i 13 § 1 mom. angivna tjänstledighetsavdrag;

B.

1) då lärare på grund av honom såsom beställningshavare i arméns eller marinens reserver (reservstater) eller såsom värnpliktig åliggande militär tjänstgöring, vilken icke är att hänföra till värnpliktstjänstgöring i fredstid, hindrats att sköta sin befattning;

2) vid ledighet för svag hälsas vårdande under andra omständigheter eller under längre tid än här ovan under A. 3 sägs, då behovet därav är behörigen styrkt; samt

3) vid ledighet under begränsad kort tid för enskild angelägenhet, som finnes vara av särskilt ömmande beskaffenhet, eller där eljest synnerliga skäl föreligga:

ett belopp, för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell:

Löneklass enligt 5 §			Löneklass enligt 5 §			Löneklass enligt 5 §		
Avdrag			Avdrag			Avdrag		
Nr	Kr.	öre	Nr	Kr.	öre	Nr	Kr.	öre
1.....	1	50	12.....	3	30	23.....	7	40
2.....	1	65	13.....	3	55	24.....	8	—
3.....	1	80	14.....	3	80	25.....	8	70
4.....	1	95	15.....	4	05	26.....	9	40
5.....	2	10	16.....	4	35	27.....	10	10
6.....	2	25	17.....	4	70	28.....	10	80
7.....	2	40	18.....	5	10	29.....	11	50
8.....	2	55	19.....	5	50	30.....	12	20
9.....	2	70	20.....	5	90	31.....	12	90
10.....	2	90	21.....	6	30	32.....	13	60
11.....	3	10	22.....	6	80	33.....	14	30

C.

- 1) vid fullgörande av värnpliktstjänstgöring i fredstid;
- 2) vid kortare ledighet för vårdande av angelägenheter inom sådan personalsammanslutning, som avser att tillvarataga lärarnas intressen i tjänsten eller att främja med läroanstaltens utbildning förbunden yrkesutövning;
- 3) vid ledighet under högst tre månader för idkande av studier eller bedrivande av arbete, som prövas vara av betydelse för skolväsendet eller för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom skolväsendet; dock under förutsättning, att skolöverstyrelsen därtill lämnat medgivande;
- 4) vid ledighet under begränsad, kort tid för uppgiven enskild angelägenhet av vikt i andra fall än här ovan under B. 3 sägs: ett belopp, för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell:

Löneklass enligt 5 §			Löneklass enligt 5 §			Löneklass enligt 5 §		
Avdrag			Avdrag			Avdrag		
Nr	Kr.	öre	Nr	Kr.	öre	Nr	Kr.	öre
1.....	2	40	12.....	4	80	23.....	10	30
2.....	2	60	13.....	5	10	24.....	11	10
3.....	2	80	14.....	5	50	25.....	11	95
4.....	3	—	15.....	5	90	26.....	12	80
5.....	3	20	16.....	6	30	27.....	13	70
6.....	3	40	17.....	6	80	28.....	14	60
7.....	3	60	18.....	7	30	29.....	15	50
8.....	3	80	19.....	7	85	30.....	16	40
9.....	4	05	20.....	8	40	31.....	17	30
10.....	4	30	21.....	9	—	32.....	18	20
11.....	4	55	22.....	9	60	33.....	19	10

D.

- 1) vid tjänstledighet för uppdrag, som omförmäles i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, ävensom för anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet; samt
- 2) vid tjänstledighet under andra förhållanden än de under A.—C. nämnda, må lärare kunna under högst fyra månader av ett och samma redovisningsår erhålla tjänstledighet med avstående av den på tiden belöpande

delen av lönen jämte i förekommande fall kallortstillägg och i 23 § angivet arvode.

Vid tjänstledighet utöver fyra månader av anledning, som under D. avses, skall läraren, därest ej skolöverstyrelsen på grund av särskilda skäl medgivit, att nyssnämnda föreskrifter må tillämpas, avstå för dag räknat $\frac{1}{273}$ av såväl årslönen som, i förekommande fall, honom tillkommande kallortstillägg och i 23 § angivet arvode.

Vid tillämpning av bestämmelserna under D. skall därjämte iakttagas, att lärare, som under hela den på ett redovisningsår belöpande lästiden åtnjutit tjänstledighet av anledning, som i sagda bestämmelser sägs, icke må för sådant år uppbära någon del av den kontanta lönen.

15 §.

1 mom. Lärare, som i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet för att uppehålla annan lärarbefattning vid statlig eller kommunal läroanstalt, skall, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnat, under tiden för ledigheten avstå hela lönen jämte i förekommande fall kallortstillägg och i 23 § angivet arvode.

2 mom. Har lärare erhållit ledighet från viss del av tjänstgöringen skall eljest föreskrivet avdrag å avlöningen verkställas till så stor del, som svarar mot den erhållna ledigheten i förhållande till den läraren åvilande minimitjänstgöringskyldigheten.

3 mom. Om lön till lärare i övningsämne utgår på grundval av ett lägre antal veckotimmar än 30, skall för varje understigande timme tjänstledighetsavdraget för dag, där det icke är lika med hela lönen, minskas med en trettiondedel; dock att avdragsbeloppet, därest det icke är jämnt delbart med fem, jämkas till närmast högre sålunda delbara tal.

16 §.

1 mom. Varder lärare avstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, skall hans avlöning under tiden innehållas, så framt ej skolöverstyrelsen finner skäl låta honom uppbära något därav.

2 mom. Avhåller sig lärare från tjänstgöring utan att hava erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall, må han för denna tid icke åtnjuta någon avlöning.

17 §.

1 mom. Rektor äger årligen å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålen behöriga gång, åtnjuta *semester* under 45 dagar.

2 mom. Annan lärare åtnjuter *ferier* å tider, som i vederbörande stadga eller reglemente föreskrivas.

18 §.

1 mom. Därest åt lärare såsom bostad anvisas lägenhet, som disponeras av vederbörande kommun, skall han vara skyldig att mottaga densamma samt iakttaga de föreskrifter, som, utöver vad här nedan stadgas, kunna varda meddelade rörande lägenhetens begagnande.

a) För begagnande av sålunda anvisad *tjänstebostad* skall lärare månadsvis erlægga ersättning genom avdrag å avlöningen för näst föregående månad. Är bostadsinnehavaren på grund av tjänstledighet eller av annan anledning icke berättigad att uppbära någon avlöning för föregående månad eller förslår ej utgående avlöningsbelopp, skall nämnda ersättning eller vad

däri brister i stället kontant inbetalas. Intill dess ersättningens storlek blivit bestämd, på sätt i b) sägs, skall densamma utgå med det av vederbörande myndighet fordrade beloppet, med rätt för bostadsinnehavaren att, därest beloppet sedermera nedsättes, återbekomma vad han erlagt för mycket.

b) Ersättning för tjänstebostad, däri inbegripen gottgörelse för centraluppvärming, om sådan finnes anordnad, bestämmes med hänsyn till det hyespris, som å orten i allmänhet gäller för liknande lägenhet, och fastställles genom överenskommelse mellan vederbörande kommun och läraren. Kan sådan överenskommelse icke träffas, skall frågan hänskjutas till *statens bostadsnämnd*. Över nämndens beslut i ärende, som hänskjutits till densamma avgörande, må klagan ej föras.

Jämkning av fastställd ersättning för tjänstebostad må icke påkallas, förrän minst ett år förflutit från det ersättningen senast fastställdes.

2 mom. Angående beskaffenheten av tjänstebostad, som tillhandahålles av vederbörande kommun, gäller, vad därom är eller framdeles varder stadgat.

19 §.

1 mom. Innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo skall, därest annan överenskommelse icke träffats, avträda bostaden å den fardag, som infaller näst efter tre månader från det uppsägning skett; dock skall, såvida ej annorlunda överenskommes, avflyttning ske:

a) därest bostadsinnehavaren befordras eller i annan ordning förflyttas till tjänst, i vilken ny tjänstebostad anvisas honom, inom skäligen tid därefter, men därest han övergår till tjänst, i vilken sådan bostad ej anvisas honom, å den fardag, som inträffar näst efter tre månader från det han erhöi kännedom om beslutet rörande förändringen i hans tjänstgöring;

b) därest bostadsinnehavaren avgår ur tjänst på grund av uppnådd pensionsålder, nästa fardag därefter; samt

c) därest han av annan anledning avgår ur tjänst eller entledigas, vid den löpande månadens utgång.

2 mom. Innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo skall i den omfattning, som kan finnas lämplig, och mot skäligen gottgörelse upplåta nödigt utrymme i bostaden för lärarens vikarie eller efterträdare.

20 §.

I de fall, då på grund av särskilda omständigheter prøvas skäligen tillhandahålla lärare för hans bostad erforderligen *bränsle*, skall ersättning därför, beräknad efter självkostnadspris, erläggas i den ordning, vederbörande kommun bestämmer.

21 §.

Enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, skall lärare vid skada till följd av olycksfall i tjänsten kostnadsfritt erhålla erforderligen *läkarvård* jämte läkemedel samt, där olycksfallet medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, jämväl andra till arbetsförmågans höjande nödigen hjälpmedel, allt dock endast i den mån sagda förmåner icke utgå enligt olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser.

22 §.

Då lärare utan egen ansökning eller därom uttryckt önskan förflyttas från en tjänstgöringsort till en annan eller eljest ålagts förändrad bostadsort, skall han vara berättigad att erhålla skäligen *ersättning för flyttningskostnad* samt

för den ökade utgift, som för honom må hava uppstått därigenom, att han måst vidkännas kostnad för bostad å såväl den gamla som den nya tjänstgöringsorten, allt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar.

23 §.

1 mom. Till innehavare av rektorsbefattning utgår utöver vederbörande tillkommande lärarlön särskilt arvode med för år räknat följande belopp: vid kommunal mellanskola, kommunal flickskola och praktisk mellan-skola,

tillhörande grupp	I	3 000	kronor
»	»	II	2 200 »
»	»	III	1 800 »

vid högre folkskola,

tillhörande grupp	I	2 500	kronor
»	»	II	1 800 »
»	»	III	1 200 »
»	»	IV	600 »

2 mom. Fördelningen av läroanstalterna på ovan angivna arvodesgrupper bestämmes av Kungl. Maj:t efter av riksdagen fastställda grunder.

3 mom. Skulle läroanstalt, som med hänsyn till rektorernas gruppering i lönehänseende hänförs till viss arvodesgrupp, komma att förflyttas från högre till lägre grupp vid annan tidpunkt än den, då förnyat förordnande å rektorsbefattningen skall äga rum, äger den, som då är förordnad såsom rektor vid läroanstalten, att under tiden för redan meddelat förordnande uppbära dittillsvarande arvode.

4 mom. Rektor är skyldig att, där ej annat föreskrivits, under tjänstledighet avstå halva den å tiden för ledigheten belöpande delen av sitt särskilda arvode.

5 mom. Vikarierande rektor skall för den tid vikariatet varar åtnjuta ett särskilt arvode, uppgående till hälften av arvodet för ordinarie rektor vid skolan.

6 mom. Tillsynslärare må efter skolöverstyrelsens bestämmande åtnjuta särskilt arvode med högst 200 kronor för år. Åtnjuter tillsynslärare tjänstledighet, skall han avstå den på ledighetstiden belöpande delen av arvodet, vilket tillfaller den, som förordnas att i stället för den tjänstledige bestrida de med befattningen förenade göromålen.

24 §.

Avlider lärare, skall till hans dödsbo såsom *begravningshjälp* utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock högst 500 kronor. Vid lärares dödsfall till följd av olycksfall i tjänsten skall dock förenämnda belopp minskas med den begravningshjälp, vartill dödsboet är berättigat enligt olycksfallsförsäkringslagen.

3 kap. Icke-ordinarie lärare.

25 §.

Med extra ordinarie lärare avses i detta reglemente lärare, som anställs för tjänstgöring å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie.

Med vikarierande lärare avses den, som anställs för tjänstgöring såsom vikarie för tjänstledig lärare eller å vakant befattning. I övrigt anställda icke-ordinarie ämneslärare benämnas i detta reglemente timplärare.

26 §.

1 mom. Till extra ordinarie lärare utgår lön enligt den i 27 § införda löneplanen, vilken för varje lönegrad upptager vissa löneklasser med särskilda, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp, dock med den begränsning för kvinnliga lärare, som i 28 § 2 mom. omförmäles.

I den vid detta reglemente fogade tjänsteförteckningen angives, till vilken lönegrad varje särskild befattning är att hänföra.

I fråga om fördelningen av de orter, där extra ordinarie lärare äro stationerade, å de uti löneplanen upptagna ortsgrupperna gäller, vad Kungl. Maj:t i sådant hänseende fastställt för ordinarie personal.

Den löneklass inom vederbörande lönegrad, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställs i enlighet med vad som i tillämpliga delar föreskrives i 28 §. Inom löneklassen bestämmes lönebeloppet efter den ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

2 mom. Förutom lön kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 11 § samt de särskilda förmåner och ersättningar, som omförmälas i 21, 22 och 24 §§.

27 §.

Löneplan.

Lönegrad		Löne- klass nr	O r t s g r u p p						
nr	Omfattar löneklas- serna nr		A	B	C	D	E	F	G
Årslön, kronor									
1	b, a, 1—4	b	1 380	1 446	1 512	1 578	1 644	1 710	1 776
2	a, 1—5	a	1 440	1 506	1 572	1 638	1 704	1 770	1 836
3	1—6	1	1 500	1 566	1 632	1 698	1 764	1 830	1 896
4	2—7	2	1 620	1 692	1 764	1 836	1 908	1 980	2 052
5	3—8	3	1 740	1 818	1 896	1 974	2 052	2 130	2 208
6	4—9	4	1 860	1 944	2 028	2 112	2 196	2 280	2 364
7	5—10	5	1 980	2 070	2 160	2 250	2 340	2 430	2 520
8	6—11	6	2 100	2 196	2 292	2 388	2 484	2 580	2 676
9	7—12	7	2 220	2 322	2 424	2 526	2 628	2 730	2 832
10	8—13	8	2 340	2 448	2 556	2 664	2 772	2 880	2 988
11	9—14	9	2 460	2 574	2 688	2 802	2 916	3 030	3 144
12	10—15	10	2 580	2 700	2 820	2 940	3 060	3 180	3 300
13	11—16	11	2 730	2 856	2 982	3 108	3 234	3 360	3 486
14	12—17	12	2 880	3 012	3 144	3 276	3 408	3 540	3 672
15	13—18	13	3 060	3 198	3 336	3 474	3 612	3 750	3 888
16	14—19	14	3 240	3 384	3 528	3 672	3 816	3 960	4 104
17	15—20	15	3 450	3 600	3 750	3 900	4 050	4 200	4 350
18	16—21	16	3 660	3 816	3 972	4 128	4 284	4 440	4 596
19	17—22	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
20	18—22	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
21	19—23	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676
22	20—24	20	4 860	5 058	5 256	5 454	5 652	5 850	6 048
23	21—25	21	5 160	5 370	5 580	5 790	6 000	6 210	6 420
		22	5 520	5 736	5 952	6 168	6 384	6 600	6 816
		23	5 880	6 102	6 324	6 546	6 768	6 990	7 212
		24	6 300	6 528	6 756	6 984	7 212	7 440	7 668
		25	6 720	6 954	7 188	7 422	7 656	7 890	8 124

28 §.

1 mom. Vid tillträddandet av extra ordinarie befattning erhåller lärare, vare sig han förut innehade sådan befattning eller ej, lön enligt lägsta löneklassen för den lönegrad, till vilken tjänsten hör, där ej föreskrifterna i 29 och 30 §§ giva anledning till avvikelser härutinnan.

2 mom. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas lärare till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess den för lönegraden fastställda högsta löneklassen uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 29 och 30 §§.

Kvinnlig lärare äge dock icke rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad.

3 mom. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tjänstetiden i den lägre löneklassen tilländagått.

I övrigt gäller såsom villkor för lärares uppflyttning till högre löneklass:

a) att han under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skall hava bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan lärartjänst eller skollärbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han åtnjutit ferier, semester eller annan ledighet med oavkortad lön eller ledighet för att uppehålla befattning i statens tjänst eller för fullgörande av annat offentligt uppdrag eller honom åliggande militär tjänstgöring och ej heller den tid, varunder till följd av smittsam sjukdom undervisningen vid läroanstalten varit inställd;

b) att uppskov med uppflyttningen icke prövats böra äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under tid, läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats icke i och för sig må räknas honom till last, utan hänsyn därtill tagas endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att läraren icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, enligt vad därom särskilt är stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas, utan att läraren lämnats tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

4 mom. Har lärare, med tillämpning av föreskriften i 3 mom. punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna förordnas, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga såsom tjänstetid tillgodoräkna sig jämväl den tid, uppskovet varat.

5 mom. Beslut om lärares uppflyttning i högre löneklass fattas av skolöverstyrelsen efter därom av vederbörande skolstyrelse gjord framställning. Sådan framställning bör av skolstyrelsen göras i god tid, innan läraren äger tillträda lön i den högre löneklassen.

29 §.

Har den, som tillträder extra ordinarie befattning, dessförinnan innehåft annan anställning i statens tjänst eller i tjänst vid i detta reglemente avsedd

läroanstalt, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande extra ordinarie befattningen, må, i den mån så prövas skäligt, för bestämmandet av hans begynnelselön och sedermera hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver ett år, under vilken han i en följd innehaft dylik anställning.

Vid tillämpning av stadgandet i föregående stycke må sådant avbrott i anställningen, som föranletts av genomgående av provår eller av tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens insende ställd läroanstalt, så ock avbrott i anställningen intill högst ett år, varunder lärare avlagt sådan licentiatexamen eller sådant disputationsprov, som är av betydelse för kompetens som lärare, icke utesluta rätt för läraren att för löneklassplacering tillgodoräkna anställningstid före avbrottet.

30 §.

Extra ordinarie lärare, som befordras till extra ordinarie befattning inom högre lönegrad, erhåller i den nya befattningen placering lägst i löneklass närmast högre än den, han före befordringen tillhörde. Dessutom äger han för omedelbar eller framtida uppflyttning i högre löneklass räkna sig till godo den tid intill tre år, varunder han i den föregående tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklass, som är närmast lägre än den, till vilken han på grund av vad sålunda föreskrivits bör vid befordran hänföras. Läraren må dock icke på grund av dessa bestämmelser placeras i högre löneklass än den högsta för den nya tjänsten gällande löneklassen.

Extra ordinarie lärare, som övergår till annan extra ordinarie befattning inom samma lönegrad eller som utan något sitt förvällande nedflyttas till extra ordinarie befattning i lägre lönegrad, äger i den nya befattningen bibehålla den placering i löneklass, han i den föregående tjänsten innehade; dock må lönen icke i något fall utgå enligt högre löneklass än den högsta för den nya tjänsten fastställda.

31 §.

Lön till extra ordinarie lärare utgår för läsår. Utbetalning av avlöningen sker månadsvis i efterskott med så stort belopp, som motsvarar den av honom under månaden fullgjorda tjänstgöringen, dock att därest lärarens tjänstgöring avslutas före utgången av en kalendermånad, den på tjänstgöringstiden under denna månad belöpande delen av avlöningen må utbetalas vid tjänstgöringens slut.

32 §.

Extra ordinarie lärare, som av behörigen styrkt sjukdom i annat fall än i 13 § 2 mom. avses hindras att tjänstgöra, äge att under en tid av högst sex månader av ett och samma redovisningsår eller vid sjukdom, som fortgår vid övergången till nytt redovisningsår, under högst sex månader i en följd åtnjuta lön jämte kallortstillägg efter avdrag av ett belopp lika med det för ordinarie lärare i motsvarande löneklass enligt 13 § 1 mom. bestämda tjänstledighetsavdraget.

I övriga fall av sjukledighet skall extra ordinarie lärare avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner.

33 §.

För extra ordinarie lärare skola i övrigt i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 4 § 2 mom., 9—11 §§, 13 § 2—5 mom. och 14—22 §§ i detta reglemente.

34 §.

Avlider extra ordinarie lärare, skall till hans dödsbo såsom begravningshjälp utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock högst 400 kronor.

Vid lärares dödsfall till följd av olycksfall i tjänsten skall dock förenämnda belopp minskas med den begravningshjälp, vartill dödsboet är berättigat enligt olycksfallsförsäkringslagen.

35 §.

Vikarierande lärare äger åtnjuta lön enligt den löneklass, som är närmast lägre än begynnelselönen för motsvarande extra ordinarie lärare.

Efter att under sammanlagt tre år hava åtnjutit lön enligt nämnda löneklass skall läraren åtnjuta lön motsvarande omförmälda begynnelselönen.

36 §.

För vikarierande lärare skola i övrigt i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 4 § 2 mom., 9—11 §§, 13 § 2—5 mom., 18—21 §§ och 31 §.

37 §.

Timlärare åtnjuter *arvode* med följande, för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

L ä r o a n s t a l t	O r t s g r u p p						
	A	B	C	D	E	F	G
	K r o n o r						
<i>Vid kommunal mellanskola, kommunal flickskola och praktisk mellanskola.</i>							
I läsämne och praktiskt läroämne, som av Kungl. Maj:t bestämmes:							
Timlärare, som genomgått eller innehar behörighet att genomgå provårskurs..	170	177	184	191	198	205	212
Annat timlärare	147	153	159	165	171	177	183
I teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott	123	128	133	138	143	148	153
I manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål samt vid praktisk mellanskola i praktiskt läroämne, där ej Kungl. Maj:t för sådant ämne föreskriver högre arvode	101	106	111	116	121	126	131
<i>Vid högre folkskola, allmän och yrkesbestämd.</i>							
I läsämne	147	153	159	165	171	177	183
I teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott	123	128	133	138	143	148	153
I manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål samt vid yrkesbestämd högre folkskola i yrkesämne, där ej Kungl. Maj:t för sådant ämne föreskriver högre arvode	101	106	111	116	121	126	131

38 §.

För timplärare skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 31 § i detta reglemente.

4 kap. Lönenämnd.

39 §.

Där det enligt detta reglemente ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda allmänna föreskrifter i ämne, som omhandlas i reglementet, bör, innan sådant ärende till avgörande företages, yttrande inhämtas från en *lönenämnd*, i vilken lärar-, förvaltnings- och de allmänna intressena böra vara representerade; och har lönenämnden jämväl att bereda andra ärenden av huvudsakligen löneteknisk natur, vilka Kungl. Maj:t kan finna lämpligt hänskjuta till densamma.

5 kap. Reglementets tillämplighet m. m.

40 §.

Lärare, som omedelbart före den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar ordinarie befattning men icke vill underkasta sig detta reglementes villkor och bestämmelser ävensom särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade föreskrifter och icke heller kan därtill lagligen förbindas, skall göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande skolstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt.

Lärare, som före sistberörda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall varda bibehållen vid honom enligt dittills gällande bestämmelser tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av vederbörande för honom gällande pensionsbestämmelser, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom.

En var annan lärare, som, utan att vara underkastad äldre lönebestämmelser, vid tidpunkten för reglementets ikraftträdande innehar ordinarie befattning av den art, som i reglementet avses, eller som senare tillträder sådan befattning, är pliktig att med frånträdande av samtliga honom tillkommande av stat eller kommun tillerkända förmåner, underkasta sig detta reglementes föreskrifter och villkor samt särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade föreskrifter ävensom dels minskning i eller upphörande av såväl extra inkomster, som kunna medfölja befattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed som ock i 23 § omförmält arvode, dels ock de ändrade bestämmelser, som kunna varda utfärdade rörande i 13 § 4 mom., 21 och 22 §§ berörda hänseenden samt i fråga om såväl egen pension som beträffande änke- och pupillpensionering.

Detta reglemente skall lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1938.

I fråga om avlöning till kvinnlig lärare skall i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar, gälla, att sådan lärare skall under tiden den 1 juli 1938—den 30 juni 1940 åtnjuta avlöning enligt löneklass, som är två löneklasser lägre än den, som enligt avlöningsreglementet eljest skulle

hava gällt, och under tiden den 1 juli 1940—den 30 juni 1943 enligt löneklass, som är närmast lägre än den enligt reglementet eljest gällande.

Det alla som vederbör etc.

Bilaga till avlöningsreglementet för lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor.

Tjänsteförteckning

angivande lärarbefattningar vid vederbörande läroanstalter ävensom de särskilda lönegrader, till vilka de äro hänförliga enligt de i 5 och 27 §§ av avlöningsreglementet intagna löneplanerna.

Läroanstalter och befattningshavare	L ö n e g r a d	
	ordinarie	extra ordinarie
	5 §	27 §
<i>Kommunal mellanskola, kommunal flickskola och praktisk mellanskola.</i>		
Ämneslärare, vilken äger behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk	23	21
Ämneslärare, annan	21	19
Lärare i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott	20	18
Lärarinna i kvinnlig slöjd	16	15
Lärarinna i hushållsgöromål	16	15
Lärare i manlig slöjd	16	15
Lärare i stenografi, maskinskrivning, verkstadsarbete eller annat, till läsämne icke hänförligt praktiskt läroämne, än här förut sagts, vid praktisk mellanskola	16 ¹	15 ¹
<i>Högre folkskola, allmän och yrkesbestämd.</i>		
Ämneslärare	21	19
Lärare i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott	20	18
Lärarinna i kvinnlig slöjd	16	15
Lärarinna i hushållsgöromål	16	15
Lärare i manlig slöjd	16	15
Lärare i stenografi, maskinskrivning, verkstadsarbete eller annat, till läsämne icke hänförligt yrkesämne, än här förut sagts, vid yrkesbestämd högre folkskola	16	15

¹ Efter prövning av Kungl. Maj:t må, där särskilda skäl härför föreligga, lärarbefattning i dessa ämnen kunna hänföras till högre lönegrad, dock högst 20 lönegraden för ordinarie och 18 för extra ordinarie lärare.

Bilaga B.

Specialmotivering till de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente (jämfte myndigheternas yttranden i ifrågakommande delar).

De sakkunniga framhålla, att bestämmelserna i deras förslag till avlöningsreglemente, vilka utarbetats med ledning av ett av 1935 års lärarlönesakkunniga överlämnat utkast, utformats i nära anslutning till det i propositionen nr 271/1937 framlagda och av riksdagen godkända förslaget till avlöningsreglemente för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsen. Beträffande vissa bestämmelser hade emellertid de sakkunniga ansett sig böra följa motsvarande föreskrifter i det i propositionen nr 270/1937 föreslagna och av riksdagen likaledes godkända avlöningsreglementet för folk- och småskolornas lärare, då dessa föreskrifter syntes bättre lämpade för nu ifrågavarande, kommunalt anställda lärarpersonal.

De sakkunniga förutsatte, att den slutliga utformningen av bestämmelserna för lärarna vid nu ifrågavarande skolor komme att ske med vederbörligt hänsynstagande till de avlöningsbestämmelser, som komme att genomföras för lärarna vid de allmänna läroverken.

Lönenämnden har fäst uppmärksamheten vid att det av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsreglementet nr 868/1937 för lärare vid folk- och småskolor, vilket utkommit av trycket efter det de sakkunnigas betänkande publicerats, på åtskilliga punkter avveke från det förslag, som framlades i propositionen nr 270/1937. De nämnda avvikelserna torde i vissa fall bliva av betydelse även vid den slutliga utformningen av det föreliggande avlöningsreglementet. Vid det förhållandet, att detta reglemente icke syntes vara avsett att i detalj godkännas av riksdagen utan torde komma att göras till föremål för ytterligare överarbetning genom Kungl. Maj:ts försorg, sedan riksdagen fattat beslut i löneregeringsfrågan, ansåge sig nämnden icke i detta sammanhang böra inlåta sig på en mera ingående detaljgranskning av de föreliggande avlöningsbestämmelserna, sådana de av de sakkunniga utformats.

Liknande synpunkter hava anförts av *statskontoret*.

2 §.

Enligt gällande bestämmelser utginge, erinra *de sakkunniga*, den konstanta avlöningen till ordinarie lärare vid här avsedda kommunala läroanstalter förskottsvis med $\frac{1}{12}$ vid början av varje kalendermånad. Enligt förslaget skulle emellertid avlöningen, i likhet med vad som gällde för statens befattningshavare vid nyreglerade verk, utbetalas i efterskott och utgå endast till och med den dag, läraren avginge. Till följd härav bleve det erforderligt att vidtaga ändring jämväl av bestämmelserna i fråga om lärarnas tjänstepension, som för närvarande utginge först från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten efter uppnådd pensionsålder ägt rum.

Den i § 13 mom. 4 gällande avlöningskungörelse (nr 759/1918) intagna föreskriften angående avdrag å lönen för pensionsavgifter till statens pen-

sionsanstalt och avdrag i vissa fall av tjänstledighet hade de sakkunniga, som givetvis icke avsåge någon ändring i sak av vad sålunda stadgats, ansett icke behöva förekomma i reglementet. Beträffande pensionsavdragen erinras, att bestämmelser härom funnes meddelade i reglementet för statens pensionsanstalt.

Skolöverstyrelsen har framställt en formell erinran gentemot paragrafens formulering.

3 §.

I fråga om rätt för lärare att med ordinarie lärarbefattning förena annan tjänst eller särskilt uppdrag borde enligt de sakkunnigas mening samma bestämmelser gälla för här avsedda lärare som för lärare vid allmänt läroverk.

6—8 §§.

Bestämmelserna i dessa paragrafer hade i förhållande till de statliga föreskrifterna av *de sakkunniga* föreslagits skola erhålla en i viss mån avvikande formulering med hänsyn till de särskilda förhållandena inom det kommunala skolväsendet.

Beträffande de bestämmelser, som för lärarpersonalen vid ifrågavarande kommunala läroanstalter borde gälla i fråga om rätt att för placering i löneklass tillgodoräkna tjänstgöring före ordinarieblivandet, finge de sakkunniga erinra, att de sakkunniga i sitt betänkande 1936: 48 i fråga om lönetursrätt för folk- och småskollärare framhållit, att dessa lärare efter genomförandet av en lönereglering på grundval av det nya statliga lönesystemet borde erhålla samma rätt som statens befattningshavare att vid tillträddandet av ordinarie befattning tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring för uppflyttning i högre löneklass.

I enlighet härmed skulle lärare, som från icke-ordinarie befattning vunnit befordran till ordinarie tjänst, äga för uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna den tid utöver tre år, under vilken han i en följd innehaft anställning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning befundes likvärdig med hans innehavande befattning.

De sakkunniga hade emellertid framhållit, att dessa tillgodoräkningsgrunder ofta kommit att leda till synnerligen otillfredsställande resultat för befattningshavare, vilkens tidigare tjänstgöring icke kunnat tillgodoräknas, på grund av att den ej ansetts fylla kraven på att vara fullgjord i en följd med tillträddandet av den ordinarie tjänsten. Därtill komme, att det redan för statsförvaltningens vidkommande visat sig vara förenat med avsevärda svårigheter att i praktiken uppehålla någon enhetlig tolkning av vad som borde förstås med att tjänstgöring fullgjorts i en följd med tillträddandet av ordinarie befattning. Avbrott i själva anställningen i statens tjänst och relativt korta avbrott i tjänstgöringen, exempelvis på grund av sjukdom eller för enskilda angelägenheter, ansåges emellertid utsluta rätten att för uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna någon del av den dessförinnan fullgjorda tjänstgöringen.

Då ifrågavarande bestämmelser icke ens kunde anses tillfredsställande för de relativt enhetliga förhållandena inom statsförvaltningen, måste det enligt de sakkunnigas mening anses utslutet att utsträcka deras tillämpning till det kommunala folkskolväsendet. Beträffande folk- och småskollärare, som ofta hade anställning än i det ena, än i det andra skoldistriktet, skulle det nämligen bliva ännu svårare att avgöra, om den tidigare anställningen kunde

anses hava fortflupit i en följd med ordinarieblivandet eller om förefintligt avbrott i densamma vore av beskaffenhet att böra utesluta tillgodoräkning av dessförinnan fullgjord tjänstgöring.

Vid bedömandet av frågan om lärarnas lönetur hade de sakkunniga i första hand ansett sig böra uppställa som ett önskemål, att bestämmelserna här- om utan svårighet kunde tillämpas av de olika skoldistrikten.

Efter en ingående prövning föreslogo de sakkunniga i nämnda betänkande för folk- och småskollärarnas vidkommande, att hänsyn i löneturshän- seende skulle få tagas till *hela* den tjänstgöring utöver fem läsår, vederbö- rande fullgjort efter avläggandet av föreskriven examen, oavsett om denna tjänstgöring kunde sägas vara fullgjord i en följd eller icke.

Enligt de sakkunnigas mening skulle det — icke minst med hänsyn till önskvärheten av att få till stånd så enkla och ur tillämpningssynpunkt otvetydiga bestämmelser som möjligt — vara lämpligt att jämväl för lärare vid de högre kommunala skolformerna föreskriva, att de för placering i löne- klass finge tillgodoräkna den tid, de utöver exempelvis fem år tidigare full- gjort likvärdig tjänstgöring vid i detta reglemente avsedd läroanstalt eller i statens tjänst, även om denna icke fullgjorts i en följd. För en dylik anord- ning föreläge så mycket starkare skäl som anledning torde saknas att be- träffande lärarna vid de högre kommunala skolformerna likställa extra ordinarie och vikarierande lärare i fråga om inplacering i löneklass. Ifråga- varande lönetursbestämmelser för dessa lärare skulle till följd härav kunna betydligt förenklas genom att medgiva tillgodoräkning endast av den tidigare faktiskt fullgjorda tjänstgöringen och icke såsom föreslagits beträffande folk- och småskollärare av den tid, vederbörande lärare innehaft icke-ordi- narie anställning under förutsättning av därunder i viss omfattning fullgjord tjänstgöring.

Såsom ovan framhållits, borde emellertid avlöningsbestämmelserna för lä- rarpersonalen vid ifrågavarande högre kommunala skolformer utformas i så nära anslutning som möjligt till motsvarande föreskrifter för de allmänna läroverkens lärare, och enligt 1937 års riksdags beslut skulle i fråga om löne- tursrätt för sistnämnda lärare gälla i stort sett samma bestämmelser som inom allmänna civilförvaltningen. Beträffande uttrycket »i en följd» hade därvid förutsatts, att uteblivet förordnande i början av termin, förslagsvis dock högst 14 dagar, liksom givetvis ferier icke skulle anses förorsaka av- brott i anställningen.

Med hänsyn härtill hade de sakkunniga ansett sig böra för lärarna vid här avsedda skolformer föreslå samma bestämmelser som för de statliga lärarna.

Medgivande om tillgodoräkning av tidigare tjänstgöring i statens tjänst hade tidigare endast i undantagsfall lämnats lärarna vid ifrågavarande kom- munala skolformer. De sakunniga hade i föreliggande lönetursbestämmelser föreslagit, att här avsedda lärare skulle äga att tillgodoräkna dylik tjänst- göring i samma utsträckning som lärarna vid de allmänna läroverken. En dylik anordning hade nämligen ansetts vara av betydelse för underlättandet av övergången för lärare från statliga till kommunala läroanstalter.

I detta sammanhang ville de sakkunniga framhålla önskvärheten av att generella föreskrifter bleve av Kungl. Maj:t meddelade om rätt för lärare vid de statliga läroverken att i löneturshänseende tillgodoräkna likvärdig tjänstgöring vid i detta reglemente avsedda kommunala skolformer efter samma grunder, som om ifrågavarande tjänstgöring vore fullgjord i statens tjänst.

Vad slutligen anginge beslutanderätten i fråga om lönetur för i detta betänkande avsedda lärare, hade de sakkunniga ansett sig böra förorda, att prövningen av dessa frågor anförtroddes åt samma myndighet, som hade att tillämpa de i stort sett likalydande bestämmelserna för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, d. v. s. skolöverstyrelsen.

Lönenämnden har anfört: Enligt 7 § 1 mom. skulle vid befordran till ordinarie tjänst tillgodoräkning kunna ske av icke-ordinarie anställning »i statens tjänst eller i tjänst vid i detta reglemente avsedd läroanstalt». Enligt 11 § 1 och 2 mom. avlöningsreglementet för de statsanställda lärarna (873/1937) gällde, att icke-ordinarie anställning kunde tillgodoräknas utan vidare, allenast om den fullgjorts i statens tjänst, medan tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning utom statens tjänst vore beroende på prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Den avvikelse, som sålunda föreslagits från vad som gällde för statlig lärarpersonal, kunde måhända anses motiverad av praktiska skäl, och lönenämnden ville icke för sin del motsätta sig förslaget i denna del. Men lönenämnden ansåge sig böra särskilt framhålla vikten av att tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning vid högre folkskola icke ägde rum, med mindre tjänstgöringen såsom icke-ordinarie verkligen kunde anses likvärdig med den ifrågavarande ordinarie tjänsten. Lönenämnden förutsatte, att det i 8 § 2 mom. andra stycket föreslagna stadgandet avsåge övergång allenast från *ordinarie* tjänst inom statens undervisningsväsende.

9 §.

Bestämmelserna i denna paragraf angående lärares skyldighet att underkasta sig förflyttning torde enligt *de sakkunnigas* mening självfallet böra avse även skyldighet att efter Kungl. Maj:ts bestämmande övergå från ett skoldistrikt till ett annat. De sakkunniga förutsatte härvid att lärare, som genom dylik förflyttning förorsakats minskning i löneförmåner, som han åtnjutit i den förra tjänsten, komme att av statsmedel erhålla ersättning härför med belopp, som efter prövning av Kungl. Maj:t kunde finnas skäligt. Då dylik löneminskning för här avsedda lärare icke torde kunna förekomma annat än under en övergångstid och även då endast i undantagsfall, syntes någon särskild bestämmelse härom icke behöva intagas i avlöningsreglementet.

9 § hade av *lönenämnden* befunnits icke innehålla någon motsvarighet till de i 13 § 4 mom. avlöningsreglementet nr 873/1937 ingående bestämmelserna angående förflyttning till tjänst inom lägre lönegrad, antingen utan något lärarens förvällande eller på grund av något lärarens förfarande i tjänsten. Givetvis bleve en sådan bestämmelse icke särdeles ofta tillämplig, men anledning syntes dock saknas att icke medtaga den även i detta reglemente: det vore måhända icke otänkbart att med stöd av en sådan bestämmelse förflytta en ämneslärare vid kommunal mellanskola till lika tjänst vid en högre folkskola.

10 §.

Enligt gällande bestämmelser, erinra *de sakkunniga*, skulle lärare med full tjänstgöring vid högre folkskola, därest den årliga lärotiden enligt det för skolan fastställda reglementet vore längre än 36 veckor, för varje vecka härutöver äga utbetomma $\frac{1}{36}$ av den kontanta minimilönen.

Lärlönekommittén hade, i anslutning till den standpunkt, kommittén in-

tagit beträffande övertidsersättning åt lärare vid folk- och småskolor, ansett, att övertidsersättning av angivna slag ej borde ifrågakomma.

1928 års lönekommitté däremot hade föreslagit, att i de fall, då den årliga lästiden vid högre folkskola understege 38 läsveckor, avdrag skulle ske å lärarens avlöning med $\frac{1}{38}$ av årslönen för varje understigande vecka.

Enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas mening syntes det vara lämpligare att låta ämneslärarna vid högre folkskolor åtnjuta den föreslagna avlöningen, oberoende av om lästiden överstege 36 veckor och i stället, såsom 1935 års lärarlönesakkunniga förordat, utöka lärarens tjänstgöringsskyldighet i de fall, då den årliga lästiden icke uppginge till 38 läsveckor, med en veckotimme för varje läsvecka, varmed antalet läsveckor understege 38.

Den i denna paragraf föreslagna bestämmelsen angående utökning i vissa fall av lärarens tjänstgöringsskyldighet har syntes *lönenämnden* hellre böra införas i vederbörande stadga än i avlöningsreglementet. Vad bestämmelsens sakliga innebörd beträffade, förefölle det nämnden, som om det vid en högre folkskola med ett ringa antal lärare icke alltid skulle föreligga möjlighet att bereda lärarna sådan ökad tjänstgöringsskyldighet, som i bestämmelsen avsåges.

11 §.

I enlighet med vad *de sakkunniga* föreslagit och sedermera riksdagen beslutit beträffande kallortstilläggen åt folk- och småskollärare hade intagits en uttrycklig föreskrift om hur dessa tillägg skulle beräknas, därest anställningen icke omfattade helt kalenderår. Någon dylik föreskrift hade dock icke intagits i det för de statliga lärarna godkända avlöningsreglementet.

Den i 11 § fjärde stycket intagna bestämmelsen angående den tid, för vilken kallortstillägg utginge — vilken bestämmelse torde hava sin egentliga betydelse i fråga om icke-ordinarie lärare — återfunnes, framhåller *lönenämnden*, icke i avlöningsreglementet för folk- och småskollärare. Nämnden tolkade för sin del förslaget sålunda, att en lärare, som exempelvis varit anställd 15 dagar i juni vid skola i kallortsklass IV, skulle för denna tid såsom kallortstillägg åtnjuta $\left(\frac{15}{30} \times \frac{1}{12} \times 300 =\right)$ 12 kronor 50 öre.

12 §.

Bestämmelserna i denna paragraf hade utformats i överensstämmelse med vad som beslutits för lärarna vid de statliga läroanstalterna.

13 §.

I fråga om bestämmelserna i 2 mom. angående ersättning vid olycksfall i tjänsten hade *de sakkunniga* föreslagit samma bestämmelser, som enligt 1937 års riksdags beslut skulle gälla för lärare vid folk- och småskolor. Beträffande motiveringen för dessa bestämmelser finge de sakkunniga hänvisa till vad som i propositionen nr 270/1937 (sid. 84 ff.) anförts beträffande 15 § i förslaget till avlöningsreglemente för sistnämnda lärare.

I 4 mom. andra stycket hade i anslutning till vad som nu gällde intagits föreskrift om skyldighet för lärare att fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

Sistnämnda föreskrift har syntes *lönenämnden* åtminstone i flertalet fall icke möjlig att tillämpa. Lönenämnden har ifrågasatt, om icke föreskriften om återläsningskyldighet borde överflyttas till 12 § 2 mom., som avhandlade det

fall, att undervisningen vid vederbörande läroanstalt till följd av smittsam sjukdom inställts; nämnden ville i detta hänseende jämväl hänvisa till 16 § 2 mom. avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor.

14 §.

Bestämmelserna i denna paragraf överensstämde, framhålla *de sakkunniga*, i huvudsak med de föreskrifter, som för statens befattningshavare meddelats i 2 § kungörelsen nr 357/1925 med tilläggsbestämmelser till det för allmänna civilförvaltningen gällande avlöningsreglementet.

Beträffande det i sistnämnda författningsrum under punkten C. 3 föreskrivna avdraget vid ledighet i och för studier m. m., hade detta stadgande föreslagits av 1935 års lärarlönesakkunniga, som dock ej förutsatt skolöverstyrelsens prövning. 1936 års lärarlönesakkunniga ansåge sig emellertid böra ifrågasätta, huruvida denna förmån borde utan kontroll av statlig myndighet utsträckas till kommunala läroanstalter. Särskilt syntes det kunna dragas i tvivelsmål, huruvida det kunde vara lämpligt att medgiva ledighet för sådana studier, som syftade till avläggande av högre akademisk examen, som visserligen kunde vara erforderlig för erhållande av en högre befattning inom skolväsendet, men som i själva verket medförde en allmän kompetens för olika befattningar inom skilda förvaltningsområden. Erinras finge ock, att någon motsvarande bestämmelse icke blivit av de sakkunniga föreslagen för folk- och småskolläraernas vidkommande. I varje fall torde det vara erforderligt att föreskriva, att frågor om tjänstledighet enligt ifrågavarande bestämmelse skulle prövas och avgöras av skolöverstyrelsen.

Därjämte hade de sakkunniga under punkten D. beträffande där avsedda ledigheter föreslagit avdragsbestämmelser i anslutning till de föreskrifter, som av riksdagen godkänts beträffande lärarpersonalen vid folk- och småskolorna vid ledigheter av motsvarande slag.

Skolöverstyrelsen framhåller, att de sakkunniga vid fixerandet av tjänstledighet för studier m. m. till tre månader torde hava utgått från närmast motsvarande bestämmelse i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet för befattningshavare vid civilförvaltningen (357/1925), vari fastställdes C-avdrag »vid ledighet i och för studier för vinnande av kompetens till viss uppgiven högre befattning; dock sammanlagt för högst tre månader». Emellertid hade 1937 års riksdag vad gällde lärarna vid de statliga läroanstalterna i princip godkänt dessas rätt till C-avdrag »under sammanlagt sex månader vid ledighet i och för studier för vinnande av högre lärdomsmeriter i visst ämne» (proposition nr 271/1937, sid. 53). Med hänsyn härtill och till att såväl kommunalt som statligt anställda lärare som regel torde komma att använda dylik tjänstledighet för att bedriva akademiska studier men en ledighet på endast tre månader icke beredde vederbörande möjlighet att ens under loppet av en förhållandevis så knapphändig tid som en termin följa undervisningen vid universitet, ville överstyrelsen föreslå, att kommunalt anställda lärare finge i detta fall beredas enahanda förmåner som statligt anställda lärare, och att sålunda i nu nämnda § 14 »tre månader» ändrades till »sex månader».

Statskontoret har förutom vissa formella erinringar anfört, att ämbetsverket delade den tvekan, varåt de sakkunniga givit uttryck angående lämpligheten att medgiva ledighet för sådana studier, som syftade till avläggande av högre akademisk examen. Därest sådan föreskrift ansåges böra meddelas, torde åt densamma böra givas den avfattning, som motsvarande föreskrift fått i kungörelse med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för ordi-

narie lärare vid statens undervisningsväsende, dock att den i det nu föreliggande förslaget angivna maximitiden av tre månader ävensom villkoret, att överstyrelsens medgivande skulle hava inhämtats, borde bibehållas.

Undervisningsväsendets lönenämnd, som likaledes framställt vissa formella anmärkningar gentemot de sakkunnigas författningsförslag, har påpekat, att den i 14 § under C. 3 ingående bestämmelsen avveke från vad som i motsvarande hänseende gällde för de statsanställda lärarna, dels därutinnan, att tiden satts till tre i stället för sex månader, dels i det hänseendet, att de upptagna anledningarna till ledigheten avsevärt ökats, samt uttalat, att nämnden icke funne sig böra framställa någon erinran mot förslaget i denna del.

15 §.

Den i 1 mom. av denna paragraf intagna bestämmelsen vore likalydande med 16 § i *de sakkunnigas* förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor, vilket förslag numera blivit av riksdagen godkänt. Såsom de sakkunniga framhållit beträffande sistnämnda stadgande, torde det emellertid bliva möjligt att definitivt fatta ståndpunkt till frågan om storleken av de avdrag, som i här avsedda fall borde tillämpas, först då närmare utredning föreläge beträffande de löneförmåner, som skulle tillkomma vikarie- och extra ordinarie lärare vid de olika läroanstalterna.

Statskontoret har framhållit, att nämnda föreskrift torde böra ändras till överensstämmelse med den slutliga avfattningen av närmast motsvarande författningsrum i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor (21 §).

Undervisningsväsendets lönenämnd har framställt vissa formella erinringar gentemot sakkunnigförslaget.

17 §.

Undervisningsväsendets lönenämnd har, i analogi med vad som gäller beträffande statsanställda lärare, föreslagit, att 1 mom. skulle formuleras sålunda: »Rektor må årligen å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålets behöriga gång, av skolöverstyrelsen tilldelas *semester* under 45 dagar.»

18, 21 och 22 §§.

Lönenämnden har framhållit, att den i 18 § 1 mom. a) intagna bestämmelsen angående erläggande av ersättning för tjänstebostad borde kompletteras med i särskild ordning utfärdad tilläggsbestämmelse angående ersättnings erläggande i förskott, där så kunde ske. Särskilda tilläggsbestämmelser erfordrades jämväl till de i 21 och 22 §§ ingående bestämmelserna om läkarvård och ersättning för flyttningskostnad.

23—38 §§.

De för icke-ordinarie lärare vid de högre kommunala skolformerna föreslagna avlöningsbestämmelserna hade utarbetats i anslutning till vad *de sakkunniga* i den allmänna motiveringen anfört beträffande dessa lärare. De särskilda paragraferna hade i stort sett utformats med ledning av motsvarande föreskrifter för icke-ordinarie personal vid den allmänna civilförvaltningen.

I fråga om rätt för extra ordinarie lärare till avlöning under vissa slag av ledigheter hade i 33 § föreslagits, att de för ordinarie lärare i 14 § föreslagna bestämmelserna skulle gälla i tillämpliga delar. Förslaget i denna del

innebure, att extra ordinarie lärare i vissa avseenden skulle erhålla en något bättre ställning än den extra ordinarie personalen vid civilförvaltningen. För förslaget talade praktiska skäl och de skiljaktigheter, som härigenom skulle uppstå, vore av förhållandevis liten betydelse.

I fråga om vikarierande lärare hade de sakkunniga föreslagit rätt till en löneklassuppflyttning. Detta hade skett med hänsyn till att motsvarande förmån enligt 1937 års riksdags beslut skulle tillkomma extra lärare vid statliga undervisningsanstalter, med vilka lärare här ifrågavarande vikarierande lärare vore närmast jämförliga. Däremot hade de sakkunniga av samma skäl, som föredragande departementschefen i propositionen nr 270/1937 anfört till stöd för att rätt till sjukavlöning icke av honom ifrågasatts för vikarierande lärare vid folk- och småskolor, funnit sig icke heller för vikarierande lärare vid högre kommunala skolformer kunna föreslå sådan rätt.

Skolöverstyrelsen har förklarat sig förutsätta, att det i § 23 mom. 5 omförmälda arvodet till rektors vikarie även skulle utgå till rektors semestervikarie. Då icke blott ämneslärare utan även övningslärare borde kunna anställas som timlärare (jfr § 37), borde sista meningen i § 25 lyda: »I övrigt anställda icke-ordinarie lärare benämnas i detta reglemente timlärare.» I analogi med vad överstyrelsen i annat sammanhang föreslagit angående bestämmelserna rörande timlärarna vid de statliga läroanstalterna, finge överstyrelsen föreslå, att i § 37 tabellen *dels* uttrycket »I läsämne och praktiskt läroämne, som av Kungl. Maj:t bestämmes» måtte ändras till »I läroämne, inklusive sådant praktiskt läroämne, som av Kungl. Maj:t bestämmes», *dels* uttrycket »som genomgått eller innehar behörighet att genomgå provårskurs» måtte ändras till »som äger behörighet att vinna anställning som extra ordinarie adjunkt eller att genomgå provårskurs».

Statskontoret har beträffande § 33 erinrat, att föreskrifterna om avlöning under vissa slag av ledigheter för ordinarie lärare skulle enligt förslaget i tillämpliga delar gälla jämväl extra ordinarie lärare. Enligt statskontorets mening torde emellertid för sistnämnda lärare böra meddelas särskilda föreskrifter i detta avseende i huvudsaklig överensstämmelse med dem, som komma att gälla de extra ordinarie läroverkslärarna.

Undervisningsväsendets lönenämnd har funnit 23 § 4 mom. tarva ett förtydligande med avseende på frågan, vem som skulle i förekommande fall föreskriva andra avdragsgrunder än de i momentet angivna. I 29 § första stycket saknades föreskrift, att tjänstetid, som finge tillgodoräknas, skulle vara fullgjord efter fyllda 18 år. Då sådan bestämmelse medtagits i 11 § första stycket avlöningskungörelsen för de statliga icke-ordinarie lärarna, syntes den böra förefinnas även här. Den i 32 § första stycket föreslagna bestämmelsen angående sjukavdrag för extra ordinarie lärare motsvarade i huvudsak den bestämmelse, som härutinnan gällde för de statsanställda extra ordinarie lärarna. Emellertid vore de extra ordinarie mellanskolelärarna i vissa hänseenden, exempelvis i fråga om bestämmelsen att lön utginge för läsår, närmast att jämföra med extra lärare inom det statliga undervisningsväsendet, varför skäl måhända kunde föreligga att överväga en skärpning av den föreslagna bestämmelsen. Lönenämnden ansåge sig dock icke böra framställa något yrkande i denna riktning. I 32 § andra stycket föresloges, att extra ordinarie lärare i övriga fall av sjukledighet än som i första stycket avsåges skulle avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner. Förslaget föranledde i denna del det uttalandet från nämndens sida, att den sålunda föreslagna avdragsgrunden numera finge anses vara föråldrad. Då

emellertid en bestämmelse torde vara nödvändig på förevarande punkt, ville lönenämnden ifrågasätta, om icke C-avdrag här borde komma till användning, vilket enligt nämndens förmenande skulle vara väl förenligt med grunderna för det gällande avlöningssystemet. Enligt de i 33 § föreslagna bestämmelserna skulle för extra ordinarie lärare i tillämpliga delar gälla ett antal av de för ordinarie lärare givna föreskrifterna. Lönenämnden ville härvid till en början framhålla, att förslag icke framlagts i fråga om det särskilda arvode, som borde tillkomma extra ordinarie lärare, som bestrede rektorsbefattning. Vidare innebure 33 §, att de för ordinarie lärare i 14 § givna bestämmelserna angående löneavdrag vid tjänstledighet skulle i tillämpliga delar gälla även för extra ordinarie lärare. I anledning av detta förslag ville lönenämnden för sin del framhålla, att det syntes böra såsom allmän regel tillses, att icke avdragsbestämmelserna för de kommunala mellanskolornas och övriga hithörande läroanstalters extra ordinarie lärare bleve förmånligare än de, som numera i anslutning till allmänna civilförvaltningens föreskrifter bestämts för det statliga undervisningsväsendets extra ordinarie lärare. De i 34 § föreslagna grunderna angående beräkning av begravningshjälp syntes lämpligen böra ersättas med föreskrifter i anslutning till vad som bestämts för de statsanställda extra lärarna, varigenom beloppet av begravningshjälpen komme att motsvara den lön, som vid tjänstgöring under 30 dagar skulle hava tillkommit läraren vid tiden för dödsfallet, dock högst 400 kronor.

39 §.

I anslutning till vad föredragande departementschefen anfört i propositionen nr 270/1937 beträffande frågan om en särskild, för samtliga nyreglerade lärarkårer gemensam lönenämnd, hade, framhålla *de sakkunniga*, i denna paragraf intagits en föreskrift, likalydande med 34 § i det i nämnda proposition framlagda förslaget till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.

40 §.

De föreslagna bestämmelserna om reglementets tillämplighet överensstämde med vad i sådant avseende beslutits beträffande lärarna vid folk- och småskolor. I fråga om denna paragraf tillåte sig *de sakkunniga* hänvisa till den motivering, som återfunnes å sid. 91 ff. i propositionen nr 270/1937 med förslag till lönereglering för sistnämnda lärare.

Övergångsbestämmelserna.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att — i analogi med vad som beslutats med avseende å de statliga undervisningsanstalternas lärare, nämligen att de kvinnliga *ordinarie* lärarna skulle uppflyttas i den för manliga och kvinnliga lärare gemensamma löneplanen enligt en viss övergångslöneplan — enligt överstyrelsens mening borde i vederbörande övergångsbestämmelse efter ordet »kvinnlig» inskjutas ordet »ordinarie».

Av de sakkunniga verkställda jämförelser mellan nu utgående lönebelopp och de lönebelopp, som skulle utgå vid bifall till de sakkunnigas förslag.¹

1. Kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor.

Ortsgrupp	Adjunktskompetenta manliga ämneslärare			Icke-adjunktskompetenta manliga ämneslärare			Adjunktskompetenta kvinnliga ämneslärare			Icke-adjunktskompetenta kvinnliga ämneslärare		
	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 23	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 23	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning
<i>A-ort</i>												
Begynnelösn.....	5 425	6 468	1 043	4 913	5 676	763	4 529	6 468	1 939	4 145	5 676	1 531
Slutlön.....	6 449	7 848	1 399	6 449	6 924	475	5 297	7 392	2 095	5 297	6 468	1 171
<i>D-ort</i>												
Begynnelösn.....	5 425	7 194	1 769	4 913	6 366	1 453	4 529	7 194	2 665	4 145	6 366	2 221
Slutlön.....	6 449	8 640	2 191	6 449	7 680	1 231	5 297	8 154	2 857	5 297	7 194	1 897
<i>G-ort</i>												
Begynnelösn.....	5 425	7 932	2 507	4 913	7 056	2 143	4 529	7 932	3 403	4 145	7 056	2 911
Slutlön.....	6 449	9 432	2 983	6 449	8 424	1 975	5 297	8 928	3 631	5 297	7 932	2 635
<i>I-ort</i>												
Begynnelösn.....	5 425	8 298	2 873	4 913	7 422	2 509	4 529	8 298	3 769	4 145	7 422	3 277
Slutlön.....	6 449	9 780	3 331	6 449	8 808	2 359	5 297	9 318	4 021	5 297	8 298	3 001

Till de avlöningsbelopp, som utgå enligt gällande bestämmelser, komma fri bostad och vedbrand enligt särskilda bestämmelser eller ersättning härför enligt för orten gällande pris.

¹ I lönerna enligt gällande bestämmelser äro inräknade tillfällig löneförbättring samt dyrtidstillägg efter 28 procent. I lönerna efter löne reglering är inräknat dyrtidstillägg efter 10 procent.

2. Praktiska mellanskolor.

Ortsgrupp	Adjunkts-kompetenta manliga ämneslärare			Icke-adjunkts-kompetenta manliga ämneslärare			Adjunkts-kompetenta kvinnliga ämneslärare			Icke-adjunkts-kompetenta kvinnliga ämneslärare		
	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 23	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 23	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning
<i>A-ort</i>												
Begynnelönlön....	4 253	6 468	2 215	4 253	5 676	1 423	3 617	6 468	2 851	3 617	5 676	2 059
Slutlönlön.....	5 789	7 848	2 059	5 789	6 924	1 135	4 769	7 392	2 623	4 769	6 468	1 699
<i>D-ort</i>												
Begynnelönlön....	4 253	7 194	2 941	4 253	6 366	2 113	3 617	7 194	3 577	3 617	6 366	2 749
Slutlönlön.....	5 789	8 640	2 851	5 789	7 680	1 891	4 769	8 154	3 385	4 769	7 194	2 425
<i>G-ort</i>												
Begynnelönlön....	4 253	7 932	3 679	4 253	7 056	2 803	3 617	7 932	4 315	3 617	7 056	3 439
Slutlönlön.....	5 789	9 432	3 643	5 789	8 424	2 635	4 769	8 928	4 159	4 769	7 932	3 163
<i>I-ort</i>												
Begynnelönlön....	4 253	8 298	4 045	4 253	7 422	3 169	3 617	8 298	4 681	3 617	7 422	3 805
Slutlönlön.....	5 789	9 780	3 991	5 789	8 808	3 019	4 769	9 318	4 549	4 769	8 298	3 529

Till de avlöningsbelopp, som utgå enligt gällande bestämmelser, komma fri bostad och vedbrand enligt särskilda bestämmelser eller ersättning härför enligt för orten gällande pris.

3. Andra högre folkskolor än sådana, som anordnats som praktiska mellanskolor.

Ortsgrupp	Allmänna högre folkskolor						Yrkesbestämda högre folkskolor					
	Manliga ämneslärare			Kvinnliga ämneslärare			Manliga ämneslärare			Kvinnliga ämneslärare		
	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning	Enl. gällande bestämmelser	Lön enl. lönegraden B 21	Ökning
<i>A-ort</i>												
Begynnelönlön....	3 876	5 676	1 800	3 304	5 676	2 372	4 253	5 676	1 423	3 617	5 676	2 059
Slutlönlön.....	5 412	6 924	1 512	4 456	6 468	2 012	5 789	6 924	1 135	4 769	6 468	1 699
<i>D-ort</i>												
Begynnelönlön....	3 876	6 366	2 490	3 304	6 366	3 062	4 253	6 366	2 113	3 617	6 366	2 749
Slutlönlön.....	5 412	7 680	2 268	4 456	7 194	2 738	5 789	7 680	1 891	4 769	7 194	2 425
<i>G-ort</i>												
Begynnelönlön....	3 876	7 056	3 180	3 304	7 056	3 752	4 253	7 056	2 803	3 617	7 056	3 439
Slutlönlön.....	5 412	8 424	3 012	4 456	7 932	3 476	5 789	8 424	2 635	4 769	7 932	3 163
<i>I-ort</i>												
Begynnelönlön....	3 876	7 422	3 546	3 304	7 422	4 118	4 253	7 422	3 169	3 617	7 422	3 805
Slutlönlön.....	5 412	8 808	3 396	4 456	8 298	3 842	5 789	8 808	3 019	4 769	8 298	3 529

Till de avlöningsbelopp, som utgå enligt gällande bestämmelser, komma fri bostad och vedbrand enligt särskilda bestämmelser eller ersättning härför enligt för orten gällande pris.

4. Rektorsarvoden vid kommunala mellanskolor.

	Vid skolor tillhörande grupp		
	I	II	III
Arvode ¹ enligt gällande bestämmelser (inkl. dyrtidstillägg enligt för s. k. oreglerade verk gällande grunder [28 %] å $\frac{2}{3}$ av grundarvodet å 1 000 kr.).....	1 186: —	1 186: —	1 186: —
Arvode ² enligt de sakkunnigas förslag.....	3 000: —	2 200: —	1 800: —
Avlöningsbelopp, ³ som enligt 1937 års riksdagsbeslut skola tillkomma rektor vid statlig realskola utöver lönen i högsta löneklassen som adjunkt.....	3 360: —	2 880: —	2 400: —

¹ Härjämte åtnjuter rektor i bostadsförmån ett rum utöver vad som föreskrivits för ordinarie ämneslärare.

² Å dessa belopp utgår dyrtidstillägg enligt för s. k. nyreglerade verk gällande grunder i den mån beloppen jämte lönen som ämneslärare respektive adjunkt icke överstiga 8 400 kronor för år.

5. Rektorsarvoden vid praktiska mellanskolor.

	Vid skolor tillhörande grupp		
	I	II	III
Arvode ¹ enligt gällande bestämmelser (inkl. dyrtidstillägg enligt för s. k. oreglerade verk gällande grunder [28 %] å $\frac{2}{3}$ av grundarvodet å 800 kr.).....	950: —	950: —	950: —
Arvode ² enligt de sakkunnigas förslag.....	3 000: —	2 200: —	1 800: —
Avlöningsbelopp, ³ som enligt 1937 års riksdagsbeslut skola tillkomma rektor vid statlig realskola utöver lönen i högsta löneklassen som adjunkt.....	3 360: —	2 880: —	2 400: —

¹ Härjämte åtnjuter rektor i bostadsförmån ett rum utöver vad som föreskrivits för ordinarie ämneslärare.

² Å dessa belopp utgår dyrtidstillägg enligt för s. k. nyreglerade verk gällande grunder i den mån beloppen jämte lönen som ämneslärare respektive adjunkt icke överstiga 8 400 kronor för år.

6. Rektorsarvoden vid andra högre folkskolor än sådana, som anordnats som praktiska mellanskolor.

	Vid skolor tillhörande grupp			
	I	II	III	IV
Arvode ¹ enligt gällande bestämmelser (inkl. dyrtidstillägg enligt för s. k. oreglerade verk gällande grunder [28 %] å $\frac{2}{3}$ av grundarvodet).....	950: —	712: — — 950: —	356: — — 950: —	356: — — 712: —
Arvode ² enligt de sakkunnigas förslag.....	2 500: —	1 800: —	1 200: —	600: —
Avlöningsbelopp ³ , som enligt 1937 års riksdagsbeslut skola tillkomma rektor vid statlig realskola utöver lönen i högsta löneklassen som adjunkt.....	3 360: —	2 880: —	2 400: —	—

¹ Härjämte åtnjuter rektor i bostadsförmån ett rum utöver vad som föreskrivits för ordinarie ämneslärare.

² Å dessa belopp utgår dyrtidstillägg enligt för s. k. nyreglerade verk gällande grunder i den mån beloppen jämte lönen som ämneslärare respektive adjunkt icke överstiga 8 400 kronor för år.

7. Rektorsarvoden vid kommunala flickskolor.

	Vid skolor tillhörande grupp		
	I	II	III
Arvode ¹ enligt gällande bestämmelser (inkl. dyrtidstillägg enligt för s. k. oreglerade verk gällande grunder [28 %] å $\frac{2}{3}$ av grundarvodet å 1 000 kr.).....	1 186: —	1 186: —	1 186: —
Arvode ² enligt de sakkunnigas förslag.....	3 000: —	2 200: —	1 800: —
Avlöningsbelopp ³ , som enligt 1937 års riksdagsbeslut skola tillkomma rektor vid statlig realskola utöver lönen i högsta löneklassen som adjunkt.....	3 360: —	2 880: —	2 400: —

¹ Härjämte åtnjuter rektor i bostadsförmån ett rum utöver vad som föreskrivits för ordinarie ämneslärare.

² Å dessa belopp utgår dyrtidstillägg enligt för s. k. nyreglerade verk gällande grunder i den mån beloppen jämte lönen som ämneslärare respektive adjunkt icke överstiga 8 400 kronor för år.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Löneregleringsfrågan.	
A. Skolornas organisation m. m.	2
B. Nuvarande avlöningsförhållanden	6
C. Lönesystem m. m.	9
Departementschefen sid. 11.	
D. Löneställningar:	
1. Ordinarie ämneslärare	11
Departementschefen sid. 20.	
2. Rektorer	23
Departementschefen sid. 32	
3. Biträdande föreståndare och föreståndarinnor	34
Departementschefen sid. 37.	
4. Icke-ordinarie ämneslärare	37
Departementschefen sid. 42.	
5. Lärare i övningsämnen och i praktiska läroämnen m. m	42
Departementschefen sid. 53	
E. Avlöningsreglementet	56
Departementschefen sid. 56.	
II. Statsbidragsfrågan.	
1. Gällande bestämmelser	59
2. 1936 års lärarlönesakkunniga	61
3. Myndigheternas yttranden	67
Departementschefen	68
III. Löne- och statsbidragsregleringens genomförande	71
Departementschefen sid. 73.	
IV. Anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39.	
1. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor	74
Departementschefen sid. 75.	
2. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor	76
Departementschefen sid. 78.	
3. Förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor	79
Departementschefen sid. 80.	
V. Hemställan	81
<i>Bilagor:</i>	
A. 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor	83

	Sid.
B. Specialmotivering till de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente (jämte myndigheternas yttranden i ifrågakommande delar).....	101
C. Av de sakkunniga verkställda jämförelser mellan nu utgående lönebelopp och de lönebelopp, som skulle utgå vid bifall till de sakkunnigas förslag	110
D. Antal skolor höstterminen 1936 med i bilagan angivet antal veckotimmar i övningsämnen	114